Herman Melville

Benito Cereno

HERMAN MELVILLE

BENITO CERENO

Traducere din engleză de
PETRE SOLOMON

Herman Melville (1819-1891) s-a născut şi a murit la

New York şi este socotit astăzi unul dintre cei mai mari romancieri ai lumii. Cărțile lui au darul să incite, invită la interpretări care rareori seamănă între ele: este ca şi cum povestea s-ar schimba în funcție de cititor. Chiar o simplă propoziție scrisă de Melville a dat naştere la pagini întregi de comentarii critice. Cele mai celebre sunt *Call me Ishmael* „Spuneți-mi Ishmael", începutul capodoperei *Moby Dick*, şi fraza lui Bartleby din povestirea cu acelaşi nume, *I would prefer not to* „Prefer să nu". După moartea tatălui, Melville s-a angajat, la 13 ani, la State Bank din New York, pe care o părăseşte doi ani mai târziu, poate din cauza unor probleme de vedere. După ce-şi termină liceul, unde citeşte pasionat J. Fenimore Cooper, Walter Scott, Byron, şi e, o vreme, învățător la țară, se angajează în 1839 ca mus pe un vas comercial care face drumul New York-Liverpool. Mai târziu Melville străbate oceanele lumii, experiențe care vor trece în scrierile lui. Cunoscut pentru cărțile lui de început, publicate înainte de mijlocul secolului 19, este puțin înțeles în momentul apariției romanului cu nervuri alegorice *Moby Dick sau balena*(1851). Un post de funcționar la vamă îi asigură un trai modest spre sfârşitul vieții. Faima lui literară a scăzut dramatic,

astfel că, într-un dicționar de autori americani din 1898, e prezentat ca: „Un autor din New York City, ani în şir funcționar la vamă; scrierile lui de tinerețe au fost extrem de populare, dar aproape uitate înaintea morții autorului.” Abia în anii ’20 ai secolului 20 este redescoperit şi plasat la locul lui de astăzi.

Scrieri principale: *Typee* (1846), *Omoo* (1847), *Redburn* (1849), *White Jacket* (1850), *Moby Dick or the Whale* (1851), *Bartleby, the Scrivener: A Story of Wall Street* (1853), *John Marr and Other Sailors* (1888) etc.

Despre traducător

Petre Solomon (1923-1991) a fost poet, eseist şi un prodigios traducător. A tradus, între altele, din Mark Twain, Jack London, Shakespeare, Walter Scott, Shelley, Graham Green ş.a. În „Cartea de pe noptieră” a apărut, în traducerea sa, *Bartleby*.

În anul 1799, căpitanul Amasa Delano din Duxbury, Massachusetts, comandantul unui mare vas comercial echipat şi pentru vânătoarea de foci, ancorase cu o încărcătură de preț în portul Santa Maria - o insuliță pustie şi nelocuită, situată la capătul sudic al lungului litoral chilian. Poposise acolo pentru a se aproviziona cu apă.

În cea de-a doua zi, curând după revărsatul zorilor, când căpitanul se afla încă în culcuşul lui, secundul veni să-i comunice că o navă străină intra în radă. Pe atunci în apele acelea nu se vedeau chiar atât de multe vase ca în zilele noastre. Căpitanul se sculă, se îmbrăcă şi ieşi pe covertă.

Era o dimineață caracteristică acelui țărm. Totul era calm, tăcut şi cenuşiu. Deşi brăzdată de lungile cruci ale valurilor, marea părea încremenită şi lucioasă, ca plumbul topit lăsat să se răcească într-un cazan. Cerul semăna cu o pelerină cenuşie. Cârduri de păsări sure, rude bune cu roiurile de vapori cenuşii printre care se amestecau, zburătăceau deasupra apelor, aproape atingându-le, întocmai ca rândunelele ce zboară deasupra câmpiei înaintea unei furtuni. Umbre de-o clipă, prevestitoare ale unor umbre şi mai adânci.

Spre mirarea căpitanului Delano, corabia străină observată prin ochean nu arbora nici un pavilion, deşi navigatorii paşnici de orice nație aveau obiceiul să ridice pavoazul la intrarea într-un port, în care se afla măcar un singur alt vas, chiar dacă țărmurile ar fi fost

pustii. Având în vedere sălbăticia şi pustietatea acestui loc, precum şi poveştile legate, pe atunci, de mările acelea, mirarea căpitanului Delano s-ar fi putut lesne preface într-o adevărată nelinişte, dacă n-ar fi fost un om deosebit de bun şi încrezător din fire, câtuşi de puțin înclinat să se lase pradă unor temeri personale, când acestea implicau vreo bănuială de răutate la semenii săi. Nu ceda unor astfel de spaime decât cel mult din vreun îndemn extraordinar, repetat de câteva ori, dar nici atunci nu ceda în întregime. Lăsăm în seama înțelepților să stabilească dacă, în lumina posibilităților speciei umane, o asemenea trăsătură de caracter presupune, pe lângă o inimă generoasă, o percepție intelectuală deosebit de ageră şi ascuțită.

Dar oricare-ar fi fost temerile ce s-ar fi putut naşte la prima vedere a acelui vas străin, ele s-ar fi risipit în cugetul oricărui marinar de îndată ce-ar fi observat că vasul, pătrunzând în port, naviga prea aproape de țărm, fără să bage de seamă reciful submarin aflat chiar la prova. Faptul acesta părea un indiciu sigur că vasul era cu adevărat străin nu numai de nava-vânătoare de foci, dar şi de insula cu pricina, şi că deci nu putea fi un vas-pirat obişnuit să navigheze în acea parte a oceanului. Căpitanul Delano continuă să-l observe cu viu interes, deşi vederea îi era stânjenită de vaporii care învăluiau parțial vasul şi prin care licărea vag lumina depărtată a unei cabine, lumină foarte asemănătoare aceleia a soarelui, mai bine zis a jumătății de soare ce se ridica acum la marginea orizontului, intrând parcă în port odată cu nava străină; învăluită de aceiaşi nori târâtori,

jumătatea asta de soare strălucea ca ochiul sinistru al unei intrigante din Lima care ar ține sub observație Plaza prin fanta întunecatei sale *saya-y-manto*[1].

Cu cât se uita căpitanul mai mult la vasul acela, cu atât mai bizare i se păreau manevrele lui, deşi era poate doar o amăgire provocată de vapori. În curând, nici nu-şi mai putu da seama dacă vasul avea într-adevăr intenția de a intra în port - dar atunci, ce urmărea oare? Vântul, care se ridicase puțin peste noapte, sufla acum foarte încet, ca o briză uşoară şi derutantă, întărind şi mai mult impresia că vasul era şovăitor în mişcări.

Bănuind, în cele din urmă, că putea să fie un vas în primejdie, căpitanul Delano porunci să i se coboare pe apă baleniera şi, în ciuda împotrivirii prudente a secundului său, se pregăti să pornească spre corabia străină, ca să se urce la bordul ei sau măcar ca s-o piloteze. În noaptea din ajun, un grup de mateloți plecase să pescuiască undeva departe de navă, lângă nişte stânci, şi se întorsese cu o oră-două înainte de zori, nu fără o pradă bogată. Presupunând că vasul străin naviga de multă vreme în ape adânci, inimosul căpitan luă cu el vreo câteva coşuri cu peşte, ca să le ofere în dar şi porni cu baleniera spre vas. Văzând că acesta continua să plutească prea aproape de reciful submarin, îşi zori oamenii, ca să-i poată preveni la timp pe cei aflați la bordul vasului în primejdie.

Dar înainte ca baleniera să ajungă la vas, acesta se depărtă, mânat de briza care-şi schimbase direcția, sfâşiind totodată parțial vălul de aburi din jurul lui.

---

1 Veşmânt alcătuit dintr un acoperământ şi o mantie. (N. tr.)

Văzut ceva mai de aproape, când apărea pe creasta valurilor plumburii, printre zdrențele de ceață ce-l învăluiau, vasul semăna cu o mânăstire proaspăt văruită, întrezărită, după o furtună, pe vreo costişă prăvălatică a Pirineilor. Dar nu o simplă asemănare îl făcu, o clipă, pe căpitanul Delano să aibă impresia, deloc fantezistă, că în fața lui se afla nici mai mult nici mai puțin decât o încărcătură de călugări. De la distanța aceea cețoasă, ai fi zis într-adevăr că peste parapetul vasului stăteau aplecate o mulțime de comănace negre, iar prin sabordurile deschise se zăreau vag alte siluete negre, mişcându-se ca nişte monahi în curtea unei mânăstiri.

Văzut de şi mai aproape, vasul îşi schimbă însă înfățişarea, dezvăluindu-şi adevărata identitate; era un vas comercial spaniol de primă clasă, care transporta de la un port colonial la altul o încărcătură prețioasă, alcătuită îndeosebi din sclavi negri. Era un vas foarte mare şi, la timpul său, foarte frumos, dintre cele ce-şi făceau uneori apariția pe-acolo; fie că transportaseră cândva comori din Acapulco, fie că aparținuseră flotei regale spaniole, asemenea corăbii îşi mai păstrau încă, aidoma străvechilor palate indiene, pecetea trecutei lor măreții, în ciuda declinului stăpânilor lor.

Pe măsură ce baleniera se apropia de vasul străin, se vedea tot mai limpede că bizarul lui colorit de argilă pentru lulele se datora murdăriei şi neglijenței ce domneau la bord. Vergile, parâmele şi cea mai mare parte a parapetelor sale aveau un aspect lânos, din pricină că nu mai cunoscuseră de mult raşcheta,

catranul şi peria. Ai fi zis că vasul fusese construit şi lansat în „Valea osemintelor uscate” a lui Ezechiel.

În ciuda actualei sale destinații, nu părea să fi suferit vreo modificare substanțială: greementul şi structura generală a vasului rămăseseră acelea ale unui vas de război, model Froissart. Tunuri însă nu se vedeau. Cele trei gabii, foarte largi, erau împrejmuite cu ceea ce trebuie să fi fost cândva o plasă octogonală, ferfenițită acum. Ele atârnau în văzduh ca nişte colivii stricate; de altfel, în mijlocul uneia dintre ele se zărea, cocoțat pe o prăjină, un cormoran alb - pasăre ciudată, ce-şi datorează numele englezesc [2] firii sale somnoroase, letargice, care-o face să poată fi prinsă adesea cu mâna. Teuga, avariată şi putredă, semăna cu un turn străvechi, luat cândva cu asalt şi lăsat apoi în paragină. Spre pupa, două galerii cu parapetele înalte, năpădite ici-colo de muşchi marin uscat ca o iască, porneau de la cabina comandantului, cabină pustie, ale cărei saborduri erau ermetic închise şi călăfătuite, în ciuda vremii călduroase; balcoanele astea goale atârnate deasupra mării, semănau cu cele suspendate deasupra Marelui Canal din Veneția. Dar principalul vestigiu ce amintea de un trecut glorios era un uriaş medalion oval aşezat la pupa, un soi de scut cu blazonul Castiliei şi Léon-ului, înconjurate de grupuri de figuri mitologice sau simbolice, dominate de figura centrală a unui satir negru, mascat, care călca în picioare gâtul plecat al unei alte făpturi mascate, ce se zvârcolea.

---

2 noddy = somnoros. (N. tr.)

Nu se putea şti dacă vasul avea galion sau un simplu cioc, deoarece în locul acela etrava era acoperită cu pânză, fie ca s-o ferească în timpul curăţeniei, fie ca să-i ascundă, pudic, starea de ruină. Sub pânză, pe partea din faţă a unui soi de piedestal, se putea citi, grosolan pictată sau scrisă cu creta, de vreun matelot şugubăţ, deviza: SEGUID VUESTRO JEFE (urmează-ţi Şeful); iar alături, pe o stinghie decolorată, apărea cu majuscule, cândva aurite, numele vasului: San Dominick; fiecare literă era brăzdată de dâre de rugină, prelinse din cuiele de aramă, iar deasupra numelui, la fiece mişcare a acestui sicriu plutitor, se legănau, ca nişte jerbe funerare, şomoioage negre de alge vâscoase.

Când, în cele din urmă, baleniera fu trasă la schela de transbordare, chila ei, încă despărţită de coca vasului prin câteva degete, se frecă scrâşnind de ceea ce părea a fi un recif de corali submarini: era, de fapt, un enorm conglomerat de scoici ce se lipise, pe sub apă, de bordaj, ca un fel de neg uriaş - mărturie a vânturilor capricioase şi perioadelor de calm care reţinuseră îndelung vasul undeva în apele acelui ocean.

Urcând pe punte, oaspetele se pomeni de îndată împresurat de o gălăgioasă mulţime de albi şi de negri, aceştia din urmă fiind mult mai numeroşi decât primii, într-o proporţie care uimea, în ciuda faptului că vasul transporta sclavi. Dar şi unii şi alţii începură să debiteze, parcă într-un singur glas şi în acelaşi grai, o poveste despre pătimirile lor comune; negresele, destul de multe la număr, îi întreceau pe toţi ceilalţi în patetism. Scorbutul şi frigurile îi decimaseră fără

cruțare, îndeosebi pe spanioli. În largul Capului Horn scăpaseră ca prin minune de naufragiu, apoi, timp de multe zile, rămăseseră locului fără nici o adiere de vânt; proviziile le erau pe sfârşite, apa li se terminase aproape - chiar în clipa de față buzele le păreau arse.

În vreme ce căpitanul Delano era ținta tuturor acestor guri vorbărețe, ochiul lui ager cerceta toate fețele şi obiectele ce-l înconjurau.

Când abordezi în larg o corabie străină, prevăzută cu un echipaj bizar, alcătuit bunăoară din marinari indieni sau manilezi, prima impresie se deosebeşte simțitor de aceea pe care-o încerci intrând într-o casă de oameni străini, dintr-o țară străină. Atât casa cât şi corabia - cea dintâi prin zidurile şi perdelele sale, cea de-a doua prin parapetele ei înalte ca nişte metereze - îşi feresc până-n ultima clipă interioarele de privirile curioşilor; dar în cazul unei corăbii se mai adaugă ceva, şi anume, faptul că spectacolul plin de însuflețire pe care-l ascunde îți provoacă întrucâtva, din clipa când ți se dezvăluie brusc, în întregime, un fel de vrajă, în contrast cu oceanul pustiu ce-o împresoară. Corabia ți se pare ireală, iar toate veşmintele, gesturile şi fețele oamenilor ei îți apar ca un miraj proaspăt ivit din adâncuri şi menit să se întoarcă în adâncurile ce i-au dat naştere.

Poate că o vrajă asemănătoare aceleia pe care ne-am străduit s-o descriem a îngroşat în mintea căpitanului Delano lucrurile care, la un examen lucid, ar fi putut trece drept neobişnuite - îndeosebi siluetele arătoase ale câtorva negri mai vârstnici, cu nişte capete cărunte, asemănătoare creştetelor negre ale unor sălcii plângătoare; în contrast cu hărmălaia de

dedesubt, aceşti patru negri venerabili şedeau culcaţi ca nişte sfincşi - unul pe vinciul de la tribord, altul pe cel de la babord, iar ceilalţi doi faţă-n faţă, pe parapetele de deasupra portsarturilor. Fiecare ţinea în mână câte un ghem de frânghie încâlcită pe care o destrămau, cu un soi de satisfacţie stoică, pentru a face din ea câlţi - se şi strânsese câte o grămăjoară lângă fiecare dintre ei. Îşi acompaniau munca asta îngânând o melopee gravă şi monotonă, întocmai ca nişte cimpoieri bătrâni care cântă un marş funebru.

La pupa se ridica o dunetă largă şi înaltă, pe a cărei margine anterioară şedeau, înşiraţi la intervale egale, alţi şase negri, cu picioarele încrucişate; ca şi câlţarii, dominau cu vreo trei metri mulţimea de pe punte; fiecare dintre ei ţinea în mână câte o secure ruginită, pe care-o freca de zor ca un rândaş, cu o cârpă şi un hârb de cărămidă; între fiece pereche se vedea câte o mică stivă de securi, cu muchiile ruginite întoarse în sus, în aşteptarea aceleiaşi operaţii. Din când în când, cei patru câlţari adresau câte un cuvânt vreunuia din mulţimea de jos, dar cei şase lustruitori de securi nu schimbau vreo şoaptă nici măcar între ei, necum cu ceilalţi, ci-şi vedeau de treaba lor într-o tăcere desăvârşită, întreruptă, la anumite intervale, de zăngănitul sălbatic al securilor, pe care şi le ciocneau, doi câte doi, ca pe nişte talgere, cedând astfel înclinaţiei specifice negrilor de a îmbina utilul cu plăcutul. Toţi şase aveau, contrar celorlalţi, înfăţişarea barbară a unor africani autentici.

Dar această primă privire cuprinzătoare, care îmbrăţişă cele zece siluete, laolaltă cu altele mai puţin arătoase, zăbovi doar o clipă asupra lor: iritat de

larma atâtor glasuri, oaspetele se răsuci pe călcâie, în căutarea comandantului corabiei, oricine ar fi fost acesta.

Dar, ca şi cum nu i-ar fi displăcut ideea de a-şi lăsa oamenii să-şi uşureze sufletele împovărate de suferinţă, sau ca şi cum ar fi pierdut temporar nădejdea de a-i ţine în frâu, căpitanul spaniol - un bărbat distins, sobru şi destul de tânăr la prima vedere, excepţional de bine îmbrăcat, însă vizibil răvăşit de griji şi nelinişti ce-l împiedicaseră să doarmă în ultima vreme - stătea pasiv deoparte, rezemat de arborele-mare, aruncând oamenilor săi aţâţaţi câte o căutătură obosită şi tristă, sau câte-o privire nefericită în direcţia oaspetelui. Alături de el se ţinea un negru scund, care-şi înălţa din când în când, în tăcere, spre spaniol, ca un câine ciobănesc, faţa aspră, ce exprima deopotrivă mâhnire şi devotament.

Croindu-şi drum prin mulţime, americanul înaintă spre spaniol, asigurându-l de simpatia lui şi oferindu-se să-i acorde tot ajutorul de care era în stare. La care, spaniolul îi răspunse deocamdată doar prin mulţumiri solemne şi ceremonioase, al căror formalism hispanic părea umbrit de aripa saturniană a bolii.

Nepierzându-şi vremea cu asemenea complimente, căpitanul Delano se întoarse la schela de transbordare şi porunci să fie urcate pe punte coşurile cu peşte; apoi, întrucât vântul abia continua să adie şi, prin urmare, aveau să mai treacă pe puţin câteva ore înainte ca vasul străin să poată fi adus la locul de ancoraj, el porunci oamenilor săi să se întoarcă şi să încarce pe balenieră cât mai multă apă, toată pâinea

proaspătă aflată în cămara cambuzierului, toți dovlecii rămaşi, precum şi o lădiță de zahăr şi o duzină de sticle de cidru din rația lui personală.

Câteva minute după plecarea balenierei, vântul căzu de-a binelea, spre necazul tuturor, iar fluxul începu să împingă implacabil vasul spre larg. Socotind, însă, că asta nu va dura mult, căpitanul Delano se strădui să ridice moralul acestor străini; el însuşi era plin de speranță şi mulțumit că avea ocazia să converseze cu nişte oameni de condiția lor, într-o limbă pe care-o cunoştea destul de bine din frecventele sale călătorii pe mările spaniole.

Rămas singur cu ei, observă curând unele lucruri ce tindeau să-i întărească primele impresii. Uimirea lui se prefăcu în milă, atât față de spanioli cât şi față de negri: şi unii şi alții erau vizibil şubreziți de lipsa de apă şi de alimente, dar suferința îndelungată părea să fi scos la iveală firea mai puțin veselă a negrilor, slăbind totodată autoritatea spaniolilor asupra acestora. Era, desigur, o situație cu totul explicabilă în împrejurările respective. Într-o armată, într-o flotă, într-un oraş sau într-o familie, ba chiar în natura însăşi, nimic nu poate slăbi disciplina în mai mare măsură decât mizeria. Totuşi, căpitanul Delano era încredințat că dezordinea n-ar fi atins un asemenea grad, dacă Benito Cereno ar fi fost un om mai energic. Dar debilitatea fizică şi mintală a căpitanului spaniol, fie ea naturală sau provocată de greutățile îndurate, era prea bătătoare la ochi pentru a trece neobservată. Fiind iremediabil descurajat - ca şi cum speranțele şi-ar fi bătut atâta vreme joc de el, încât ajunsese să le întoarcă spatele chiar atunci când încetau să fie o

batjocură -, perspectiva de a-şi ancora corabia până-n seara acelei zile, de a căpăta apă din belşug pentru echipaj şi de a găsi un camarad şi un sfetnic în persoana acestui căpitan prietenos, nu părea câtuşi de puțin să-i dea curaj. Dimpotrivă, rămase la fel de abătut, dacă nu şi mai rău ca înainte. Închis între aceşti pereți de stejar şi înlănțuit de un post de comandă plicticos prin obligativitatea lui, se mişca încet ca un monarh ipohondru, oprindu-se brusc uneori, tresărind sau privind țintă în fața lui, muşcându-şi buzele sau unghiile, roşind, pălind, trăgându-se de barbă sau făcând alte asemenea gesturi - simptome ale unei minți distrate sau abătute. Sufletul acesta dezechilibrat avea un sediu trupesc la fel de dezechilibrat, după cum am mai încercat să arătăm. Spaniolul era un bărbat destul de înalt, dar nu părea să fi fost niciodată robust, iar acum ajunsese aproape scheletic din pricina epuizării nervoase. Predispoziția lui spre o afecțiune pulmonară de un fel sau altul părea să se fi accentuat în ultima vreme. Avea glasul unui om cu plămânii pe jumătate mâncați de boală - un glas înăbuşit, ca un murmur stins. Nu degeaba servitorul lui negru se ținea ca un scai de el, văzându-l atât de slăbit. Din când în când, negrul îi oferea brațul sau îi scotea din buzunar batista; el îi făcea aceste servicii, şi multe altele, cu acel zel afectuos care schimbă asemenea servicii în gesturi filiale sau frățeşti, ce le-au şi adus de altfel negrilor faima de a fi cele mai simpatice slugi din lume, slugi cu care stăpânul nu trebuie să întrețină raporturi de strictă superioritate, putând să le trateze

cu o încredere familiară - nu atât ca pe nişte slugi, cât ca pe nişte tovarăşi devotați.

Remarcând gălăgioasa indisciplină a negrilor în general, ca şi pasivitatea mahmură de care păreau stăpâniți albii, căpitanul Delano privea cu satisfacție buna comportare a lui Babo.

Dar nici această comportare exemplară, nici reaua conduită a celorlalți nu părea să-l smulgă pe semilunaticul Don Benito din starea lui de prostrație. E drept că impresia pe care spaniolul o făcea asupra oaspetelui său nu era chiar aceasta. În ochii căpitanului Delano, tulburarea spaniolului era deocamdată un simptom particular al deprimării generale ce domnea pe corabie. Totuşi, căpitanul era destul de afectat de o atitudine pe care nu putea, pentru moment, să n-o considere drept o indiferență neprietenească față de el. Atitudinea lui Don Benito trăda, de asemenea, un soi de mohoreală acră şi disprețuitoare, pe care nu prea se ostenea să şi-o ascundă. Dar americanul, milos din fire, puse această mohoreală pe seama bolii chinuitoare a spaniolului, căci avusese şi înainte prilejul să observe că, la anumiți oameni, suferința fizică prelungită tinde să anuleze orice instinct de sociabilitate, ca şi cum, reduşi ei înşişi la un regim de pâine neagră, ar socoti normal şi echitabil ca orice ins ce se apropie de ei să fie silit indirect, prin vreo neglijență sau chiar prin vreun afront, să le împărtăşească mizeria.

Dar în curând căpitanul Delano se convinse că, în ciuda indulgenței cu care-l privise din capul locului pe spaniol, nu se arătase, poate, destul de caritabil. În fond, ceea ce-i displăcea la Don Benito era răceala lui,

dar acesta manifesta aceeaşi răceală față de toți, afară de servitorul său credincios. N-avea răbdare să asculte, fără o vizibilă scârbă, nici măcar rapoartele reglementare pe care, potrivit uzanțelor marinăreşti, i le prezentau, la ore fixe, subalternii săi - albi, mulatri sau negri. Atitudinea lui în astfel de ocazii semăna oarecum cu aceea pe care o va fi avut compatriotul său imperial Carol Quintul, înainte de a renunța la tron pentru o viață de anahoret.

Dezgustul amar față de propriu-i rang se manifesta aproape în toate atribuțiile ce-i reveneau. Pe cât de posac, pe atât de trufaş, Don Benito nu catadicsea să-şi exercite personal puterea. Ori de câte ori era necesar vreun ordin special, transmiterea lui era încredințată servitorului negru, care, la rându-i, îl comunica mai departe prin mijlocirea unor curieri sprinteni - băiețaşi spanioli sau negri care se țineau tot timpul în prejma lui Don Benito, ca nişte paji sau ca acei peşti-pilot care slujesc drept călăuze rechinilor. De aceea, privindu-l pe acest infirm care luneca, apatic şi mut, de colo până colo, nici un pământean nu l-ar fi putut bănui că exercită acea putere dictatorială împotriva căreia, pe mare, nu există drept de apel.

Atitudinea rezervată a spaniolului părea să fie, aşadar, rezultatul unei tulburări sufleteşti, căreia îi căzuse, fără voia lui, pradă. În realitate, însă, această rezervă putea să fie, într-o oarecare măsură, calculată. În acest caz, la Don Benito se manifesta, împinsă la apogeul ei morbid, acea prudență glacială, dar scrupuloasă, pe care-o adoptă mai mult sau mai puțin toți comandanții de vase mari, şi care anulează

totdeauna (afară de unele momente excepționale) nu numai orice afirmare a autorității, dar şi orice urmă de sociabilitate, transformându-l pe om într-un buştean sau mai degrabă într-un tun încărcat, care n-are nimic de spus, câtă vreme nu se face apel la bubuiturile lui.

Privit în această lumină, faptul că, în ciuda stării de lucruri precumpănitoare pe corabia lui, spaniolul stăruia într-o atitudine care ar fi fost, poate, inofensivă sau chiar normală pe un vas bine echipat, cum va fi fost „San Dominick" la începutul călătoriei sale, dar care acum era cu totul nelalocul ei - faptul acesta putea să treacă drept un simptom al unei nefireşti deprinderi căpătate printr-o prea îndelungă experiență a celui mai sever autocontrol. Poate că spaniolul socotea că un căpitan de vas trebuie să se comporte întocmai ca un zeu, potrivit devizei: fii rezervat, în orice împrejurare! Dar cel mai probabil era că această atitudine de dominație somnolentă era doar o mască menită să ascundă o slăbiciune de care spaniolul îşi dădea seama: stratagemă derizorie, mai degrabă decât rodul unei înțelepciuni adânci. În orice caz, fie că purtarea lui Don Benito era sau nu calculată, cu cât căpitanul Delano îi observa rezerva generală, cu atât mai puțin stânjenit se simțea când această rezervă îl viza personal.

De altfel, atenția lui nu era captată exclusiv de către spaniol. Deprins cu paşnica rânduială ce domnea pe propriul său vas, al cărui echipaj alcătuia o familie unită, era intrigat de zăpăceala gălăgioasă a greu încercatului trib de pe „San Dominick". Îl izbiră îndeosebi câteva abateri grave, nu numai de la

disciplină, ci şi de la decența cea mai elementară. Căpitanul Delano le atribui mai ales faptului că pe vas lipseau acei ofițeri de bord cărora li se încredințează, pe lângă răspunderile mai importante, ceea ce s-ar putea numi poliția unui vas aglomerat. De fapt, negrii aceia bătrâni care făceau câlți păreau să-şi asume în răstimpuri rolul de supraveghetori ai compatrioților lor tuciurii; dar, deşi izbuteau din când în când să potolească vreo gâlceavă izolată, nu puteau face mai nimic pentru a restabili liniştea generală. „San Dominick” era în situația în care se găseşte un transatlantic plin de emigranți: în mulțimea celor ce-i alcătuiesc încărcătura vie, se află fireşte şi unii indivizi la fel de puțin turbulenți ca lăzile sau baloturile, dar mustrările prieteneşti adresate de ei tovarăşilor mai violenți din fire nu pot avea forța de convingere a brațului neprietenos al secundului. Vasului „San Dominick” îi lipsea tocmai ceea ce posedă un vas cu emigranți şi anume, câțiva ofițeri de bord neînduplecați. Pe punțile lui nu se zărea nici măcar un ofițer de rangul al patrulea.

Oaspetele era curios să cunoască în amănunt împrejurările nefericite ce duseseră la o asemenea lipsă, cu urmări atât de nefaste; căci, deşi văicărelile ce-l întâmpinaseră din primul moment îi dăduseră o oarecare idee despre peripețiile vasului, nu avea încă o viziune clară şi amănunțită asupra lor. Cea mai adecvată relatare i-o putea da, fireşte, căpitanul.

Totuşi, oaspetele şovăi la început să i-o ceară, de teamă să nu întâmpine un refuz arogant. Dar, făcându-şi curaj, sfârşi prin a-l acosta pe Don Benito: după ce-l asigură din nou de bunăvoința lui, îi spuse

că, dac-ar cunoaşte în amănunt necazurile prin care trecuse vasul, ar fi poate mai în măsură să le uşureze. N-ar fi dispus, deci, Don Benito să-i facă hatârul de a-i istorisi întreaga poveste?

Don Benito tresări; apoi, ca un somnambul întrerupt brusc din drumul lui, îi aruncă intrusului o privire absentă şi în cele din urmă îşi aținti ochii spre punte. Rămase în această postură vreme atât de îndelungată, încât căpitanul Delano, aproape la fel de descumpănit şi, fără voia lui, aproape la fel de brutal, se depărtă brusc de el şi porni spre unul dintre mateloții spanioli, pentru a-i cere informațiile dorite. Dar abia făcuse cinci paşi, când, cu un soi de grabă, Don Benito îl chemă înapoi, exprimându-şi regretul pentru rătăcirea lui de moment şi declarându-se dispus să-i satisfacă dorința.

Aproape tot timpul cât ținu povestirea, cei doi căpitani rămaseră la marginea punții principale - loc privilegiat, de care nu îndrăzni să se apropie nimeni în afară de servitorul negru.

- Se împlinesc o sută şi nouăzeci de zile - începu cu glas stins spaniolul - de când corabia aceasta, bine echipată cu ofițeri şi matelоți, în total vreo cincizeci de spanioli, cu pasagerii din cabine, a pornit de la Buenos Aires cu destinația Lima, transportând o încărcătură variată: fierărie, ceai de Paraguay şi alte asemenea produse, precum şi (spunând acestea, arătă cu degetul spre punte) lotul acesta de negri, care număra pe atunci peste trei sute de suflete, deşi, după cum vezi, n-au mai rămas decât vreo sută cincizeci. În largul Capului Horn am înfruntat furtuni năprasnice. La un moment dat, într-o noapte, trei

dintre ofițerii mei cei mai buni, împreună cu cincisprezece mateloți, au dispărut cu verga mare cu tot: stâlpul de catarg s-a frânt din încheieturi chiar sub ei, în timp ce încercau să dea jos, cu vinciurile, pânza acoperită de gheață. Pentru a uşura vasul, au fost azvârliți în mare sacii mai grei cu ceai de Paraguay şi mai toate poloboacele cu apă aflate atunci pe punte. Tocmai această lipsă de apă, combinată cu ocolurile prelungi pe care am fost nevoiți să le facem, ne-a pricinuit atâta suferință. Când...

Ajuns aici, avu un puternic acces de tuse, provocat desigur de adânca-i tulburare. Servitorul negru îl sprijini să nu cadă şi, scoțându-i din buzunar un întăritor, i-l duse la buze. Don Benito îşi veni puțin în fire. Dar, temându-se să-l lase fără sprijin câtă vreme nu era perfect restabilit, negrul continuă să-şi țină brațul pe după mijlocul stăpânului său, fără a-l slăbi din ochi, în dorința, parcă, de a pândi pe fața lui primul semn de restabilire deplină sau, dimpotrivă, de leşin.

Spaniolul îşi reluă povestirea, însă confuz şi fără şir, ca un om pierdut în visări:

- O, Doamne! decât să trec prin ce-am trecut, aş fi întâmpinat cu bucurie cele mai năprasnice furtuni, dar...

Tusea îl întrerupse din nou, cu o violență sporită; după care, Don Benito se prăbuşi cu buzele învinețite şi cu ochii închişi, peste servitorul ce-l sprijinea.

- Aiurează, gemu acesta. Sărmanul meu stăpân şi-a amintit de molima care-a urmat furtunii. Bietul de el! (şi, ştergând cu o mână gura lui Don Benito, şi-o răsuci pe cealaltă într-un gest deznădăjduit). Dar

aveți răbdare, *señor*, adause el întorcându-se din nou spre căpitanul Delano, accesele astea nu țin mult, stăpânul o să-şi vină curând în fire.

Don Benito îşi veni într-adevăr în fire şi-şi continuă povestirea, însă haotic, aşa încât ne vom mărgini să redăm doar sensul spuselor sale.

Reieşea că, după ce corabia fusese zdruncinată zile în şir de furtuni în largul Capului, izbucnise o epidemie de scorbut, care secerase viețile multor albi şi negri. Când ajunsese în cele din urmă în Pacific, velele şi catargele erau atât de avariate, iar marinarii rămaşi în viață - mai toți nişte invalizi - erau atât de incapabili să le mânuiască, încât, neputându-şi continua drumul spre miazănoapte din pricina vântului prea puternic, vasul fusese mânat zile şi nopți în şir spre nord-vest, unde briza îl părăsise pe neaşteptate, în ape necunoscute, pradă unor acalmii înăbuşitoare. Lipsa rezervoarelor de apă se dovedi acum la fel de fatală pe cât fusese de amenințătoare prezența lor ceva mai înainte. Provocată, sau în orice caz agravată de insuficiența apei, o epidemie de friguri luă locul celei de scorbut; în zăpuşeala cumplită a acalmiei prelungite, frigurile astea dădură iama în oameni, măturând ca nişte valuri familii întregi de africani şi, proporțional, un şi mai mare număr de spanioli, inclusiv, printr-o tristă fatalitate, pe toți ofițerii de bord. În consecință, când vânturile prielnice dinspre apus luară locul calmului, pânzele rupte încă de mai-nainte ajunseră nişte biete zdrențe, din pricină că trebuiau lăsate să atârne, fără a mai fi strânse. Ca să-i înlocuiască pe matelotii pierduți şi ca să se aprovizioneze cu apă şi pânze, căpitanul se folosise de

primul prilej pentru a se îndrepta spre Valdivia, cel mai meridional port civilizat din Chile şi din întreaga Americă de Sud; dar când se apropiase de țărm, vremea rea nu-i îngăduise nici măcar să întrezărească portul. De atunci, „San Dominick”, rămas aproape fără echipaj, fără pânze şi fără pic de apă, fusese împins de colo până colo de vânturi contrarii, târât de curenți sau năpădit de alge în zonele de calm, dăruind mării în răstimpuri mereu alți morți. Ca un om rătăcit într-o pădure, corabia revenise de multe ori pe urmele ei.

- Dar în toate aceste calamități, continuă cu glas stins Don Benito, răsucindu-se anevoie în semiacolada servitorului său, trebuie să le mulțumesc acestor negri care, deşi pot părea nesupuşi în ochii unui om neavizat ca dumneata, au dat dovadă de mai multă stăpânire de sine decât ar fi socotit însuşi proprietarul lor că e posibil în împrejurările amintite.

Ajuns aici, avu din nou un moment de slăbiciune şi începu iar să aiureze, dar îşi veni curând în fire şi continuă, ceva mai limpede:

- Da, proprietarul lor avusese dreptate să mă asigure că nu va fi nevoie de nici un fel de lanțuri pentru negrii lui; într-adevăr, nu numai că au rămas tot timpul pe punte, aşa cum se obişnuiește în asemenea călătorii, în loc să fie azvârliți în fundul calei, ca pe corăbiile guineeze - dar au avut voie, din capul locului, să se mişte după plac, în anumite limite.

Încă o dată, fu cât pe ce să leşine şi începu să aiureze, dar îşi reveni şi urmă:

- Dar cel căruia, după Dumnezeu, trebuie să-i mulțumesc nu numai pentru că mi-a salvat viața, ci

în primul rând pentru că i-a potolit pe frații săi mai ignoranți, în momentele când aceştia erau ispitiți să crâcnească - ei bine, lui trebuie să-i mulțumesc! Lui Babo!

- Vai, stăpâne, oftă negrul plecându-şi fruntea, nu vorbiți despre mine! Babo nu e nimic. Babo nu şi-a făcut decât datoria.

- Devotat om! exclamă căpitanul Delano. Don Benito, te invidiez pentru un astfel de prieten, căci sclav nu-l pot socoti!

Privindu-i pe stăpân şi slugă - stăpânul alb sprijinit de sluga lui neagră - căpitanul Delano nu putea să nu simtă frumusețea unei relații ce oferea un asemenea spectacol de fidelitate şi de încredere reciprocă, spectacol subliniat de contrastul dintre veşmintele celor doi. Aceste veşminte trădau rangul social al fiecăruia dintre ei. Spaniolul purta o jiletcă largă, chiliană, de catifea neagră, pantaloni şi ciorapi albi, cu catarame de argint la genunchi şi la glezne, un sombrero falnic, de fetru, o spadă subțire, cu montură de argint, atârnată la brâu - spada fiind şi astăzi un accesoriu aproape invariabil, mai degrabă util decât ornamental, al îmbrăcăminții unui gentilom sud-american. Îmbrăcămintea lui Don Benito vădea - bineînțeles, nu în momentele de depresie nervoasă, care lăsau urme şi asupra ei - o anumită pedanterie, ce contrasta ciudat cu neplăcuta neorânduială din jur - mai cu seamă cu cea din ghetoul haotic ocupat de negri în fața arborelui mare.

Servitorul nu avea pe el decât nişte pantaloni largi, croiți parcă dintr-o bucată de velă uzată, într-atâta erau de aspri şi peticiți; altminteri, păreau

curați, şi erau legați la brâu cu un capăt de funie încâlcită, ce-l făcea, mai ales în momentele când îşi lua un aer grav şi recules, să semene cu un călugăr-cerşetor din ordinul Sfântului Francisc.

Deşi nu se potrivea cu locul şi momentul respectiv (cel puțin aşa apărea ea în ochii lipsiți de agerime ai americanului) şi deşi supraviețuise în chip ciudat în mijlocul atâtor nenorociri, îmbrăcămintea lui Don Benito nu contrazicea, poate, stilul vestimentar caracteristic pe vremea aceea sud-americanilor din categoria lui. Cu toate că pornise la drum din Buenos Aires, afirma că era originar şi cetățean din Chile, țară ai cărei locuitori nu adoptaseră chiar în bloc moda surtucului şi a pantalonilor socotiți cândva plebeieni; mulți dintre ei îşi păstrau costumul local, de un pitoresc fără seamăn, aducându-i doar o modificare convenabilă. Totuşi, în lumina penibilei istorii a călătoriei şi în lumina propriei lui fețe livide, îmbrăcămintea spaniolului avea ceva atât de bizar, încât îți evoca imaginea unui curtean invalid împleticindu-se pe străzile Londrei în perioada faimoasei ciume.

Relatarea care-i trezi căpitanului Delano interesul cel mai viu, precum şi oarecare uimire, având în vedere latitudinile respective, fu aceea privitoare la zonele de calm şi îndeosebi la îndelungata plutire a vasului în derivă. Ferindu-se bineînțeles să-şi exprime părerea, americanul îşi spuse în sinea lui că această zăbavă se datora, cel puțin parțial, unei slabe stăpâniri a artei navigației şi unei evidente stângăcii în executarea manevrelor. Observând mâinile mici şi galbene ale lui Don Benito, ghici lesne că tânărul

căpitan comanda de la fereastra cabinei sale, şi nu de pe covertă, aşa încât ce să te mai miri de incompetența unui om în care tinerețea, boala şi finețea aristocratică se îmbinau?

Dar mila fiind mai puternică decât spiritul critic, căpitanul Delano - după ce ascultă întreaga povestire şi după ce-l asigură din nou pe Don Benito de simpatia lui - nu se mulțumi doar să-i promită, ca la-nceput, că va satisface nevoile imediate ale echipajului, ci adăugă că-l va ajuta să-şi procure o rezervă de apă îndestulătoare, precum şi o cantitate de pânză şi greement; de asemenea, îi oferi trei dintre cei mai buni mateloți ai săi, capabili să exercite provizoriu funcțiile unor ofițeri de bord, deşi îi venea greu să se dispenseze de ei. Cu un astfel de ajutor, corabia putea porni fără întârziere spre Concepción, de unde, după anumite reparații majore, îşi putea continua drumul spre Lima, ținta călătoriei sale.

Această mărinimie nu rămase fără efect asupra invalidului: Don Benito se lumină la față şi înfruntă, înfiorat, privirea deschisă a oaspetelui său. Părea copleşit de recunoştință.

- Tulburarea asta nu-i face bine stăpânului, murmură servitorul, apucându-l de braț şi trăgându-l deoparte, cu un gest la fel de blând ca şi vorbele cu care încerca să-l potolească.

Când Don Benito se întoarse, americanul observă, consternat, că speranța spaniolului nu fusese decât o febră trecătoare, ca şi brusca aprindere a obrajilor săi.

Peste câteva clipe, privind spre pupa cu nişte ochi mohorâți, amfitrionul îl pofti pe oaspete să-l urmeze,

ca să ia puțin aer, căci se părea că se stârnise un vânticel într-acolo.

În timp ce-i ascultase povestirea, căpitanul Delano tresărise de câteva ori la auzul zăngănitului securilor ciocnite de negri, şi se întrebase cum de era tolerată o astfel de gălăgie, mai ales în acea parte a vasului, şi în auzul unui infirm; întrucât, pe deasupra, securile nu aveau un aspect tocmai plăcut, iar mânuitorii lor cu atât mai puțin, căpitanul Delano acceptă din politețe, dar nu fără o uşoară rezervă, ba chiar cu o uşoară înfiorare, invitația gazdei. Fu nevoit să o accepte şi din pricină că, dintr-un capricios şi deplasat respect pentru etichetă, înfiorător la un om cu o față atât de cadaverică, Don Benito stărui solemn, cu plecăciuni castiliene, ca oaspetele să-l preceadă pe scara ce ducea spre dunetă şi sub care, de o parte şi de alta a ultimei trepte, şedeau, în chip de străji şi de scutieri, doi dintre redutabilii negri. Bravul căpitan Delano trecu printre ei cu destulă dezinvoltură, deşi, în clipa când îi depăşi, simți că i se moaie picioarele de frică, întocmai ca unuia care-i pus să treacă printre două şiruri de haidamaci.

Dar când privi în jur şi-i văzu pe toți, înşirați ca nişte flaşnetari şi adânciți prosteşte în munca lor, fără să le pese de nimic altceva, nu-şi putu reține un zâmbet, amintindu-şi de panica lui nervoasă.

Deodată, cum stătea aşa lângă gazdă şi se uita spre punțile de jos, fu surprins de unul din cazurile de indisciplină despre care am pomenit. Trei băieți negri şi doi spanioli şedeau laolaltă pe tambuchiu şi scormoneau într-o strachină primitivă, de lemn, în care fiersese nu de mult o zeamă lungă. Deodată,

unul dintre băieții negri, înfuriat de vreo vorbă aruncată de unul dintre tovarăşii săi albi, apucă un cuțit şi, cu toate că fusese chemat la ordine de unul dintre câlțari, îl izbi pe băiat în cap, pricinuindu-i o rană din care curgea sângele.

Uluit, căpitanul Delano întrebă ce însemnau toate astea. La care, lividul Don Benito îi răspunse, cu glas stins, că negrul îl tăiase pe celălalt „în joacă”.

- Cam serioasă joacă, răspunse căpitanul Delano. Dacă un asemenea lucru s-ar fi întâmplat pe bordul lui „Bachelor’s Delight”, agresorul ar fi fost pedepsit de îndată!

La aceste cuvinte, spaniolul îi aruncă americanului una din acele priviri fixe, care arătau că nu-i în toate mințile; apoi, prăbuşindu-se din nou în toropeala lui, răspunse:

- Desigur, *señor*, desigur.

Nu cumva nefericitul ăsta, îşi spuse căpitanul Delano, e unul dintre acei căpitani de paie, care închid ochii asupra lucrurilor pe care n-au puterea să le-mpiedice? Nu cunosc spectacol mai deprimant decât acela oferit de un comandant care nu-i comandant decât cu numele...

Aruncând o privire spre negrul care încercase să-i potolească pe băieți, căpitanul Delano spuse cu glas tare:

- Am impresia, Don Benito, că ți-ar prinde bine să-i ții ocupați pe toți negrii, îndeosebi pe cei tineri, chiar cu o treabă nefolositoare; şi asta, indiferent de ceea ce se-ntâmplă cu corabia dumitale. Această metodă mi se pare indispensabilă chiar la un echipaj mic, ca al meu. Odată, mi-am chemat oamenii pe

dunetă şi i-am pus să-mi bată preşurile din cabină, deşi, de vreo trei zile, credeam că vasul - cu oameni şi cu preşuri cu tot - e sortit unei pieiri grabnice, căci fuseserăm surprinşi de o furtună năprasnică şi nu mai puteam face altceva decât să plutim la voia întâmplării.

- Desigur, desigur, bombăni Don Benito.

- Văd totuşi că pe unii dintre ei îi ții ocupați, urmă căpitanul Delano, privind din nou spre câlțari şi apoi spre lustruitorii de securi.

- Da, răspunse Don Benito, absent.

- Bătrânii aceia, care scutură din cap în stranele lor - continuă căpitanul Delano, arătând spre câlțari - par să joace rolul de şefi față de ceilalți, cu toate că aceştia nu prea țin seamă de poruncile lor. Spune-mi, Don Benito, s-au oferit singuri, sau dumneata i-ai pus să-ți păstorească turma de oi negre?

- Eu i-am numit în posturile pe care le ocupă, replică spaniolul pe un ton acru, ca şi cum l-ar fi bănuit pe interlocutorul său de vreo intenție ironică, jignitoare.

- Dar ceilalți? întrebă căpitanul Delano, aruncând o privire cam neliniştită spre securile în parte lucioase ridicate în aer de lustruitori. Aceşti vrăjitori *aşanti* par să se îndeletnicească cu o treabă ciudată, nu-i aşa, Don Benito?

- Furtunile prin care-am trecut, răspunse spaniolul, ne-au silit să aruncăm peste bord o parte din încărcătură, iar restul mărfurilor au fost grav avariate de apa sărată a mării. De când am pătruns în zona calmă, aduc zilnic pe punte câteva lăzi de cuțite şi securi pentru a fi curățate şi lustruite.

- Înţeleaptă idee, Don Benito. Presupun că eşti coproprietar al corabiei şi al încărcăturii - nu, însă, şi al sclavilor. Sau poate da?

- Sunt proprietarul a tot ce se vede, răspunse iritat spaniolul, cu excepţia negrilor, care aparţineau, în marea lor majoritate, răposatului meu prieten, Alexandro Aranda.

Pomenind acest nume, păru zguduit de durere, iar genunchii începură să-i tremure, astfel încât servitorul trebui să-l sprijine.

Închipuindu-şi că a ghicit cauza acestei tulburări neobişnuite, căpitanul Delano spuse, după o pauză:

- Aş putea să te-ntreb, Don Benito - de vreme ce adineauri mi-ai vorbit de nişte pasageri - dacă prietenul, a cărui pierdere te mâhneşte atâta, i-a însoţit pe negrii săi la începutul călătoriei?

- Da.

- A murit de friguri?

- A murit de friguri... O, de ce nu pot să... Spaniolul nu-şi sfârşi fraza, ci începu iar să tremure.

- Iartă-mă, Don Benito - îi zise căpitanul Delano, cu voce joasă -, dar cred că ştiu, dintr-o experienţă asemănătoare, ce anume te face să suferi atâta. Am avut şi eu cândva nefericirea de a pierde, pe mare, un prieten drag; însuşi fratele meu, care era pe atunci împuternicit cu supravegherea încărcăturii. Convins că murise cu sufletul împăcat, aş fi suportat bărbăteşte dispariţia lui, dar gândul că ochii lui curaţi, mâinile lui cinstite care de atâtea ori se întâlniseră cu ale mele, precum şi inima lui fierbinte nimeriseră în botul rechinilor, ca nişte ciolane azvârlite unor câini - gândul acesta era peste puterile mele. Am jurat atunci

să nu mai călătoresc niciodată în tovărăşia unui om drag mie, decât asigurându-mă, fără ştirea lui, de tot ceea ce este necesar pentru eventuala îmbălsămare a rămăşițelor sale pământeşti, în vederea unei înmormântări pe uscat. Dacă rămăşițele prietenului dumitale s-ar afla acum pe bordul acestui vas, simpla pomenire a numelui său nu te-ar tulbura în chip atât de ciudat, Don Benito.

- Pe bordul acestui vas? îl îngână spaniolul.

Apoi, cu un gest îngrozit, ca şi cum ar fi vrut să alunge vreun spectru, se prăbuşi fără cunoştință în brațele pregătite ale servitorului, care păru să-l implore în tăcere pe căpitanul Delano să nu mai revină asupra unei teme atât de dureroase pentru stăpânul său.

Bietul om, îşi spuse în gând americanul, o fi pesemne victima tristei superstiții care leagă duhurile de trupurile omeneşti părăsite, aşa cum alții leagă stafiile de o casă pustie. Cât de mult ne deosebim la fire unul de celălalt! O simplă aluzie la ceea ce, într-un caz asemănător, mie mi-ar fi pricinuit o mulțumire gravă, îl îngrozeşte pe spaniol făcându-l să-şi piardă cunoştința! Sărmane Alexandro Aranda! Ce-ai spune dacă ți-ai putea vedea prietenul - acelaşi care, odinioară, când te părăsea pentru luni de zile, tânjea să te zărească măcar o clipă - ce-ai spune dacă l-ai vedea acum îngrozit la gândul că ai putea fi aproape de el?!

În clipa aceea, cu un dangăt funebru, care trăda o spărtură, clopotul de la teuga, lovit de unul dintre bătrânii câlțari, vesti ora zece, în liniştea apăsătoare; în aceeaşi clipă, căpitanul Delano zări silueta

mişcătoare a unui negru uriaş, care, ieşind din mulţimea strânsă pe puntea de jos, se îndrepta încet spre dunetă. Negrul acesta purta la gât un colan de fier, de care atârna un lanţ răsucit de trei ori în jurul trupului său; inelele lui terminale erau prinse într-un brâu de fier, ce-i servea drept cingătoare.

- Atufal umblă ca un mut! murmură servitorul.

Negrul urcă treptele dunetei şi se opri, îndărătnic în muţenia lui, ca un prizonier mândru chemat să-şi primească osânda, în faţa lui Don Benito, care se dezmeticise între timp.

Zărindu-l că se apropie, spaniolul tresărise; faţa i se adumbrise, iar buzele albe i se strânseseră, ca sub înrâurirea unui acces de furie neputincioasă.

O fi vreun răzvrătit încăpăţânat, îşi spuse căpitanul Delano, contemplând, nu fără oarecare admiraţie, silueta de colos a negrului.

- Stăpâne, aşteaptă să-i puneţi întrebarea! grăi servitorul.

Trezit din visare, Don Benito vorbi, cu tulburare în glas şi ferindu-şi privirea, ca şi cum ar fi vrut să preîntâmpine un răspuns obraznic:

- Atufal, acum eşti dispus să-mi ceri iertare? Negrul rămase tăcut.

- Mai întrebaţi-l o dată, stăpâne, murmură servitorul, săgetându-l pe compatriotul său cu o privire plină de mustrare. Încă o dată, stăpâne, căci până la urmă tot o să-şi plece grumazul!

- Răspunde, zise atunci Don Benito, ferindu-se mai departe de privirea colosului, rosteşte măcar cuvântul *iertare*, şi ţi se vor scoate lanţurile.

La auzul acestor vorbe, negrul îşi înclină capul şi ridicându-şi încet brațele, le lăsă să cadă inerte, cu un zăngănit de fiare, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Nu, e mai bine aşa!”

- Pleacă! murmură Don Benito, stăpânindu-şi o emoție tainică.

Negrul se supuse şi plecă, la fel de hotărât cum venise.

- Scuză-mă, Don Benito, rosti căpitanul Delano, dar scena aceasta m-a nedumerit. Lămureşte-mă, rogu-te, ce înseamnă?

- Înseamnă că negrul acesta, singurul din toată trupa, mi-a prilejuit o mare supărare. Drept care, l-am pus în lanțuri, l-am...

Ajuns aici, se opri şi-şi duse mâna la frunte, ca şi cum ar fi fost cuprins de amețeală, sau i s-ar fi învălmăşit gândurile; dar întâlnind privirea blajină a servitorului, parcă prinse curaj, şi urmă:

- Nu puteam biciui un asemenea colos. Dar i-am trimis vorbă să-mi ceară iertare. Nu mi-a cerut-o încă. Am poruncit să fie adus în fața mea din două în două ore.

- De când durează povestea asta?

- De vreo şaizeci de zile.

- Dar, în alte privințe, omul se arată supus? Şi respectuos?

- Da.

- Atunci, exclamă căpitanul Delano, jur pe conştiința mea că negrul ăsta are-un suflet de rege!

- S-ar putea să aibă chiar un titlu regal - răspunse Don Benito cu amărăciune -, pretinde că ar fi fost regele țării lui de baştină.

- Da, se amestecă în vorbă servitorul, găurile alea din urechile lui Atufal au purtat cândva cercei de aur, pe când sărmanul Babo, care vă vorbeşte, nu era decât un sclav în țara lui. Babo era sclavul unui negru, dar acum e sclavul unui alb.

Cam plictisit de aceste familiarități, căpitanul Delano se întoarse, mirat, spre slugă, apoi îi aruncă stăpânului o privire întrebătoare; dar, ca şi cum ar fi fost de multă vreme deprinşi cu asemenea mici abateri de la regulament, nici stăpânul nici sclavul nu părură să-l înțeleagă.

- Spune-mi, rogu-te, Don Benito, cu ce-a greşit Atufal? întrebă americanul. Dacă n-a fost cumva prea grav, îngăduie-mi să-ți dau o povață de om nerod: ținând seama de supunerea lui în alte privințe, ridică-i pedeapsa, din respect pentru firea lui mândră.

- Nu, nu, stăpânul nu va face niciodată una ca asta! bolborosi servitorul, ca pentru sine însuşi. Trufaşul Atufal trebuie mai întâi să-i ceară iertare stăpânului. Sclavul poartă lacătul, dar stăpânul are cheia.

Căpitanul Delano observă într-adevăr, pentru întâia oară, că la gâtul lui Don Benito atârna, legată de un şnurulеț de mătase, o cheie. Ghicind numaidecât, din silabele şoptite de servitor, la ce folosea cheia, căpitanul zâmbi şi spuse:

- Vasăzică aşa, Don Benito, un lacăt şi-o cheie! Iată nişte simboluri cu adevărat grăitoare!

Don Benito se fâstâci şi-şi muşcă buzele.

Deşi căpitanul Delano avea o fire prea simplă ca să poată fi în stare de vreo intenție ironică sau batjocoritoare, vorbele acestea îi scăpaseră ca un fel

de aluzie glumeață la modul ciudat în care spaniolul își manifesta autoritatea asupra negrului; dar ipohondrul acela o interpretase, pare-se, ca pe o aluzie răutăcioasă la mărturisita lui neputință de a frânge, prin apeluri verbale, cerbicia sclavului. Regretând această interpretare greşită şi neputând spera s-o corecteze, căpitanul Delano schimbă vorba; dar, constatând că spaniolul era din ce în ce mai acru şi mai distrat - ca şi cum încă n-ar fi digerat pretinsul afront despre care-am pomenit - americanul deveni la rându-i ceva mai puțin vorbăreț: fără voia lui, se simțea apăsat de ursuzenia morbidă a acestui spaniol animat, pare-se, de intenții răzbunătoare. Inimosul căpitan, având cu totul altă fire, se feri totuşi să nutrească sau să manifeste vreun gând de răzbunare, deşi se molipsi de muțenia spaniolului.

Deodată, acesta, sprijinit de servitor, se depărtă de oaspetele său - gest oarecum nepoliticos, care-ar fi putut să treacă drept o toană, dacă stăpânul şi sclavul, oprindu-se lângă un spirai, nu ar fi început să şușotească între ei, ceea ce era foarte neplăcut pentru oaspete. Mai mult decât atât: fața schimbătoare a spaniolului, care, deşi bolnăvicioasă, nu era lipsită uneori de o anumită grandoare, avea acum o expresie cu totul lipsită de demnitate; în acelaşi timp, familiaritatea servitorului negru nu mai părea, ca la început, plină de farmecul unui devotament naiv.

Stingherit, oaspetele îşi întoarse fața spre cealaltă parte a vasului. Şi atunci, privirea lui căzu întâmplător asupra unui tânăr matelot spaniol, care, ținând în mână un colac de frânghie, se urca de pe

punte spre prima velă a catargului de mizenă. Omul ar fi trecut, poate, neobservat dacă, în timp ce se cățăra pe una din vergi, n-ar fi privit țintă spre căpitanul Delano, cu un soi de insistență mascată; simțindu-se observat de acesta, matelotul îşi întoarse cu dezinvoltură privirea spre cei doi care şușoteau.

Redevenind astfel el însuşi atent la cele ce se petreceau acolo, căpitanul avu o uşoară tresărire. Ceva din atitudinea lui Don Benito în clipa aceea părea să indice că oaspetele fusese, cel puțin în parte, obiectul unor consultări secrete - părere pe cât de dezagreabilă pentru oaspete, pe atât de puțin măgulitoare pentru gazdă.

Ciudata alternare a politeții şi a grosolăniei în purtarea căpitanului spaniol nu se putea explica decât printr-o prefăcătorie rău intenționată. Dar deşi prima explicație s-ar fi impus în chip firesc minții unui observator indiferent - nefiind cu totul străină nici de cugetul căpitanului Delano, acesta renunțase practic la ea, din clipa când începuse să vadă în comportarea spaniolului un soi de afront premeditat. Totuşi, dacă spaniolul nu era nebun, cum se explica oare purtarea lui? Un gentilom sau chiar un țărănoi cinstit ar fi, oare, în stare să joace rolul pe care-l juca în clipa de față amfitrionul său? Hotărât lucru, omul era un impostor - vreun aventurier de rând, care se dădea drept un mare senior al oceanului, deşi ignora în aşa măsură regulile elementare ale bunei-cuviințe, încât se trăda prin grosolănia lui fără pereche. Dar şi atitudinea bizar-ceremonioasă adoptată în alte momente părea caracteristică unuia care joacă un rol ce-i depăşește posibilitățile reale. Benito Cereno - Don

Benito Cereno - numele acesta sonor era cunoscut pe vremea aceea de comandanții şi de supraveghetorii corăbiilor care navigau pe mările spaniole, căci aparținea uneia dintre cele mai active şi mai rămuroase familii de negustori din acele provincii, mulți dintre membrii ei având titluri de noblețe; era un soi de familie Rothschild castiliană, cu câte un frate sau câte un văr nobil în fiece mare oraş comercial din America de Sud. Pretinsul Don Benito era încă tânăr, să tot fi avut vreo douăzeci şi nouă sau treizeci de ani. Ce putea fi mai lesnicios pentru un escroc tânăr şi plin de har şi de duh, decât să se dea drept cadetul rătăcitor al unei astfel de familii şi drept reprezentantul ei de afaceri maritime? Dar spaniolul era un biet infirm! Ei, şi? Unii escroci sunt în stare să simuleze până şi boala, într-atât de abili ştiu să fie. Când te gândeşti că, sub această aparență de slăbiciune infantilă, se poate ascunde cea mai sălbatică energie! Şi că mânuțele catifelate ale spaniolului ascund, poate, nişte gheare!

Aceste gânduri nu erau rodul unui examen logic: venind din afară, nu dinăuntru, ele îl năpădiră deodată pe căpitan, ca o ninsoare căzută din senin, pentru a se topi, însă, curând, la soarele firii sale blajine, ajuns din nou la amiază.

Privindu-l încă o dată pe spaniol - a cărui față se vedea acum din profil, pe deasupra spiraiului - căpitanul Delano rămase impresionat de noblețea şi delicatețea acestui profil, noblețe sporită parcă de barba pe care şi-o lăsase, după cum delicatețea lui părea accentuată de boala ce-l slăbise. La naiba cu

bănuielile! Spaniolul era, de bună seamă, vlăstarul autentic al unui veritabil hidalgo Cereno!

Gândul acesta bun şi altele asemănătoare îl făcură să se plimbe nepăsător pe dunetă, îngânând o melodie, pentru ca nu cumva Don Benito să creadă că-l bănuise de vreo lipsă de politeţe, ba chiar de oarecare duplicitate; căci bănuielile astea aveau, desigur, să se spulbere aidoma unor iluzii, cu toate că, deocamdată, împrejurarea ce le stârnise rămânea fără explicaţie. Dar, odată lămurit acest mic mister, căpitanul Delano era convins că ar putea să se căiască amarnic dacă i-ar îngădui lui Don Benito să afle că se lăsase pradă unor bănuieli meschine. Pe scurt, prefera să lase deschisă, deocamdată, fila cu slove negre a spaniolului.

Acesta, încă sprijinit de servitorul său, porni deodată spre căpitanul Delano, cu o faţă crispată şi sumbră, şi începu, parcă şi mai stingherit, următoarea conversaţie, purtată pe un ton ciudat de conspirativ, deşi cu aceeaşi voce răguşită:

- Aş putea să te întreb, *señor*, de când te afli în preajma acestei insule?

- A, numai de o zi-două, Don Benito.

- Şi unde-ai făcut ultimul popas?

- În portul Canton.

- Acolo ţi-ai schimbat, pe cât spuneai, pieile de focă pe ceai şi mătăsuri?

- Da, mai ales pe mătăsuri.

- Iar diferenţa ai primit-o, cumva, în bani?

Căpitanul Delano răspunse, cu oarecare nelinişte:

- Da, ceva arginţi; nu prea mulţi...

- Aha... Prea bine. Te-aş putea întreba câți oameni ai la bord, *señor*.

Căpitanul Delano avu o uşoară tresărire, dar răspunse:

- Vreo douăzeci şi cinci, în total.

- Presupun că toți sunt la bord în clipa de față, nu-i aşa, *señor*?

- Toți la bord, Don Benito, răspunse căpitanul, de astă dată cu satisfacție.

- Dar astă-seară vor fi toți la bord, *señor*?

La această întrebare, care le încununa pe celelalte, căpitanul Delano simți imperios nevoia de a se uita în ochii insistentului său anchetator. Dar acesta, în loc să-i susțină privirea, îşi lăsă ochii în jos, spre punte, cuprins de o vizibilă panică, în jalnic contrast cu servitorul negru, care, chiar în clipa aceea, îngenunchease la picioarele sale pentru a-i potrivi o cataramă desfăcută, şi care-şi înălța cu o smerită curiozitate ochii spre fața prăbuşită a stăpânului.

Spaniolul îşi repetă întrebarea cu un glas spăşit:

- Şi vor fi... toți la bord astă-seară, *señor*?

- Da, pe câte ştiu, răspunse căpitanul Delano - dar se grăbi să adauge, din respect pentru adevăr: Ba nu, câțiva dintre ei spuneau că vor să iasă din nou la pescuit, pe la miezul nopții.

- Presupun, *señor*, că navele voastre sunt mai mult sau mai puțin înarmate.

- A, câte un tunuleț, două, pentru orice eventualitate, plus niscaiva puşti, harpoane şi cuțite.

Dând acest răspuns pe tonul cel mai nepăsător cu putință, căpitanul Delano se uită din nou la Don Benito, care-şi feri şi de data asta privirea şi,

schimbând brusc şi stângaci subiectul, vorbi hodoronc-tronc despre acalmia de pe mare, apoi se retrase din nou cu servitorul său spre celălalt parapet, unde începură iarăşi să şuşotească.

În aceeaşi clipă, înainte să fi avut răgazul de a reflecta la cele întâmplate, americanul îl zări pe tânărul matelot spaniol despre care-am mai pomenit, şi care cobora acum de pe catarg. Aplecându-se, ca să sară pe punte, bluza sau mai bine zis cămaşa lui largă de lână aspră, mânjită cu catran, i se descheie la piept, lăsând să se vadă un tricou murdar, croit însă din pânza cea mai fină şi încheiat la gât cu o panglicuță albastră roasă şi uzată. Cum tânărul matelot privea țintă spre cei doi care şuşoteau, căpitanul Delano avu senzația că asistă la un schimb de semne secrete, ca acelea prin care comunică între ei francmasonii.

Întorcându-şi din nou privirea spre Don Benito şi spre servitorul negru, simți, la fel ca mai înainte, că vorbeau despre el. Se opri locului şi auzi hârşâitul securilor lustruite. Se uită iar, cu coada ochiului, la cei doi: aveau aerul unor conspiratori. După interogatoriul acela, şi după scena cu tânărul matelot, toate aceste lucruri îi trezeau din nou, fără voia lui, bănuieli, pe care sufletul său deschis nu le putea îndura. Arborând o mutră veselă şi şugubeață, străbătu repede puntea în direcția celor doi:

- Don Benito, văd că negrul acesta se bucură de încrederea dumitale deplină, am impresia că ți-e un fel de consilier particular.

Servitorul ridică privirea cu un rânjet blajin, dar stăpânul lui tresări, ca muşcat de-o năpârcă. Abia

peste câteva clipe spaniolul îşi veni în fire pentru a răspunde, cam în silă:

- Da, *señor*, am încredere în Babo.

La auzul acestor cuvinte, Babo îşi privi stăpânul cu recunoştinţă; rânjetul lui animalic se prefăcu într-un surâs inteligent.

Văzând că spaniolul era rezervat şi tăcut, ca şi cum ar fi vrut să-i dea a înțelege oaspetelui că prezența lui îl incomodează, căpitanul Delano, care nu voia să pară nepoliticos nici măcar în ochii celui mai nepoliticos dintre oameni, rosti o scuză banală şi se depărtă, intrigat în sinea lui de misterioasa purtare a lui Don Benito Cereno.

Coborâse de pe dunetă şi trecea, cufundat în gânduri, pe lângă un bocaport întunecos ce ducea spre timonerie, când, observând o mişcare acolo, se opri să vadă ce anume se mişcă. În aceeaşi clipă, o scânteie scăpără în umbra bocaportului şi, la lumina ei, căpitanul zări silueta unui matelot spaniol, care-şi duse repede mâna la piept, ca şi cum ar fi vrut să ascundă ceva. Înainte ca omul să-şi poată da seama cine trecea pe-acolo, dispăru în bezna bocaportului. Dar căpitanul îl văzuse îndeajuns ca să-l recunoască: era acelaşi tânăr matelot, pe care-l zărise şi adineauri.

Dar ce-o fi scăpărat aşa? se întrebă el. Nu era nici felinar, nici chibrit, nici tăciune aprins. Să fi fost, oare, un giuvaer? Dar de când poartă mateloții giuvaeruri sau tricouri brodate cu fir de mătase? Nu cumva jefuise cuferele pasagerilor defuncți? Dar, în acest caz, nu s-ar fi încumetat să poarte pe bord vreunul din obiectele furate! O, dacă individul ăsta suspect a schimbat într-adevăr semne secrete cu comandantul

spaniol, şi dacă aş putea fi sigur că, în tulburarea mea, simțurile nu mă înşală, atunci...

Trecând de la o bănuială la alta, îşi aduse aminte de ciudatele întrebări pe care i le pusese Don Benito în legătură cu vasul.

Printr-o bizară coincidență, ori de câte ori îşi amintea de-o întrebare, vrăjitorii negri din *aşanti* îşi ciocneau securile, parcă înadins pentru a însoți cu un acompaniament lugubru gândurile străinului alb.

Sub apăsarea atâtor enigme şi prevestiri rele, ar fi fost nefiresc să nu se nască unele bănuieli urâte, chiar în sufletul unui om atât de încrezător din fire ca americanul.

Observând că vasul, mânat acum de un curent irezistibil, era din ce în ce mai repede târât spre larg, cu pânzele parcă fermecate, şi că propria lui corabie era ascunsă de un promontoriu, acest lup de mare începu să tremure sub înrâurirea unor gânduri pe care abia cuteza să şi le mărturisească sie însuşi. Mai presus de orice, îi era frică de Don Benito, o frică de moarte. Îşi veni totuşi în fire şi, umflându-şi pieptul şi proptindu-se bine pe picioare, îşi puse, calm, întrebarea: ce se ascunde, oare, înapoia tuturor acestor năluci?

Dacă spaniolul ar fi urzit vreun complot sinistru, acesta nu-l viza, desigur, atât pe el, cât vasul său - „Bachelor's Delight”. Faptul că cele două nave se depărtaseră una de cealaltă nu era în favoarea, ci împotriva unui astfel de complot, cel puțin pentru moment. Era limpede că orice bănuială întemeiată pe asemenea contradicții nu putea fi decât iluzorie. Şi-apoi, nu era oare absurd să crezi că un vas în

primejdie, un vas rămas aproape fără echipaj din pricina molimei, un vas ai cărui marinari mureau de sete - nu era oare culmea absurdității să crezi că o astfel de navă putea adăposti nişte pirați sau că în clipa de față comandantul ei ar fi putut dori, pentru el însuşi sau pentru cei aflați în subordinea lui, altceva decât provizii şi ajutor grabnic? Nu cumva, însă, suferința acestor oameni şi îndeosebi setea lor erau simulate? Nu cumva echipajul acesta spaniol, despre care se pretindea că ar fi pierit aproape în întregime, era teafăr şi se ascundea, chiar în clipa de față, în cala vasului? Se mai văzuseră cazuri când, cerşind cu o voce îndurerată puțină apă rece, nişte diavoli cu chip de om pătrunseseră în câte o locuință singuratică, din care nu ieşiseră înainte de a săvârşi vreo fărădelege. Şi oare pirații malaiezieni nu obişnuiau să atragă corăbii în ascunzătorile lor perfide sau să întindă capcane marinarilor de pe vreun vas inamic, oferindu-le, în larg, spectacolul unor punți goale, sau aproape goale, sub care se ascundeau sute de brațe galbene gata-gata să-şi azvârle lăncile printre rogojini? Căpitanul Delano nu dăduse deplină crezare unor astfel de poveşti, când le auzise, dar iată că acum ele îi reveneau în minte. Corabia avea, aparent, o țintă: să ancoreze. La locul de ancoraj, ea se va afla aproape de propriul lui vas. Şi atunci, nu-şi va slobozi oare „San Dominick”, întocmai ca un vulcan adormit, energiile ascunse acum?

Îşi aminti de felul cum îi povestise spaniolul pățaniile corabiei sale: pauzele şi reticențele lui stranii erau acelea ale unui om care născoceşte o poveste, în

scopuri vinovate. Dar dacă povestirea aceea era mincinoasă, care era, atunci, adevărul? Că spaniolul pusese stăpânire pe corabie în chip samavolnic? Totuşi, în multe privințe, mai cu seamă în episoadele mai dramatice, ca de pildă pieirea marinarilor, nesfârşitele ocoluri ale corabiei, suferințele îndurate în zonele de calm, îndeosebi din pricina setei, care încă mai dăinuia - în toate aceste privințe, şi în multe altele, povestirea lui Don Benito fusese confirmată nu numai de vaietele albilor şi negrilor, ci şi de expresia şi jocul fiecărei trăsături omeneşti observate de căpitanul Delano, iar astfel de lucruri sunt cu neputință de contrafăcut. Dacă povestirea lui Don Benito era născocită de la un capăt la altul însemna că toate sufletele aflate pe bord, până la cea mai tânără negresă, erau părtaşe la complotul spaniolului şi că acesta le dresase cu grijă. O asemenea ipoteză părea neverosimilă, şi totuşi era oarecum îndreptățită. Iată, de pildă, întrebările pe care i le pusese spaniolul. Ele dădeau într-adevăr de gândit. Nu fuseseră, oare, puse cu acelaşi scop ce-l împinge pe un tâlhar sau pe-un asasin să facă, ziua-n amiaza mare, o recunoaştere a casei pe care vrea s-o atace? Dar unde s-a mai pomenit ca un ucigaş să-i ceară chiar viitoarei sale victime informațiile necesare, punând-o astfel în gardă?! Nu! Era neverosimil şi absurd să presupui că asemenea întrebări ar putea fi puse într-un scop criminal. Şi astfel, însăşi comportarea care-l neliniştise pe căpitanul Delano îl făcea acum să-şi biruie neliniştea. Pe scurt, abia apuca să nutrească vreo bănuială sau vreo teamă, fie ea cât de rezonabilă

la-nceput, că o şi alunga, în numele aceluiaşi bun-simț.

În cele din urmă, căpitanul râse de presimțirile sale şi de această corabie care, prin înfățişarea-i ciudată, părea să le încurajeze întrucâtva; râse şi de negrii ei bizari, îndeosebi de bătrânii *aşanti*, care lustruiau securi, şi de câlțarii aceia, care semănau cu nişte babe ce croşetează în pat. Îi venea să râdă chiar şi de sinistrul spaniol, care era tartorul tuturor acestor draci. Inimosul căpitan îşi explica tot ce i se păruse cu adevărat misterios în purtarea spaniolului prin faptul că acesta nu prea mai ştia ce face, fie că rămânea bosumflat, învăluit parcă în nori negri, fie că punea întrebări fără noimă. Hotărât lucru, spaniolul nu era în momentul de față apt să conducă vasul. Căpitanul Delano va trebui, sub vreun pretext oarecare, să-i ia din mâini comanda şi să o încredințeze propriului său secund, un om de încredere şi un bun navigator, care va putea aduce corabia la Concepción. Planul acesta ar fi la fel de salutar pentru „San Dominick” ca şi pentru Don Benito: eliberat de orice spaimă, el ar putea rămâne în cabina lui, sub îngrijirea atentă a servitorului negru, astfel încât, spre sfârşitul călătoriei, şi-ar recăpăta într-o oarecare măsură sănătatea şi, odată cu ea, autoritatea.

Acestea erau gândurile americanului. Liniştitoare gânduri! Căci era o mare deosebire între felul cum tenebrosul Don Benito ar fi dispus de soarta căpitanului Delano şi imaginea pe care acesta şi-o făcea, cu seninătate, despre viitorul spaniolului. Totuşi, inimosul căpitan răsuflă uşurat când îşi zări

baleniera la orizont. Aceasta fusese reținută îndelung în apropierea vasului vânător de foci, iar la întoarcere zăbovise din pricină că „San Dominick” se depărta mereu, sub acțiunea curentului.

Zărind baleniera, care înainta ca un punct pe apă, negrii începură să zbiere, iar zbieretele lor îl făcură atent pe Don Benito, care, redevenind politicos, se apropie de căpitanul Delano şi-şi exprimă satisfacția de a vedea că sosesc proviziile făgăduite, oricât de neînsemnate şi insuficiente ar fi fost ele.

Căpitanul Delano îi răspunse, dar în timp ce vorbea, atenția îi fu atrasă de o scenă ce se petrecea pe puntea de jos: pierduți în mulțimea celor care se cățărau pe parapetele dinspre uscat, pentru a privi baleniera, doi negri îmbrânceau cu brutalitate un marinar, care le stătea pesemne în drum; când marinarul protestă, cei doi negri îl trântiră pe punte, în ciuda îndemnurilor imperioase ale câlțarilor de a-l lăsa în pace.

- Don Benito, ce se petrece acolo? exclamă căpitanul Delano. Priveşte!

Dar în clipa aceea spaniolul avu un nou acces de tuse şi se poticni, gata-gata să cadă, acoperindu-şi fața cu amândouă mâinile. Căpitanul Delano dădu să-l sprijine, dar servitorul, mai sprinten, îi şi sărise în ajutor stăpânului, sprijinindu-l cu o mână şi administrându-i cu cealaltă un întăritor. Când Don Benito îşi reveni, servitorul se depărta cu câțiva paşi, rămânând totuşi destul de aproape ca să răspundă, prompt, la orice poruncă şoptită a stăpânului. Această remarcabilă discreție şterse în ochii oaspetelui impresia de necuviință, pe care i-o lăsase servitorul

negru, prin şușotelile sale cu stăpânul său: de vreme ce, din proprie inițiativă, negrul se purta atât de cuviincios, însemna că nu el, ci stăpânul era de vină. Întorcându-şi astfel privirea de la dezordinea de pe punte la scena mult mai plăcută din fața lui, căpitanul Delano simți nevoia să-şi felicite din nou gazda pentru că avea un asemenea servitor, care, deşi poate prea zelos uneori, era, desigur, de un neprețuit ajutor pentru un invalid.

- Să ştii, Don Benito - adăugă americanul zâmbind -, că mi-ar plăcea să am eu însumi un asemenea servitor. Cât ceri pe el? Cincizeci de galbeni ți-ar conveni?

- Stăpânul nu s-ar despărți de Babo nici pentru-o mie de galbeni, murmură negrul, luând în serios oferta străinului şi disprețuind o asemenea prețăluire meschină, căci avea strania vanitate a unui sclav credincios, apreciat de stăpânul său. Dar Don Benito, pesemne încă nerestabilit pe deplin, bâigui un răspuns incoerent, întrerupt de un nou acces de tuse.

În curând suferința lui fizică deveni atât de acută şi păru să-i afecteze într-atâta inteligența, încât negrul îl conduse încetişor spre punte, parcă înadins pentru a ascunde acest trist spectacol.

Ca să-şi treacă vremea, americanul ar fi intrat bucuros în vorbă cu vreunul dintre puținii mateloți spanioli pe care-i vedea, dar amintindu-şi că Don Benito îi pomenise ceva despre nesupunerea lor, se lăsă păgubaş: unui bun comandant de corabie nu-i place să aibă de-a face cu nişte marinari laşi sau nedisciplinați.

În vreme ce, absorbit de aceste gânduri, privea spre cei câțiva mateloți, avu deodată impresia că unul dintre ei îi întoarce privirea, cu subînțeles. Se frecă la ochi şi privi din nou, dar rămase cu aceeaşi impresie. Vechile-i bănuieli reapărură, sub o nouă formă, ceva mai tulburi ca înainte, dar încărcate cu mai puțină panică acum, când Don Benito nu mai era lângă el. În ciuda proastei păreri a acestuia despre marinari, căpitanul Delano hotărî să-l ia grabnic la întrebări pe unul din ei. Coborând de pe dunetă, îşi croi drum printre negri, care-i făcură loc să treacă, ferindu-se în lături la auzul unui strigăt ciudat scos de câlțari; dar, ca şi cum ar fi fost curioşi să afle ce-l aducea pe străin în ghetoul lor, negrii se buluciră numaidecât îndărătul lui, urmându-l în rânduri destul de disciplinate. Anunțat astfel, ca de nişte heralzi înarmați şi escortat parcă de o gardă de onoare alcătuită din kafri, căpitanul Delano purcese mai departe, cu un aer amuzat şi dezinvolt, aruncând câte o vorbă de duh negrilor şi iscodind cu atenție fețele albe, presărate ici-colo printre ei, aidoma unor pioni albi care-ar fi pătruns cu mult curaj în rândurile pieselor jucătorului advers.

Tocmai se întreba pe care dintre ei să-l acosteze, când privirea îi căzu asupra unui marinar care, aşezat pe punte, ungea cu catran parâma unui palanc sub privirile iscoditoare ale mai multor negri cinchiți în jurul lui.

Treaba modestă cu care se îndeletnicea individul contrasta cu trăsăturile lui nobile. Mâna lui, înnegrită de repetatele cufundări în găleata cu catran pe care i-o ținea un negru, nu prea părea o replică firească a

feței, care-ar fi fost foarte frumoasă de n-ar fi avut o expresie rătăcită. Nu se putea şti dacă expresia asta era aceea a unui răufăcător - căci, întocmai cum căldura şi frigul intens provoacă, în ciuda deosebirii dintre ele, senzații asemănătoare, tot astfel inocența şi ticăloşia, când se însoțesc întâmplător cu suferința mintală, folosesc aceeaşi pecete pentru a lăsa o urmă vizibilă, în speță, o pecete ruptă.

Dar nu acest gând, ci cu totul altul îi veni în minte căpitanului Delano, oricât ar fi fost de milos din fire. Observând că expresia aceea ciudat de rătăcită era însoțită de o privire sumbră, pe care omul şi-o ferea, parcă tulburat şi ruşinat, şi amintindu-şi din nou de proasta părere a lui Don Benito despre propriul său echipaj, căpitanul Delano se simți năpădit de anumite noțiuni abstracte, care atribuie invariabil viciului suferința şi buimăceala, despărțindu-le de virtute.

Dacă pe vasul acesta se pune într-adevăr la cale o ticăloşie, îşi spunea el, cu siguranță că individul acela e vârât în ea, aşa cum mâna lui e vârâtă acum în găleata cu catran. N-are rost să intru în vorbă cu el. Îl voi acosta mai degrabă pe moşneagul ăsta, care şade pe cabestan.

Şi căpitanul Delano se îndreptă spre un bătrân lup de mare barcelonez, cu obrajii brăzdați şi arşi de soare, şi cu nişte favoriți stufoşi ca un mărăciniş. Purtând pe cap o tichie de noapte jegoasă, şedea, cu nădragii lui roşcați şi zdrențuiți, între doi africani somnoroşi, şi întocmai ca marinarul acela tânăr, se îndeletnicea cu o treabă oarecare - înnădea o parâmă,

ale cărei capete erau ținute de către cei doi subalterni negri.

Văzându-l pe căpitanul Delano că se-apropie, omul îşi apleacă numaidecât capul mai mult decât era nevoie, ca şi cum ar fi dorit să pară absorbit de munca lui şi animat de un zel neobişnuit. Când căpitanul îi vorbi, marinarul ridică privirea, dar o privire ferită şi sfioasă, ce părea destul de ciudată pe fața lui bătută de vânturi: ai fi zis că-i un urs care, în loc să mormăie şi să muşte, ar începe să facă zâmbre şi să dea ochii peste cap. Căpitanul îi puse unele întrebări în legătură cu drumul străbătut de corabie, referindu-se dinadins la anumite amănunte ale povestirii lui Don Benito, care nu se prea brodeau cu exclamațiile ce-l întâmpinaseră pe american la sosirea lui pe vas. Marinarul răspunse pe scurt la aceste întrebări, confirmând tot ceea ce mai rămânea de confirmat. Negrii strânşi lângă cabestan se amestecară şi ei în vorbă, dar pe măsură ce-şi dădeau drumul la gură, marinarul devenea tăcut, iar în cele din urmă păru de-a dreptul morocănos, ca şi cum ar fi vrut să arate că nu doreşte să mai răspundă la alte întrebări, deşi mutra lui de urs continua să aibă o expresie de mieluşel.

Pierzându-şi speranța că va putea avea o discuție liberă cu dihania asta corcită, căpitanul Delano căută din ochi o față ceva mai promițătoare, dar cum nu zări nici una, le ceru pe un ton glumeț negrilor să-i facă loc să treacă; drept care, urmărit de rânjetele şi strâmbăturile lor, se întoarse pe dunetă, cuprins la început de o inexplicabilă jenă, dar având sentimentul că-şi recăpătase încrederea în Benito Cereno.

E limpede, îşi spunea, că acel bătrân lup de mare ascunde un cuget vinovat. Când m-a văzut că mă apropii, s-a temut desigur că-l voi admonesta, ştiindu-mă prevenit de comandant asupra proastei comportări a echipajului; de aceea şi-a plecat capul. Şi totuşi, când mă gândesc bine, chiar bătrânul acela era, dacă nu mă-nşel, unul dintre cei care mă priviseră cu atâta stăruință ceva mai înainte. Ah! curenții ăştia îți sucesc capul aproape la fel de lesne cum sucesc vasul. Dar iată o privelişte însorită şi plăcută la vedere, ba chiar îmbietoare!

Prin dantelăria velaturii zărise o negresă tânără care dormea în umbra parapetului, cu corpul destins, ca o ciută culcată sub o stâncă, în inima pădurii. Puiul ei treaz îşi târa spre sânii ei acoperiți trupşorul, negru, gol-goluț, pe jumătate înălțat deasupra punții, agățându-se cu lăbuțele de trunchiul matern, în vreme ce năsucul şi gurița scormoneau zadarnic în căutarea țintei dorite. Aceste mişcări erau acompaniate de un fel de grohăit indignat, ce se îmbina cu sforăitul potolit al negresei.

Vigoarea neobişnuită a pruncului o trezi în cele din urmă pe mamă, care se sculă, tresărind. Dar cu toate că-l zări pe căpitanul Delano drept în fața ei, la oarecare distanță, negresa apucă pruncul în brațe şi-l acoperi de sărutări, ca şi cum nu i-ar fi păsat câtuşi de puțin de atitudinea în care fusese surprinsă.

Iată natura în goliciunea ei! îşi spuse căpitanul, încântat. Dragostea şi tandrețea în stare pură!

Această scenă îl îndemnă să se uite cu mai multă atenție la celelalte negrese. Îi plăceau manierele lor: ca mai toate femeile necivilizate, păreau robuste şi în

acelaşi timp tandre, gata să moară sau să lupte pentru odraslele lor. Drăgăstoase ca nişte porumbițe şi aprige ca nişte tigroaice! gândi căpitanul Delano. Te pomeneşti că tocmai pe unele dintre ele le-a văzut Ledyard[3] în Africa, şi le-a descris cu atâta admirație!

Acest spectacol natural îi spori pe nesimțite încrederea şi liniştea sufletească. Căutând din ochi baleniera, observă că era încă destul de departe şi se întoarse ca să vadă dacă Don Benito reapăruse, dar nu-l zări.

Ca să schimbe locul şi ca să poată observa în voie baleniera, se cățără, prin portsarturi, până la galeria de la tribord - un fel de balcon venețian, unde te puteai refugia departe de punte. În timp ce călca pe pardoseala de muşchi marin jumătate jilav, jumătate uscat, şi primea în obraz o adiere uşoară - un fel de briză fantomatică, neanunțată şi neurmată de nimic; în timp ce privirea lui cădea asupra şirului de hublouri mărunte, rotunde şi oarbe ca ochii pecetluiți ai morților, precum şi asupra uşii cabinei comandantului legată cândva de galerie (ca şi hublourile de altfel), dar călăfătuită şi închisă acum, ca un capac de sarcofag; în timp ce privea pragul, tăblia şi stâlpul acestei uşi, unse, toată, cu un catran negru-purpuriu, şi se gândea la vremea când în cabina asta răsunau vocile ofițerilor regelui Spaniei, iar pe balustrada balconului se rezemau cu coatele, cum se rezema el acum, fiicele viceregelui Limei - în

---

3 John Ledyard (1751-1788), navigator american; în 1776 l-a întovărăşit pe căpitanul Cook în ultima sa călătorie, iar la întoarcere a publicat un jurnal de călătorie în care relatează moartea acestuia, în insulele Hawaii. (N. tr.)

timp ce aceste imagini şi altele asemănătoare îi treceau prin minte, aidoma adierilor ce treceau pe fața calmă a oceanului, căpitanul Delano se simți treptat năpădit de o stare tulbure de vis, ca neliniştea pe care-o încearcă în liniştea amiezii un om ce umblă singur prin prerie.

Rezemat de balustrada sculptată, privi din nou în direcția balenierei, dar ochii îi căzură asupra ierburilor marine, ce se târau ca o brazdă de flori, de-a lungul liniei de plutire a vasului; zări şi răzoarele în formă de semilună sau cerc pe care le formau algele, despărțite între ele de nişte cărări lungi ce străbăteau terasele valurilor şi se aplecau parcă spre grotele de sub ele. Deasupra tuturor, trona balustrada pe care-şi rezema coatele - balustradă, parte mânjită cu catran, parte acoperită de muşchi, încât semăna cu ruina carbonizată a unui chioşc dintr-un parc grandios, căzut de mult în paragină.

Încercând să rupă o vrajă, iată că era din nou vrăjit! Deşi se afla în larg, avea senzația că a nimerit undeva în inima unei țări depărtate - prizonier în vreun castel părăsit, din care contempla întinderi pustii şi drumuri cețoase, neînsuflețite de nici un vehicul sau călător.

Dar vraja se risipi oarecum, în clipa când privirea îi căzu asupra portsarturilor mâncate de rugină. De un model vechi, masive, cu lanțurile greoaie şi ruginite, păreau mai potrivite cu actuala stare a corabiei, decât cu scopul pentru care fusese construită.

Deodată, avu impresia că lângă lanțuri se mişcă ceva. Se frecă la ochi şi privi țintă: prin greementul

încâlcit ca o pădure zări un marinar spaniol, care stătea la pândă îndărătul unui strai, ca un indian înapoia unui copac. Ținea în mână o sulă pentru matisat, cu care tocmai făcea un fel de semne stângace în direcția balconului; auzind însă zgomot de paşi dinspre punte, se mistui numaidecât în pădurea de pânze, ca un braconier speriat.

Ce însemna asta? Nu cumva omul încercase să-i transmită un mesaj secret, fără ştirea nimănui, nici măcar a comandantului său?

Să fi fost oare vorba de un mesaj în defavoarea lui Don Benito? Bănuielile anterioare ale căpitanului Delano aveau, oare, să fie confirmate? Sau, poate că în buimăceala lui, luase drept un gest semnificativ vreo mişcare reflexă, făcută de omul acela în timp ce repara straiul?

Nu fără oarecare nelinişte, căută iar din ochi baleniera: un pinten stâncos al insulei tocmai o ascundea vederii sale. Nerăbdător să o vadă în clipa când va apărea din nou, se aplecă peste parapet, care se nărui însă ca un strat de cărbune. Dacă nu s-ar fi agățat de capătul unei parâme, căpitanul Delano ar fi căzut în mare. Zgomotul surd făcut de lemnele putrede în căderea lor fusese desigur auzit, ca şi trosnetul, deşi nu prea puternic. Căpitanul ridică privirea. Unul dintre câlțarii aceia bătrâni coborâse de pe treapta lui lângă un stâlp şi se uita în jos cu o curiozitate sobră; dedesubt, nevăzut de negru, stătea la pândă marinarul spaniol de adineauri, care privea printr-un hublou întocmai ca o vulpe prin deschizătura vizuinei sale. Ceva din atitudinea marinarului îi sugeră deodată căpitanului Delano un

gând nebunesc şi anume că indispoziția din pricina căreia Don Benito se retrăsese în cabina lui nu era decât un pretext mincinos şi că, în realitate, spaniolul se retrăsese pentru a-şi pune la cale complotul; prinzând ceva de veste, marinarul acela încercase să-l prevină pe oaspetele american, poate din recunoştință pentru vreo vorbă bună rostită de el când se urcase pe bord. Nu cumva Don Benito, prevăzând tocmai o asemenea intervenție, îi zugrăvise în culori atât de sumbre pe marinarii albi, şi-i lăudase pe negri - când, de fapt, primii păreau să fie tot atât de docili, pe cât se arătau de turbulenți ceilalți? De altfel, se ştie că albii sunt mai isteți din fire. Un om care pune ceva la cale e înclinat să laude prostia acelora care rămân orbi la ticăloşia lui, şi să ponegrească inteligența de care nu se poate ascunde. Dar dacă albii erau, cumva, la curent cu vreo taină sinistră în legătură cu Don Benito, putea oare acesta să fie în cârdăşie cu negrii? Nu, căci erau prea greoi la minte! Şi-apoi, unde s-a mai pomenit ca un alb să se lepede într-atâta de propria-i rasă, încât să se alieze împotriva ei cu nişte negri?

Aceste întrebări spinoase i le rechemară în minte pe cele anterioare. Pierdut în labirintul lor, căpitanul Delano - care se întorsese între timp pe punte şi înainta neliniştit de-a lungul ei - observă deodată o față pe care n-o mai zărise până atunci, fața unui marinar vârstnic, aşezat turceşte lângă bocaportul principal. Avea o piele zbârcită ca guşa goală a unui pelican, un păr nins şi o față gravă şi serioasă. Ținea în mâini nişte frânghii, pe care se străduia să le lege

într-un nod uriaş. Câțiva negri strânşi în jurul lui îl ajutau să vâre în nod firele destrămate.

Căpitanul traversă puntea şi se opri în fața marinarului, privind în tăcere nodul: mintea lui trecea, printr-o tranziție firească, de la încâlceala propriilor gânduri la aceea a frânghiilor. Nu văzuse niciodată un nod atât de încâlcit, nici pe un vas american, nici pe vreun alt vas. Bătrânul marinar arăta ca un preot egiptean făcând noduri gordiene pentru templul lui Ammon. Nodul lui părea o combinație de noduri marinăreşti simple, duble şi triple, din care nu lipsea nici „gura-de-lup”.

Nefiind în stare să priceapă rostul unui asemenea nod, căpitanul Delano sfârşi prin a-l întreba pe marinar:

- Ce înnozi acolo, omule?

- Un nod, răspunse laconic marinarul, fără să ridice privirea.

- Văd şi eu, dar la ce foloseşte?

- Ca să fie desfăcut de alții, murmură bătrânul, răsucindu-şi şi mai vârtos degetele, pentru a încheia nodul.

În timp ce căpitanul îl privea cu luare-aminte, bătrânul îi aruncă deodată nodul, spunându-i într-o englezească stricată - era pentru prima oară că auzea pe cineva de pe vas vorbind englezeşte:

- Desfă-l, taie-l iute!

Vorbele astea şoptite fură rostite cu atâta repeziciune, încât ai fi zis că lungile cuvinte spanioleşti care le precedaseră şi cele care le urmară serveau doar la acoperirea scurtelor vocabule anglo-saxone.

O clipă, căpitanul Delano rămase perplex, cu nodul în mână şi cu un alt nod în cap, în vreme ce, fără a-l mai lua în seamă, bătrânul meşterea la alte frânghii. Deodată, auzi în spatele lui zgomot de paşi şi, întorcându-se, îl văzu pe Atufal, negrul încătuşat, care stătea liniştit acolo. În clipa următoare bătrânul marinar se sculă, bodogănind, şi porni spre prova, unde dispăru în mulțime, urmat de negrii care-l ajutaseră.

Un negru mai în vârstă, înfăşurat parcă în scutece, deşi avea păr cărunt şi o mutră de avocat, se apropie de căpitanul Delano şi, clipind din ochi cu bunăvoință, îl informă, într-o spaniolească destul de corectă, că bătrânul marinar era un om sărac cu duhul, dar inofensiv, căruia-i plăcea să se țină de pozne. După aceea, îl rugă pe căpitan să-i dea nodul, căci desigur n-avea ce face cu el. Fără să stea pe gânduri, căpitanul i-l dădu, iar negrul apucă nodul şi după ce făcu un soi de plecăciune, îi întoarse spatele şi îşi vârî nasul în ghemul de frânghie, întocmai ca un inspector vamal care caută dantele de contrabandă. Peste câteva clipe aruncă peste bord ghemul, rostind un cuvânt african misterios.

Foarte ciudat! îşi spuse în sinea lui căpitanul Delano, năpădit de un soi de greață; dar, ca unul care simte primele semne ale răului de mare, se sili să scape de această senzație, ignorându-i simptomele. Privi încă o dată în direcția balenierei şi, spre bucuria lui, o zări: baleniera reapăruse la orizont, lăsând în urmă pintenul stâncos al insulei.

Apariția ei nu numai că-i potoli greața, dar i-o risipi cu totul, ca un leac neaşteptat de eficace.

Apropierea acestei baleniere atât de familiare - ale cărei contururi nu mai erau parțial învăluite în ceață, ci se zugrăveau limpede, ca acelea ale unui corp omenesc - apropierea acestei baleniere, botezată „Hoinarul”, care, deşi se afla acum pe mări străine, mângâiase adesea plaja din fața casei căpitanului Delano, plajă unde era adusă pentru reparații şi unde zăcea culcată ca un dulău de Terra-Nova - apropierea acestei ambarcațiuni familiare îi trezi mii de amintiri credincioase, care, spre deosebire de bănuielile anterioare îi redară încrederea, ba chiar îl făcură să-şi reproşeze în glumă neîncrederea de mai înainte.

„Eu, Amasa Delano - Prichindelul Plajei, cum mi se spunea în copilărie - eu, care mergeam cu ghiozdanul la subsuoară de-a lungul cheiului în drum spre şcoala amenajată într-un vechi ponton, eu, prichindelul care mă duceam să culeg mure împreună cu vărul meu Nat şi cu ceilalți - tocmai eu să fiu ucis aici, la capătul pământului, de către un spaniol fioros, pe bordul unui vas de pirați bântuit de duhuri? E prea absurd ca să fie adevărat! Cine-ar putea dori să-l ucidă pe Amasa Delano? Conştiința lui e curată. Şi-apoi, există un Dumnezeu în cer! Fii serios, Prichindelule! Ai rămas un copil, zău - un bătrân căzut în mintea copilăriei: tare mă tem c-ai început să bați câmpii, băiete!”

Cu o inimă uşoară şi cu paşii aşijderea, căpitanul Delano porni înapoi spre pupa, dar servitorul lui Don Benito îi ieşi în cale şi, cu o mutră veselă, ce făcea ecou propriilor lui simțăminte, îl informă că stăpânul său, căruia îi trecuse accesul de tuse, îi trimitea vrednicului său oaspe, Don Amasa, cele mai calde

salutări, în aşteptarea fericitului şi apropiatului prilej de a-l revedea.

Plimbându-se de colo până colo pe dunetă, căpitanul făcea următoarele reflecţii: „Poftim! Mare prost am fost! Omul acesta nobil şi inimos, care-mi trimite salutări atât de amabile, îmi apărea, cu numai zece minute în urmă, ca un ucigaş tenebros, care, cu un felinar orb în mână, ar ascuţi un topor la vreo tocilă veche. Acalmia asta prelungită exercită pesemne o influenţă morbidă asupra minţii mele - am auzit eu adesea că aşa se-ntâmplă, dar nu-mi venea să cred. Poftim! Iată-l şi pe «Hoinar», bunul meu dulău, cu un os în gură! Un os destul de mărişor, pe câte văd... Dar ce se-ntâmplă? A nimerit, pare-se, în vâltoarea aceea spumegândă, care-l mână acum în direcţia contrară! Dar s-avem puţină răbdare...”

Era aproape de amiază, cu toate că, judecând după aspectul cenuşiu al lucrurilor, ai fi zis că se lăsa noaptea.

Calmul părea să se fi statornicit. Undeva, departe, dincolo de influenţa uscatului, oceanul părea încremenit şi greoi, ca de plumb, o materie moartă, neînsufleţită, căreia i s-ar fi încheiat orbita. În schimb, curentul dinspre uscat, în puterea căruia se afla corabia, se înteţi, târând-o pe tăcute din ce în ce mai departe, spre apele încremenite din larg.

Totuşi, cunoscând aceste latitudini, căpitanul Delano nu pierdea speranţa de a simţi, dintr-o clipă în alta, o briză proaspătă şi puternică; optimist din fire, era încredinţat că, în ciuda aparenţelor, „San Dominick” va ancora la loc sigur înainte de căderea nopţii. Distanţa pierdută nu însemna nimic, întrucât,

cu un vânt prielnic, vasul putea recupera în zece minute un ocol de o oră. Privind când spre baleniera ce se lupta cu vâltoarea, când spre locul de unde trebuia să apară Don Benito, căpitanul Delano continua să se plimbe pe dunetă.

Întârzierea balenierei începuse să-l sâcâie, iar sâcâiala asta se transformă curând într-un soi de nelinişte; în cele din urmă, cum privirea îi cădea mereu - ca dintr-o lojă spre parter - asupra bizarei mulțimi de dinaintea lui şi de sub el, recunoscu fața, acum indiferentă, a marinarului spaniol care parcă-i făcuse cu ochiul printre port-sarturi, şi atunci vechile-i îndoieli îi năpădiră din nou cugetul.

„Parc-aş avea friguri, îşi spuse el în gând, destul de îngrijorat. Când ai scăpat de o criză, nu înseamnă că nu te aşteaptă alta!”

Deşi i-era ruşine de această nouă criză, nu izbuti să o înfrângă cu totul; dar punându-şi în joc întreaga bunăvoință, ajunse pe nesimțite la un compromis: „Da, e o corabie ciudată, cu o istorie ciudată şi cu nişte oameni ciudați pe bord. Dar… nimic mai mult…”

Pentru a nu-şi lăsa mintea pradă gândurilor rele până la sosirea balenierei, căpitanul Delano încercă să şi-o ocupe cu ceva, şi anume cu examinarea, pur teoretică, a unora dintre detaliile mărunte care-l caracterizau pe comandant şi pe membrii echipajului său. Printre altele, îi reveniră în minte următoarele patru fapte ciudate.

Întâi, întâmplarea cu musul spaniol lovit cu cuțitul de sclavul negru, sub ochii lui Don Benito. Apoi, tratamentul tiranic aplicat de Don Benito negrului Atufal - ai fi zis că un copil mână un taur

ținându-l de veriga din nări. În al treilea rând, întâmplarea cu marinarul călcat în picioare de cei doi negri - insolență trecută cu vederea fără măcar o dojană. În al patrulea rând, slugărnicia cu care i se supunea comandantului întreg personalul inferior al corabiei, alcătuit mai ales din negri, care parcă se temeau să nu-i stârnească, prin vreo cât de mică abatere, mânia despotică.

Puse laolaltă, aceste fapte păreau oarecum contradictorii. „Dar care-i concluzia?” se întrebă căpitanul Delano privind spre baleniera care acum se apropia. „Că Don Benito e un comandant foarte capricios. Dar nu e primul de acest gen pe care-l întâlnesc, deşi trebuie să recunosc că-i cam întrece pe toți ceilalți. Spaniolii ăştia sunt însă o nație ciudată! Însuşi cuvântul *spaniol* sună ciudat, ca numele unui conspirator, ca Guy Fawkes[4], de pildă. Şi, cu toate astea, spaniolii sunt îndeobşte oameni la fel de cumsecade ca şi cetățenii din Duxbury, Massachusetts... Dar iată-l, în sfârşit, pe «Hoinarul» meu!”

În timp ce baleniera, cu binevenita-i încărcătură, se lipea de bordajul corabiei, câlțarii se străduiau, cu gesturi venerabile, să-i țină în frâu pe negrii, care, la vederea celor trei butoaie ferecate de pe fundul ambarcațiunii, şi a dovlecilor uscați îngrămădiți la

---

4 Guy Fawkes (1570-1606), conspirator catolic englez, conducătorul faimoasei conspirații a „prafului de puşcă”, arestat şi schingiuit la 5 noiembrie 1605 pentru vina de a fi încercat să arunce în aer Camera Lorzilor, la ale cărei dezbateri urma să ia parte regele protestant Iacob I. (N. tr.)

prova, se aplecau peste parapet, cuprinşi de un entuziasm anarhic.

Don Benito apăru în sfârşit, împreună cu servitorul lui - pesemne că zarva de pe punte îi grăbise venirea. Căpitanul Delano îi ceru voie să distribuie personal apa, în aşa fel ca fiecare să primească o rație egală, şi nimeni să nu-şi căşuneze vreun rău bând peste măsură. Dar această propunere, atât de rezonabilă şi de generoasă față de spaniol, fu primită cu un soi de iritare, ca şi cum Don Benito, dându-şi seama că-i lipsea energia necesară unui comandant, şi fiind cuprins de invidia caracteristică oamenilor slabi, ar fi văzut un afront în orice amestec din afară. Cel puțin, aşa i se păru căpitanului Delano.

Peste câteva clipe, în timp ce butoaiele erau aduse pe punte, câțiva negri mai nerăbdători îl îmbrânciră din întâmplare pe căpitanul Delano, care stătea lângă schelă; cedând unui impuls de moment, americanul uită de Don Benito şi porunci negrilor să se dea înapoi, pe un ton autoritar, însă nu lipsit de bunăvoință; pentru a da mai multă greutate cuvintelor sale, le însoți cu un gest pe jumătate glumeț, pe jumătate amenințător. Pe dată negrii rămaseră locului, fiecare în poziția în care-l surprinseseră aceste cuvinte, şi stătură aşa câteva clipe, în vreme ce o silabă stranie trecea din gură în gură (ca între stâlpii unui telegraf) printre câlțarii cocoțați pe trepte. Deodată, în timp ce atenția oaspetelui era atrasă de această scenă, lustruitorii de securi se ridicară pe jumătate, iar Don Benito scoase un țipăt strident.

Temându-se că, la acest semnal al spaniolului, va fi omorât, căpitanul Delano fu cât pe ce să sară în balenieră, dar se opri când îi văzu pe câlțari aruncându-se în mijlocul mulțimii; după ce-i siliră atât pe albi cât şi pe negri, răcnind la ei, să se dea înapoi, îl rugară pe american, cu gesturi prietenoase şi familiare, ba chiar joviale, să nu facă o prostie. În aceeaşi clipă, lustruitorii de securi se aşezară la locurile lor, liniştiți ca nişte croitori; şi, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, albii şi negrii, cântând, trecură din nou la palanc pentru a trage butoaiele pe punte.

Căpitanul Delano aruncă o privire spre Don Benito. Văzând că trupul firav al acestuia îşi recăpăta echilibrul după ce căzuse ca o cârpă în brațele servitorului, se miră de spaima ce-l cuprinsese adineaori, la absurda presupunere că un asemenea comandant, care-şi pierdea cumpătul într-o împrejurare atât de banală ca aceea descrisă mai înainte, ar fi fost în stare să pună la cale, cu o energie diabolică, asasinarea lui.

După ce butoaiele fură aduse pe punte, căpitanul Delano primi mai multe căni şi ulcioare din mâinile unuia dintre cambuzieri, care, în numele comandantului său, îl rugă să împartă apa, aşa cum propusese. Oaspetele consimți şi făcu dovadă de o imparțialitate republicană față de această mulțime republicană, dornică de egalitate: el îi servi pe toți la fel, de la cel mai în vârstă alb până la cel mai tânăr negru, cu o singură excepție - aceea a sărmanului Don Benito, care prin starea, dacă nu şi prin rangul lui, merita o porție suplimentară. Căpitanul Delano îi

oferi, cu prioritate, un ulcior plin; deşi însetat, spaniolul nu sorbi nici un strop înainte de a se înclina solemn, de câteva ori, în fața oaspetelui său. Mari amatori de ceremonii, africanii aplaudară acest schimb de amabilități.

Doi dintre dovlecii mai puțin uscați fură puşi deoparte pentru masa comandantului, iar din ceilalți făcură un terci pentru ospătarea tuturor. Cât despre pâine, zahăr şi cidru, căpitanul Delano ar fi vrut să le împartă exclusiv albilor şi îndeosebi lui Don Benito, dar acesta se împotrivi, cu o abnegație ce-l încântă pe american; în consecință, atât albii cât şi negrii se înfruptară din pomenitele bunătăți, o singură sticlă de cidru fiind pusă deoparte pentru Don Benito, la stăruințele lui Babo.

E locul să remarcăm că, la fel ca prima oară, americanul nu-şi lăsă nici de data aceasta oamenii să se urce la bord, pentru a nu spori zăpăceala ce domnea pe punțile vasului.

Abandonându-se bunei dispoziții generale şi uitând pentru moment de orice gânduri negre, căpitanul Delano, care se aştepta, potrivit ultimelor indicații, ca briza să se stârnească în cel mult o oră sau două, expedie baleniera înapoi la corabia lui, cu instrucțiuni ca toți marinarii disponibili să transporte butoaiele pe insulă pentru a le umple. De asemenea, îi trimise vorbă secundului său să nu se alarmeze dacă vasul nu va ajunge la locul de ancoraj înainte de asfințit, aşa cum se aştepta el acum; în noaptea aceea vor avea, oricum, lună plină, iar el (căpitanul Delano) va rămâne pe bordul vasului, pentru a-l pilota, de îndată ce se va stârni vântul.

Cei doi căpitani priveau împreună baleniera ce se depărta (servitorul ştergea în tăcere o pată pe care-o observase pe mâneca de catifea a stăpânului); la un moment dat, americanul îşi exprimă regretul că „San Dominick” n-avea nici o altă barcă, în afară de carcasa inutilizabilă a unei şalupe; strâmbă ca un schelet de cămilă într-un deşert şi aproape la fel de albă, zăcea răsturnată cu fundul în sus, dar săltată puțin într-o rână, astfel încât oferea un soi de adăpost subteran unor familii întregi de negri, în majoritate femei şi copii, care, ciuciți pe câte o rogojină uzată sau cocoțați pe banchetele înalte, sub bolta întunecoasă, păreau nişte lilieci refugiați în vreo grotă primitoare; în răstimpuri, câte-un pâlc de băiețaşi şi fetițe, nu mai mari de trei-patru ani, țâşneau din ascunzătoare sau se repezeau înăuntru cu trupurile lor goale, de abanos.

- Sunt convins, Don Benito - spuse căpitanul Delano - că dacă ai avea trei sau patru bărci, pe care negrii dumitale să le poată manevra, vâslind, lucrurile s-ar mai îndrepta un pic. Ai plecat din port fără bărci, Don Benito?

- Au fost luate de valuri, *señor*.

- Păcat. Păcat, mai ales, de oamenii pe care i-ai pierdut. Oameni şi bărci. Cumplite furtuni trebuie să fi fost, Don Benito!

- De nedescris! oftă spaniolul.

- Spune-mi, Don Benito, urmă interlocutorul său cu o curiozitate sporită, furtunile acelea v-au asaltat îndată după Capul Horn?

- Capul Horn? Cine-a pomenit de Capul Horn?

- Păi, chiar dumneata mi-ai pomenit, când mi-ai vorbit de călătoria vasului, răspunse căpitanul Delano, uluit că spaniolul, retras din fire, îşi retrăgea şi cuvintele. Chiar dumneata, Don Benito, mi-ai pomenit de Capul Horn, repetă el, stăruitor.

Spaniolul îşi întoarse fața, aplecându-se puțin şi rămase o clipă aşa, în poziția unui om care e gata să sară dintr-o stihie în alta, bunăoară din văzduh în apă.

În clipa aceea, un mus alb trecu repede pe lângă ei, îndreptându-se spre teuga, pentru a bate clopotul cel mare al corabiei, aşa cum făcea din jumătate în jumătate de oră, potrivit ceasornicului din cabina de comandă.

Servitorul negru încetă să mai frece mâneca spaniolului şi-i spuse, cu sfiala unuia pus să facă o treabă a cărei îndeplinire ştie că-l va irita pe cel din porunca şi în folosul căruia s-a apucat s-o facă:

- Stăpânul mi-a cerut să-i amintesc totdeauna, în orice loc s-ar afla şi orice ar face, când se apropie momentul să-l bărbieresc. Miguel a dat fuga să bată clopotul. Momentul a sosit, stăpâne. Binevoieşte stăpânul să meargă în *cuddy*?[5]

- A, da! răspunse spaniolul, tresărind de parcă s-ar fi prăbuşit din vis în realitate. Apoi, întorcându-se cu fața spre căpitanul Delano, îl asigură că-şi vor continua în curând discuția.

- Dacă stăpânul doreşte să discute cu Don Amasa, se amestecă în vorbă servitorul, de ce n-ar veni Don Amasa în *cuddy* să şadă lângă stăpân? Stăpânul

---

5 În limbaj nautic, o cabină mică, servind drept salon pe vremuri, situată sub pupa. (N. tr.)

vorbeşte, Don Amasa ascultă, iar Babo ascute briciul şi săpuneşte.

- Desigur, zise căpitanul Delano, încântat de această perspectivă. Da, Don Benito, aş veni cu dumneata, dacă n-ai nimic împotrivă.

- Bine, *señor*.

În timp ce se îndreptau, toţi trei, spre pupa, americanul îşi spunea că punctualitatea cu care Don Benito se bărbierea în toiul amiezii era încă un indiciu bizar al firii sale capricioase. Dar se gândi că, probabil, fidelitatea grijuliului servitor nu era străină de această poveste: bărbieritul îl salva la timp pe stăpânul său de criza ce părea să se abată asupră-i.

Locul denumit *cuddy* era o cabină luminoasă alcătuită chiar din dunetă, ca un fel de mansardă a cabinei propriu-zise a comandantului. Pe vremuri, o parte din ea servise drept salon al ofiţerilor, dar după moartea acestora, pereţii despărţitori fuseseră scoşi şi întreg interiorul fusese transformat într-o sală încăpătoare şi bine aerisită. Lipsa oricărei mobile fine şi pitoreasca îngrămădeală a tot felul de obiecte pestriţe dădeau acestei încăperi aspectul unui salon spaţios şi dezordonat, aparţinând vreunui boiernaş celibatar şi excentric, care-şi agaţă haina de vânătoare şi pungociul de tutun pe-un cuier făcut din coarne de cerb şi-şi ţine undiţa, cleştele şi bastonul în acelaşi ungher. Această asemănare era sporită, dacă nu chiar sugerată nemijlocit, de ambianţa oceanului, căci, într-o anume privinţă, câmpia şi oceanul par veri buni.

Duşumeaua încăperii era acoperită cu rogojini. Vreo patru sau cinci flinte vechi erau înfipte în despărţiturile orizontale dintre bârnele pereţilor.

Într-un cotlon, legată de punte, se afla o măsuță cu picioarele terminate în formă de gheare; pe măsuța asta se vedea o carte de rugăciuni uzată, deasupra căreia trona un mic crucifix legat de peretele de lemn. Sub masă, două-trei cuțite boante şi un harpon ciuntit zăceau într-un maldăr de odgoane vechi, asemănătoare cu nişte brâie de călugări-cerşetori. Se mai vedeau şi două jilțuri lungi şi costelive din trestie de Malacca, înnegrite de vreme şi la fel de neplăcute la vedere ca scaunele pe care-şi schingiuiau inchizitorii victimele; mai era acolo şi un fotoliu mare şi strâmb, prevăzut la spate cu o foarte primitivă rezemătoare de cap, manevrată cu un şurub, încât părea un grotesc aparat de tortură. Într-un colț se afla un dulăpior pentru drapele, prin a cărui uşă deschisă se vedeau tot felul de pânze colorate, unele făcute sul, altele pe jumătate desfăşurate sau pe de-a-ntregul ferfenițite. În fața dulăpiorului, se înălța un lavoar greoi, meşterit dintr-o bucată masivă de mahon negru, aşezată pe un piedestal întocmai ca o cristelniță; deasupra lavoarului, pe o policioară, se vedeau piepteni, periuțe şi alte obiecte de toaletă. Pe aproape, se legăna un hamac de rafie, rupt şi decolorat; aşternutul mototolit şi perna încrețită ca o frunte dovedeau că omul care dormea acolo avea un somn agitat, străbătut de gânduri negre şi vise rele.

În celălalt capăt al încăperii, chiar deasupra pupei vasului, se vedeau trei deschizături, ce serveau drept ferestre sau saborduri, după împrejurări; dacă în cadrul lor apăreau capete de oameni, se numeau ferestre, iar dacă apăreau tunuri, se numeau saborduri. În clipa de față, nu se vedeau nici capete

de oameni, nici tunuri, deşi uriaşele belciuge ruginite şi celelalte piese de fier fixate pe şarpanta de lemn te duceau cu gândul la tunuri de mare calibru.

Intrând în încăpere şi zărind hamacul, căpitanul Delano spuse:

- Aici dormi, Don Benito?

- Da, *señor*, aici dorm, de când am intrat în zona calmă.

- Încăperea asta seamănă cu un dormitor, cu un salon, cu o magazie de pânze, cu-o armurărie, cu-o capelă şi cu un cabinet de lucru totodată, adăugă căpitanul Delano, aruncând o privire în jur.

- Da, *señor*, împrejurările n-au prea fost prielnice unei bune rânduieli în cabina mea.

În clipa aceea, servitorul, cu un prosop pe braț, făcu un gest prin care-i arăta stăpânului că e la dispoziția lui. Cum Don Benito îi răspunse că e gata, Babo îl aşeză în fotoliul de Malacca şi, după ce trase în fața lui un jilț, pentru musafir, îşi începu treaba desfăcând gulerul spaniolului şi dezlegându-i cravata.

Negrii au, pare-se, o predispoziție aparte, ce-i face apți pentru serviciile legate de persoana omului. Mai toți negrii sunt valeți şi frizeri înnăscuți; ei mânuiesc pieptănul şi peria cu aceeaşi grație şi aproape cu aceeaşi satisfacție cu care mânuiesc castanietele. De asemenea, ei îndeplinesc aceste munci cu un tact remarcabil şi cu o iuțeală extraordinară, cu nişte mişcări unduioase, tăcute, grațioase şi ciudat de plăcute la vedere, mai ales pentru beneficiarul lor. Mai presus de orice, negrii au marele dar al umorului. Nu e vorba, în cazul de față, de grimase sau râsete, căci ele pot fi nelalocul lor. E vorba de o anumită voioşie

naturală la care participă în chip armonios fiece gest şi fiece privire, ca şi cum Dumnezeu însuşi ar fi acordat întreaga făptură a negrului la vreo melodie plăcută.

Dacă la aceste însuşiri adăugăm docilitatea ce izvorăşte din mulțumirea de sine a unei minți mărginite şi modeste, precum şi capacitatea de a sluji orbeşte, caracteristică unor ființe de o indiscutabilă înapoiere, vom înțelege mai bine pentru ce nişte ipohondri ca Jonson şi Byron (sau poate chiar ca Benito Cereno) au ajuns să-i îndrăgească pe servitorii lor negri Barbet şi Fletcher, tăgăduind totodată această dragoste aproape întregii rase albe. Dar dacă negrul are ceva care-i face pe oamenii cinici sau bolnavi de acreală să-l scutească de săgețile lor, cât de mult îi farmecă el pe oamenii de bunăvoință, când li se arată sub aspectele sale cele mai îndatoritoare! Căpitanul Delano nu era numai blajin din fire, ci şi plin de umor şi de căldură, în clipele când nu era hărțuit de împrejurări. Acasă la el, îi plăcea să şadă în prag şi să privească vreun om de culoare muncind sau jucându-se în libertate. Dacă, într-o călătorie pe mare, se întâmpla să aibă în echipaj vreun marinar negru, ajungea negreşit să stea la taifas cu el, numai pe jumătate în glumă. De fapt, ca mai toți oamenii veseli şi inimoşi din fire, căpitanul Delano îi iubea pe negri nu din filantropie, ci dintr-o simpatie naturală, aşa cum alții se ataşează de câinii de Terra-Nova.

Până în prezent această înclinație fusese stânjenită de starea de lucruri pe care-o găsise pe bordul vasului „San Dominick”. Dar acum, în cabină, eliberându-se de temerile de mai înainte şi

simțindu-se, din diferite motive, mai sociabil decât oricând în ziua aceea, îşi regăsi vechea slăbiciune pentru negri, la vederea acestui servitor, care, cu prosopul pe braț, îşi slujea cu atâta voioşie stăpânul chiar când îl bărbierea.

Printre altele, îl amuză - ca un exemplu bizar al gustului african pentru frumos şi pentru culorile vii - faptul că negrul scoase din dulăpior o bucată mare de pânză pestriță, pe care-o desfăşură, în chip de şervet, sub bărbia stăpânului.

Spaniolii se bărbieresc oarecum altfel decât cetățenii altor țări. Ei folosesc un vas anume botezat „lighenaşul bărbierului" şi scobit aşa fel încât să țină strâns bărbia, cât timp aceasta e săpunită; săpunitul însuşi se face nu cu un pămătuf, ci cu o bucată de săpun muiată în apa din lighenaş și frecată de obraz.

În cazul de față, apa sărată a mării fu folosită în lipsa alteia mai bune; iar de săpunit fură săpunite doar buza superioară şi partea de jos a obrazului, pentru a nu ciunti barba comandantului.

Aceste operațiuni preliminare fiind întrucâtva noi pentru el, căpitanul Delano le urmărea cu multă curiozitate, fără a angaja vreo discuție cu Don Benito, mai ales că spaniolul nu părea să aibă chef de vorbă.

Punând jos lighenaşul, negrul scotoci printre brice, pentru a-l alege pe cel mai ascuțit şi, după ce-l găsi, îi ascuți şi mai mult tăişul, frecându-l cu un gest expert de pielea tare, netedă şi unsuroasă a palmei sale desfăcute; apoi dădu să înceapă, dar se opri o clipă, ridicând într-o mână briciul şi bălăcindu-şi-o pe cealaltă în clăbucii de săpun de pe gâtul slab al spaniolului. Don Benito nu rămase nesimțitor la

vederea oțelului lucios din fața lui, ci avu o tresărire nervoasă; paloarea lui obişnuită era sporită de albeața spumei, albeață ce ieşea şi mai mult în relief, în contrast cu trupul negru al servitorului. Întreaga scenă avea ceva straniu, cel puțin în ochii căpitanului Delano, care, privindu-i pe cei doi în pozițiile respective, nu-şi putu alunga gândul năstruşnic că negrul era gâdele, iar albul victima prinsă în butuc. Era, însă, una din acele năluciri capricioase, care apar şi dispar într-o clipită, şi de care nu e scutită, poate, nici mintea cea mai echilibrată.

Între timp, în tulburarea lui, spaniolul îşi desfăcuse puțin lațul de pânză din jurul gâtului, aşa fel încât o poală largă se desfăşura acum, ca o cortină, peste un braț al fotoliului, până la podea, dezvăluind o mulțime de semne heraldice şi câmpuri colorate - în alb, albastru şi galben - dominate de un castel pe fond roşu-purpuriu şi de un leu în câmp alb.

- Castelul şi leul! exclamă căpitanul Delano. Păi, acesta e chiar drapelul Spaniei! Ai noroc, Don Benito, că numai ochii mei, nu şi cei ai regelui, văd acest lucru, adăugă el, surâzând, apoi, întorcându-se spre negru: Dar principalul este, presupun, ca pânza să aibă culori vesele.

Această remarcă glumeață păru să-l gâdile plăcut pe negru.

- Hai, stăpâne, zise acesta, potrivind din nou steagul-şervet şi apăsând încetişor capul stăpânului pe rezemătoarea fotoliului. Hai, stăpâne!

Şi lama de oțel scăpără lângă gât. Don Benito fu din nou scuturat de-un fior.

- Nu-i bine să tremurați aşa, stăpâne... Vedeți, Don Amasa, stăpânul tremură de câte ori îl bărbieresc, deşi ştie că nu l-am tăiat niciodată. S-ar putea, însă, să-l tai puțin odată şi-odată, dac-o să tot tremure aşa... Haide, stăpâne... Şi-acum, Don Amasa, fiți bun şi vorbiți mai departe despre furtună şi despre tot ce vreți. Stăpânul poate să asculte şi, din când în când, să răspundă.

- A, da, furtunile alea! zise căpitanul Delano. Pe măsură ce mă gândesc la călătoria dumitale, Don Benito, mă minunez tot mai mult nu atât de furtuni, oricât de groaznice vor fi fost ele, cât de catastrofala acalmie ce le-a urmat. Căci, potrivit spuselor dumitale, ți-au trebuit peste două luni ca s-ajungi de la Capul Horn la Santa Maria - distanță pe care eu însumi am străbătut-o în câteva zile, grație unui vânt prielnic. E adevărat că ai trecut prin zone întinse de calm, dar e lucru neobişnuit să fii imobilizat de acalmie vreme de două luni. Pe legea mea, Don Benito, dacă altcineva în afară de dumneata mi-ar fi spus o asemenea poveste, aş fi fost ispitit să nu-i dau crezare pe deplin!

Pe fața spaniolului se zugrăvi, fără voia lui, o expresie asemănătoare aceleia pe care-o avusese ceva mai înainte pe punte şi, fie din pricina unei noi tresăriri, fie din pricina vreunui ruliu brusc al chilei, sau din cauza unei şovăieli de moment a servitorului, fapt este că sub briciul acestuia începu să curgă sânge, iar spuma ce acoperea gâtul spaniolului se umplu de pete roşii. Numaidecât, bărbierul negru îşi retrase briciul şi, rămânând în poziția lui profesională, cu fața la Don Benito şi cu spatele la căpitanul Delano,

flutură în aer oțelul însângerat şi spuse, pe jumătate în glumă, pe jumătate cu mâhnire:

- Poftim, stăpâne, aşa de tare-ați tremurat, încât... iată cel dintâi sânge vărsat de Babo!

Nici o spadă trasă în fața regelui Iacob I al Angliei, nici o crimă săvârşită în prezența lui nu i-ar fi putut stârni acelui monarh fricos o spaimă mai mare ca aceea ce se zugrăvea acum pe fața lui Don Benito.

„Bietul de el, îşi spuse căpitanul Delano, e atât de nervos încât nu poate suporta să vadă sânge nici măcar atunci când curge dintr-un brici de frizer! Cum de-am fost în stare să-mi închipui că omul ăsta bolnav şi dezechilibrat, incapabil să privească un strop din propriu-i sânge, pune la cale vărsarea întregului meu sânge?! De bună seamă că astăzi n-ai prea fost în toate mințile, Amasa Delano! Nu cumva să povesteşti despre asta când te vei întoarce acasă, nebunule Amasa! Ia te uită, aşa arată un ucigaş? Arată mai degrabă ca un om pe cale de-a fi decapitat. Da, da, experiența de azi o să-mi servească drept lecție!”

În timp ce mintea cinstitului căpitan era bântuită de aceste gânduri, servitorul îşi scoase de pe braț şervetul, spunându-i lui Don Benito:

- Stăpâne, stați de vorbă cu Don Amasa până curăț briciul de petele astea urâte, ca să-l pot ascuți din nou.

Rostise aceste cuvinte cu fața întoarsă puțin, ca să fie văzută atât de spaniol cât şi de american; expresia ei părea a spune că, îndemnându-l pe stăpân să continue conversația, servitorul dorea să-i abată atenția de la penibilul incident de adineauri. Bucuros,

pesemne, să se folosească de răgazul oferit, Don Benito începu să vorbească. El îi povesti căpitanului Delano că vasul nu fusese reținut numai de acalmiile neobişnuit de lungi, dar şi de curenții contrari cărora le căzuse pradă; adăugă şi alte amănunte, unele din ele pentru a doua oară, ca să-i explice de ce călătoria de la Capul Horn la Santa Maria durase atât de mult.

Din când în când își presăra povestirea cu vorbe de laudă, mai puțin moderate ca înainte, pentru buna comportare a negrilor. Spaniolul vorbea fără şir, cu o voce mai răguşită ca oricând, fiind mereu întrerupt de bărbier, care-şi mânuia briciul la anumite intervale.

În ochii căpitanului Delano, a cărui imaginație începuse din nou s-o ia razna, atitudinea spaniolului avea o notă atât de artificială, subliniată parcă şi de tăcerea servitorului, ca de un comentariu misterios - încât îl fulgeră gândul că stăpân şi slugă jucau acum, din motive necunoscute lui, o farsă bine pusă la punct: până şi tremurul lui Don Benito părea „făcut". Bănuiala de complicitate era, de altfel, întărită de conciliabulele şoptite, despre care am pomenit mai înainte. Dar ce urmăriseră, oare, jucând în fața lui această comedie a bărbieritului? Căpitanul Delano sfârşi prin a alunga ca pe-o idee absurdă această bănuială, sugerată, poate, de înfățişarea teatrală a lui Don Benito, îmbrăcat ca un arlechin.

După ce isprăvi bărbieritul, servitorul se înarmă cu o sticluță de parfum şi, vărsând câteva picături pe scăfârlia stăpânului, i-o frecă atât de zdravăn, încât muşchii faciali i se contractară într-un fel ciudat.

Următoarea operațiune o întreprinse cu ajutorul pieptănului, periei şi foarfecilor, pe care le plimbă de

jur-împrejurul capului, netezind ici vreo buclă, tăind colo vreun fir rebel, sau dând şuviţelor de la tâmple o linie mai graţioasă; toate aceste mici „tuşe” şi altele asemănătoare vădeau o mână de maestru. Don Benito le suporta, resemnat ca orice om care se dă pe mâna unui bărbier; era, în orice caz, mult mai puţin neliniştit decât fusese în timpul bărbieritului propriu-zis: acum şedea atât de ţeapăn şi părea atât de palid, încât ai fi zis că negrul e un sculptor nubian care finisează capul alb al unei statui.

După ce isprăvi, negrul dezlegă drapelul spaniol, îl înfăşură şi-l vârî la loc în dulăpior; apoi înlătură, cu răsuflarea-i fierbinte, firele răzleţe rămase pe gâtul stăpânului său, îi potrivi cravata şi gulerul, şi îndepărtă o scamă de pe reverul de catifea; după care, dându-se înapoi cu câţiva paşi, îşi examină o clipă, cu o satisfacţie reţinută, stăpânul, ca pe-o operă plămădită de mâinile-i dibace.

Căpitanul Delano îi lăudă, pe un ton glumeţ, opera şi-l felicită totodată pe Don Benito. Dar nici apa parfumată, nici frecţia, nici dovezile de bunăvoinţă şi de fidelitate primite nu descreţiră fruntea spaniolului, care, rămânând cufundat în fotoliu, căzu din nou în sumbra-i melancolie. Socotind că prezenţa lui devenise indezirabilă, căpitanul Delano se retrase, sub cuvânt că vrea să vadă dacă, aşa cum prorocise, s-a stârnit vreo briză.

Îndreptându-se aşadar spre arborele-mare, se opri o clipă locului, ca să reflecteze, nu fără oarecari temeri vagi, la scena la care asistase; deodată, însă, auzind zgomot dinspre cabină, se întoarse şi-l zări pe negru, cu mâna la falcă. Căpitanul Delano se apropie

de el şi văzu că obrazul îi sângera. Tocmai se pregătea să-l întrebe ce se-ntâmplase, când solilocul plângăreț al negrului îl lămuri:

- Când o să se vindece stăpânul de boala asta rea, care-l face să se poarte aşa cu Babo? Îl taie pe Babo cu briciul fiindcă Babo l-a zgâriat din greşeală, pentru prima oară în viața lui! Aoleo! Aoleo!

Şi-şi duse mâna la falcă.

„Să fie, oare, cu putință? se întreba căpitanul Delano. Aşadar, Don Benito m-a silit, prin purtarea lui morocănoasă, să plec, dinadins ca să-şi poată vărsa năduful spaniolesc pe sărmana lui slugă! A! Urâte patimi stârneşte sclavia în sufletul oamenilor! Bietul băiat!”

Era cât pe ce să-i adreseze câteva cuvinte de compătimire, când negrul intră din nou în *cuddy* cu sfială şi silă. Peste câteva clipe, stăpân şi slugă apărură împreună, cel dintâi rezemându-se de celălalt ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. O fi fost, la urma urmei, doar o ceartă ca între îndrăgostiți, îşi spuse căpitanul Delano. Apoi se apropie de Don Benito şi porni încet la plimbare cu el. Nu făcuseră decât câțiva paşi, când stewardul - un mulatru înalt, cu o figură de rajah oriental, încununată de un turban în formă de pagodă, alcătuit din trei sau patru năframe de Madras înfăşurate în jurul capului - se apropie de ei şi-i pofti, ceremonios, la masă, în cabină.

Porniră aşadar într-acolo, precedați de mulatru, care se tot întorcea, cu plecăciuni şi zâmbete, până când ajunseră la destinație; manierele acestea elegante subliniau şi mai mult micimea lui Babo, care n-avea nimic pe cap şi care, conştient parcă de

inferioritatea lui, îl privea cam chiorâş pe graţiosul steward. Căpitanul Delano îşi explică însă, parţial, această privire prin ciuda pizmaşă pe care un african pursânge o simte faţă de un mulatru. Cât despre steward, manierele lui vădeau, dacă nu prea multă demnitate şi respect de sine, în orice caz marea lui dorinţă de a fi pe plac - dorinţă de două ori meritorie prin caracterul ei creştinesc şi chesterfieldian[6].

Căpitanul Delano observă cu interes că mulatrul avea, în ciuda culorii hibride a pielii sale, o figură tipică de european.

- Don Benito, şopti el, sunt încântat să-l văd pe acest şambelan al dumitale, cu toiagul aurit; el dezminte categoric remarca nedreaptă pe care-am auzit-o cândva din gura unui plantator din Barbados, şi anume, că trebuie să te fereşti ca de diavol când vezi un mulatru cu faţă de european. Iată ce frumos zâmbeşte şi salută omul acesta, care are trăsături mai armonioase decât însuşi regele George al Angliei! E un adevărat rege - un rege al oamenilor inimoşi şi cuviincioşi. Şi ce voce plăcută are!

- Aşa e, *señor*.

- Dar ia spune-mi, de când îl ştii e aşa de drăguţ şi de vrednic? întrebă căpitanul Delano, oprindu-se locului, în timp ce mulatrul, cu o ultimă plecăciune, dispărea în cabină. Aş fi curios să ştiu, din motivul pe care ţi l-am arătat adineaori.

---

6 Aluzie la Lordul Chesterfield (1694-1773), autor al unor carți despre etichetă și maniere elegante.(N. tr.)

- Francesco e un băiat bun, răspunse Don Benito cu nepăsarea unui prețăluitor flegmatic, care nu vrea nici să critice nici să laude.

- Eram sigur! Căci ar fi ciudat, şi nu tocmai măgulitor pentru noi, albii, dacă picul de sânge alb amestecat cu cel african, în loc să amelioreze calitatea acestuia, ar avea tristul efect pe care-l are vitriolul turnat într-o fiertură neagră: îi îmbunătățeşte, poate, culoarea, dar îi strică gustul.

- Desigur, desigur, *señor*, dar (şi aruncă o privire spre Babo), ca să nu mai vorbesc de negri, am auzit pe unii făcând aceeaşi remarcă în legătură cu metişii spanioli şi indieni din provinciile noastre. De altfel, nu ştiu nimic despre toate acestea, adăugă el, cu nepăsare.

Şi intră cu oaspetele său în cabină.

Li se servi o masă frugală: câțiva dintre dovlecii şi peştii proaspeți aduşi de oamenii căpitanului Delano, ceva pesmeți, puțină carne sărată, sticla de cidru pusă deoparte, precum şi ultima sticlă de vin de Canare aflată pe bordul vasului „San Dominick”.

Când intrară, Francesco tocmai se foia în jurul mesei şi făcea ultimele pregătiri, ajutat de doi-trei negri. Zărindu-şi stăpânul, se retraseră cu toții, inclusiv Francesco, care salută surâzător; dar spaniolul nu-l luă în seamă şi-i spuse oaspetelui, cu un aer blazat, că nu-i plăcea să aibă în preajmă prea mulți servitori.

Rămaşi singuri, gazda şi musafirul se aşezară unul în fața altuia, la cele două capete ale mesei, ca doi soți fără copii; deşi abia se ținea pe picioare de

slab ce era, Don Benito stărui ca oaspetele să se aşeze înaintea lui, pe scaunul indicat.

Negrul îi puse spaniolului o pernă la spate şi o scoarţă la picioare, apoi se proţăpi nu înapoia scaunului stăpânului său, ci înapoia aceluia pe care se aşezase căpitanul Delano. La început, acesta se arătă oarecum mirat, dar înţelese curând că, luând această poziţie, negrul rămânea mai departe la dispoziţia stăpânului său: stând în faţa lui, putea să-i ghicească şi mai lesne dorinţele.

- Ai un servitor neobişnuit de inteligent, Don Benito, şopti căpitanul Delano peste masă.

- Aşa e, *señor*.

În timpul mesei, oaspetele ceru noi lămuriri asupra unor părţi din povestirea spaniolului. Întrebă, printre altele, cum se face că scorbutul şi frigurile dăduseră iama printre albi, deşi cruţaseră peste o jumătate din negri? Ca şi cum această întrebare i-ar fi evocat spaniolului întregul tablou al molimei, amintindu-i de propria-i singurătate într-o cabină în care fusese cândva înconjurat de atâţia prieteni şi ofiţeri, mâna începu să-i tremure, faţa îi deveni lividă, iar din gură îi scăpară cuvinte fără şir; în curând, amintirea lucidă a trecutului fu înlocuită de spaimele demenţiale ale prezentului. Ochii lui holbaţi priveau în gol, căci nu aveau nimic altceva în faţă decât mâna servitorului care împingea spre el sticla cu vin de Canare. În cele din urmă, câteva sorbituri îl făcură să-şi vină parţial în fire, ceea ce-i îngădui să emită unele observaţii ocazionale despre deosebirile de structură dintre rase şi despre capacitatea unora dintre acestea de a opune mai multă rezistenţă bolilor

decât altele. Era un punct de vedere nou pentru oaspetele său.

La un moment dat, căpitanul Delano, vrând să-i vorbească despre latura financiară a serviciilor pe care i le făcuse (pentru că trebuia să dea socoteală armatorilor), îndeosebi în legătură cu pânzele şi alte furnituri de acest gen, se gândi că, întrucât prefera, fireşte, să rezolve asemenea afaceri între patru ochi, ar fi fost bine ca servitorul să se retragă; căci îşi închipuia că Don Benito se putea lipsi, pentru câteva minute, de ajutorul său. Aşteptă, totuşi, puțin, spunându-şi că Don Benito îşi va da seama singur, în cursul conversației, că un asemenea pas se impune.

Dar nici gând de aşa ceva. În cele din urmă, întâlnind privirea gazdei, căpitanul Delano îi spuse în şoaptă, cu un gest abia perceptibil al policarului:

- Don Benito, iartă-mă, dar ceva mă împiedică să-ți spun deschis ceea ce am a-ți spune.

La auzul acestor vorbe spaniolul se schimbă la față, desigur, îşi închipui americanul, din pricină că vedea în aluzia asta un soi de observație critică la adresa servitorului său. Peste câteva clipe, îl asigură pe oaspete că prezența negrului nu constituia nici un impediment, întrucât, de când se prăpădiseră ofițerii, Babo (care fusese, inițial, căpetenia sclavilor) devenise nu numai servitorul şi însoțitorul său permanent, dar şi confidentul său în toate privințele.

Deşi nu mai putea spune nimic, căpitanul Delano se simțea, fără voia lui, cam iritat de faptul că o dorință atât de neînsemnată îi era refuzată de către un om căruia intenționa să-i facă servicii atât de mari.

Puse, însă, acest refuz pe seama firii ursuze a gazdei şi, umplându-şi paharul, trecu la subiect.

Fixară destul de repede prețul pânzelor şi al celorlalte furnituri. Dar, în cursul tocmelii, americanul observă că oferta lui de ajutor, care fusese salutată inițial cu un entuziasm febril, nu mai trezea acum - când se reducea la o tranzacție comercială - decât indiferență şi apatie. S-ar fi zis că Don Benito se resemna să asculte toate aceste detalii, mai degrabă din respect pentru buna-cuviință, decât din convingerea că ar fi fost la mijloc vreun folos considerabil pentru el însuşi şi pentru vasul lui.

În curând, atitudinea lui deveni şi mai rezervată. Orice încercare de a-l atrage în vreo conversație mai amicală se dovedi deşartă. Pradă unei adânci melancolii, îşi ciupea barba, în vreme ce mâna servitorului, mută precum aceea care-a scris pe zid[7], împingea încet spre el sticla de vin.

După terminarea mesei, se aşezară pe o banchetă capitonată, pe care servitorul puse o pernă, pentru stăpânul său. Din pricina acalmiei prelungite, aerul devenise apăsător. Don Benito oftă din greu, ca şi cum ar fi vrut să răsufle adânc.

- Ce-ar fi să ne întoarcem în *cuddy*? propuse căpitanul Delano. E mai mult aer acolo.

Dar spaniolul rămase tăcut şi nemişcat.

---

7 Aluzie la inscripția mané, tekel, fares („numărat, cântărit, împărțit"); în legenda biblică, cuvintele acestea apar scrise de o mână nevăzută pe pereții sălii unde se petrecea una din orgiile lui Baltazar, ultimul tiran al Babilonului. Descifrată de profetul Daniel, inscripția prezicea căderea Imperiului babilonian. (N.tr.)

Între timp, servitorul îngenunchease în fața lui, cu un uriaş evantai de pene. Iar Francesco, intrând în vârful picioarelor, îi întinsese negrului o ceşcuță cu apă aromată, cu care acesta freca din când în când fruntea stăpânului, netezindu-i şuvițele de la tâmple, aşa cum îi face o doică unui copil. Nu scotea o vorbă, dar îl privea țintă pe spaniol, ca şi cum ar fi vrut să-i ridice puțin moralul oferindu-i imaginea vie, dar tăcută, a fidelității.

Deodată, tocmai când clopotul vestea ora două, zăriră prin ferestre o uşoară încrețire a mării, sub şfichiul unui vânticel venit din direcția dorită.

- Uite! exclamă căpitanul Delano. Uite, Don Benito! Ți-am spus eu!...

Sărise în picioare şi vorbea cu însuflețire, pentru a-l zgâlțâi pe apaticul spaniol. Dar, deşi perdeaua stacojie a ferestrei dinspre pupa îi atinse chiar în clipa aceea obrazul pal, Don Benito păru să întâmpine briza cu şi mai puțin entuziasm decât întâmpinase acalmia.

„Bietul de el! îşi spuse căpitanul Delano. O experiență amară l-a învățat că o încrețitură a apei nu înseamnă încă vânt, tot aşa cum cu o rândunică nu se face primăvară. Dar de data asta se înşală. I-o voi dovedi ducându-i corabia la liman!”

Făcând o vagă aluzie la slăbiciunea lui Don Benito, îl rugă să rămână liniştit acolo şi să-i lase lui (căpitanului Delano) grija de a scoate maximum de folos din briza stârnită, grijă pe care şi-o va lua bucuros asupră-şi.

Pornind înapoi spre punte, căpitanul Delano tresări la vederea lui Atufal, a cărui siluetă monumentală părea încremenită în prag, aidoma

unuia dintre paznicii de marmură neagră care stau de strajă la porţile mormintelor egiptene.

De data asta, tresărirea era, poate, de natură pur fizică. Prezenţa lui Atufal, dovadă stranie a docilităţii sale posace, contrasta cu aceea a lustruitorilor de securi, care-şi făceau răbdători treaba; dar atât cazul lui Atufal cât şi cazul celorlalţi dovedeau că, oricât de ştirbită i-ar fi fost autoritatea, de câte ori Don Benito socotea nimerit să şi-o afirme, toţi oamenii lui, fie ei cât de sălbatici sau puternici, erau obligaţi să se încline mai mult sau mai puţin în faţa ei.

Apucând o trompetă agăţată de parapet, căpitanul Delano păşi hotărât spre marginea dunetei şi începu să împartă ordine în cea mai bună limbă spaniolească de care era în stare. Cei câţiva marinari albi şi numeroşi negri, deopotrivă de încântaţi, se apucară să manevreze corabia spre liman.

În vreme ce dădea instrucţiuni pentru înălţarea unei bonete[8], căpitanul Delano auzi o voce care repeta întocmai aceste instrucţiuni. Întorcându-se, îl zări pe Babo, care-şi juca acum, sub comanda pilotului, rolul de căpetenie a sclavilor. Ajutorul lui se dovedi foarte preţios. Pânzele zdrenţuite şi vergile strâmbate fură, curând, repuse în funcţiune. Negrii mânuiau fungile şi şcotele, cântând cu însufleţire.

„Buni băieţi! îşi spuse căpitanul Delano. Cu puţină instrucţie, ar ajunge nişte marinari straşnici. Uite, până şi femeile dau o mână de ajutor şi cântă! Or fi pesemne din neamul *aşanti*, vestit pentru femeile

---

8 Velă ajutătoare care se instalează, numai pe vreme bună, la extremitatea vergilor velelor pătrate. (N.tr.)

sale războinice. Dar cine-o fi la cârmă? Am nevoie de un braț priceput acolo.”

Şi se duse să vadă.

„San Dominick” avea o timonă greoaie, prevăzută cu doi scripeți mari, orizontali. La capătul fiecărui scripete stătea câte un subaltern negru, iar între ei, la postul de comandă, un marinar spaniol, pe a cărui față se vedea limpede că împărtăşea din plin speranța şi încrederea tuturor în ce priveşte briza. Căpitanul Delano recunoscu în el pe marinarul care se arătase atât de sfios mai adineauri, pe cabestan.

- A, dumneata erai! exclamă căpitanul. Acum, gata cu ocheadele piezişe! Priveşte drept înainte, ca să meargă şi vasul tot aşa. Sper că-ți cunoşti meseria. Şi că vrei să ajungi la liman, nu-i aşa?

Omul răspunse afirmativ, chicotind parcă, şi apucă zdravăn timona. Cei doi negri îl priviră cu coada ochiului, fără să fie văzuți de american.

După ce se convinse că la cârmă totul era în regulă, căpitanul Delano porni spre teugă, ca să vadă cum stau lucrurile acolo.

Vasul îşi luase destul avânt ca să poată face față curentului. Iar către seară briza avea desigur să se întețească.

După ce luă toate măsurile ce se impuneau pentru moment, căpitanul Delano mai dădu câteva ordine marinarilor şi porni înapoi spre cabină, pentru a-i raporta lui Don Benito situația; dorința de a-l vedea era stimulată de speranța că va putea vorbi cu el între patru ochi, în vreme ce Babo era ocupat pe punte.

Pe sub dunetă se putea trece din două direcţii diferite spre cabina comandantului, iar unul dintre coridoare era mai scurt decât celălalt.

Încredinţându-se că servitorul se afla încă pe punte, căpitanul Delano intră în coridorul mai scurt - la capătul căruia stătea Atufal - şi merse cu paşi repezi până la cabină. Ajuns în prag, se opri o clipă, ca să-şi tragă sufletul. Apoi intră, cu buzele pregătite să rostească ceea ce avea de spus. În timp ce păşea spre spaniol, auzi alţi paşi, care parcă înaintau în acelaşi ritm cu ai lui. Pe cealaltă uşă intra servitorul, cu o tavă în mână.

„Lua-l-ar dracu' de servitor credincios! îşi spuse în gând căpitanul Delano. Enervantă coincidenţă!"

Enervarea ar fi fost, poate, şi mai mare, dacă briza nu i-ar fi inspirat căpitanului o încredere entuziastă. Simţi totuşi o uşoară strângere de inimă la gândul că între Babo şi Atufal exista o legătură misterioasă.

- Don Benito, începu el, îţi aduc o veste bună: briza se menţine şi chiar se va înteţi. În altă ordine de idei, Atufal, vlăjganul acela care-ţi serveşte drept pendulă, se află în pragul cabinei. Fireşte, din ordinul dumitale, nu-i aşa?

Don Benito tresări, atins parcă de o ironie uşoară, formulată însă prea politicos ca să ofere temei pentru vreo replică.

„Parc-ar fi jupuit de viu, îşi spuse căpitanul Delano. Tresare la cea mai uşoară atingere!"

Servitorul merse în faţa stăpânului, ca să aranjeze o pernă. Obligat de politeţe, spaniolul răspunse, cam ţâfnos:

- Aşa e. Sclavul se află acolo în virtutea ordinului meu, potrivit căruia, ori de câte ori mă retrag în cabină, el trebuie să stea şi să aştepte venirea mea.

- Iartă-mă, dar n-am impresia că-i dai bietului om onorurile cuvenite unui fost rege! Zău, Don Benito, adăugă căpitanul zâmbind, mă tem că, în ciuda anumitor libertăți pe care le tolerezi, în unele privințe, de fapt eşti un stăpân aspru şi necruțător.

Don Benito tresări iarăşi, de data asta din pricina unei reale mustrări de cuget, cum i se păru inimosului căpitan.

Conversația se împotmoli din nou. În zadar îi arătă căpitanul Delano interlocutorului său că vasul se mişca vizibil acum, despicând încet valurile; Don Benito îi răspunse laconic, pe un ton sec şi cu o privire ştearsă.

În vremea asta, vântul, care se întețea mereu, în direcția portului, mâna din ce în ce mai repede vasul drept într-acolo. După ce ocoliră un promontoriu, le apăru în față, la oarecare distanță, celălalt vas.

Căpitanul Delano se întoarse pe punte. După ce modifică puțin ruta vasului ca să poată ocoli de departe reciful, coborî din nou în cabină pentru câteva clipe. „De data asta, îşi spunea el, sunt sigur că-l voi înveseli pe sărmanul meu prieten!"

Intrând în cabină, exclamă jovial:

- E din ce în ce mai bine, Don Benito! În curând necazurile dumitale vor lua sfârşit, cel puțin pentru câtva timp. Căci, precum bine ştii, atunci când, după o călătorie lungă şi dramatică, o corabie ancorează într-un port, comandantul simte că i se ia de pe inimă o povară uriaşă. Înaintăm într-un ritm grozav, Don

Benito! Vasul meu a apărut la orizont. Uită-te prin hublou - îl vezi? Bunul meu prieten, e „Bachelor's Delight”! Vântul ăsta îți dă puteri, zău! Ştii ce, vino să bem astă-seară o cafea împreună. Bătrânul meu steward o să-ți prepare o cafea straşnică, demnă de un sultan. Ce zici, Don Benito, vii?

La început, spaniolul îşi ridică ochii febrili, aruncând o privire nostalgică spre „Bachelor's Delight”, în vreme ce servitorul îl măsura cu o curiozitate mută. Deodată, însă, redeveni glacial şi, prăbuşindu-se pe perne, rămase tăcut.

- Nu mi-ai răspuns. Haide, îngăduie-mi şi mie să fiu ospitalier, doar mi-ai fost gazdă toată ziua!

- Nu pot merge, răspunse el.

- Cum aşa? N-o să te obosească defel. Cele două vase vor ancora cât mai aproape unul de celălalt, fără să se lovească, bineînțeles. Se va putea trece uşor de pe o punte pe cealaltă, ca dintr-o cameră într-alta. Hai, nu mă refuza!

- Nu pot merge, repetă Don Benito, cu hotărâre şi silă în glas.

Renunțând aproape la orice simulacru de politețe şi muşcându-şi până la sânge unghiile subțiri, privea, mai bine zis se zgâia, cu o înțepeneală cadaverică, la oaspetele său, ca şi cum ar fi fost iritat de o prezență străină, ce-l împiedica să-şi savureze din plin plăcerile morbide.

Între timp, gâlgâitul vesel al apelor despicate de etravă se auzea din ce în ce mai tare prin ferestre, mustrându-l parcă pentru neagra lui melancolie şi spunându-i că naturii nici nu-i păsa de el, chiar dacă

melancolia asta i-ar fi luat mințile. Căci, în definitiv, a cui era vina?

Pe cât de sus se ridicase vântul cel bun, pe atât de adânc se prăbuşise spaniolul în deprimarea lui. Avea acum o atitudine care depăşea într-atâta posomoreala şi acreala de până atunci, încât oaspetele său simți că, oricât de răbdător şi de blajin ar fi fost din fire, nu mai putea îndura. Neputând în nici un fel să-şi explice o asemenea atitudine şi socotind că ea nu se justifica nici prin propria lui purtare, nici prin firea sucită a spaniolului sau prin boala lui, fie ea cât de gravă, căpitanul Delano se simți jignit în mândria lui şi deveni la rându-i foarte rezervat. Dar spaniolului îi era totuna.

Atunci, căpitanul Delano îl părăsi şi se duse din nou pe punte.

Între timp, corabia ajunsese la mai puțin de două mile de celălalt vas; între ele plutea sprințara balenieră.

În curând, grație dibăciei pilotului, cele două vase puturǎ ancora unul lângă celălalt.

Înainte de a se întoarce la propriul său vas, căpitanul Delano avusese intenția să-i vorbească în amănunt lui Don Benito despre serviciile pe care se oferea să i le facă. Dar acum, când „San Dominick” ancorase la loc sigur, era hotărât să nu se mai expună la noi afronturi, ci să plece numaidecât, fără a mai face vreo aluzie la ospitalitate sau la afaceri. Amânându-şi fără termen planurile de viitor, se gândea să acționeze potrivit împrejurărilor. Baleniera îl aştepta, gata să-l primească, dar spaniolul încă nu ieşise din cabina lui.

„Nu-i nimic, îşi spuse căpitanul Delano, dacă-i prost crescut, cu atât mai mult se cuvine să-i arăt ce-nseamnă buna creştere.”

Şi coborî în cabină pentru a-şi lua un rămas-bun ceremonios şi, poate, tocmai de-aceea usturător.

Dar, spre marea lui satisfacție, Don Benito, ajutat de Babo, se ridică în picioare şi, apucându-l de mână, începu să tremure, prea emoționat ca să poată vorbi - ca şi cum ar fi început să se simtă apăsat de răceala politicoasă pe care i-o arăta, ca să se răzbune, jignitul său oaspete. Se aşeză, însă, la loc pe perne, ferindu-şi privirea, cu o expresie şi mai lugubră, care-l făcu pe căpitanul Delano să-şi piardă numaidecât optimismul întemeiat pe buna impresie de mai înainte. Redevenind el însuşi glacial, se retrase, cu o plecăciune.

Abia ajunsese, însă, la mijlocul coridorului îngust şi întunecos ca un tunel, ce ducea de la cabină spre scară, când îi răsună în urechi un zgomot asemănător dangătului care anunță o execuție în curtea unei închisori. Era clopotul spart al corabiei, care vestea ora şi al cărui ecou se prelungea, jalnic, în acest cavou subteran. Printr-o fatalitate ineluctabilă, mintea căpitanului, răspunzând prevestirii rele, fu năpădită de vechile-i bănuieli. Se opri locului, asaltat de toate aceste bănuieli superstițioase, ale căror imagini i se închegau amănunțit în minte, mult mai repede decât se leagă aceste vorbe într-o frază.

Până acum, firea lui credulă şi îngăduitoare se arătase prea dornică să găsească justificări, pentru alungarea unor temeri rezonabile. Cum se face că spaniolul acesta, politicos adesea până la pedanterie,

nu se sinchisea acum nici măcar de cuviința cea mai elementară, ce i-ar fi dictat să-l petreacă până la pasarelă pe oaspetele său? Să fi fost, oare, din pricina proastei sale dispoziții? Dar această proastă dispoziție nu-l împiedicase să facă, în aceeaşi zi, eforturi mult mai obositoare. Purtarea lui echivocă de adineauri îi reveni în minte căpitanului: Don Benito se ridicase în picioare, îl apucase de mână şi-şi dusese mâna la pălărie, dar câteva clipe mai târziu, toate aceste gesturi erau puse în umbră de o muțenie posacă şi sinistră. Să se fi căit, oare, în ultimul moment, de cine ştie ce plan diabolic, la care se întorcea numaidecât după-aceea, hotărât să-l pună în aplicare, fără remuşcări?

Ultima privire pe care i-o aruncase căpitanului Delano exprima parcă resemnarea în fața fărădelegii puse la cale împotriva unui om de la care îşi lua rămas-bun pentru totdeauna. Ce altceva putea, oare, să însemne refuzul de a-i face o vizită în seara aceea? Să fi fost, oare, spaniolul mai puțin călit sufleteşte decât Jidovul, care n-a pregetat să cineze la masa aceluia pe care avea de gând să-l trădeze în aceeaşi noapte? Ce ascundeau, oare, toate enigmele şi contradicțiile din ziua aceea, dacă nu tocmai intenția de a induce în eroare, înaintea cine ştie cărui atac mişelesc? Atufal, pretinsul rebel, apăru chiar în clipa aceea în prag, ca o umbră punctuală. Părea mai mult decât o santinelă. Nu mărturisise oare spaniolul că el îi poruncise lui Atufal să stea acolo? Nu cumva îl pusese să stea la pândă?

Spaniolul în spate, sclavul în faţă... Căpitanul Delano n-avea încotro, trebuia să încerce să iasă din întuneric la lumină.

În clipa următoare, cu fălcile şi pumnii încleştaţi, trecu pe lângă Atufal şi ajunse, nevătămat, la lumină. Când îşi văzu corabia zveltă legănându-se lin la ancoră, destul de aproape ca să-i audă chemarea; când îşi zări, apoi, baleniera, cu feţele familiare ale marinarilor săi, săltând şi coborând încetişor pe valuri, alături de „San Dominick”; când, numaidecât după aceea, întorcându-şi privirea spre puntea unde se afla, îi văzu pe câlţari, care continuau să-şi răsucească degetele, cu gravitate, şi pe harnicii lustruitori mereu aplecaţi asupra securilor lor zăngănitoare; dar mai ales, când văzu blânda privelişte a naturii, ce se bucura de nevinovata-i odihnă de seară, în vreme ce soarele, cuibărit în paşnicu-i bârlog apusean, strălucea ca dulcea lumină prelinsă din cortul lui Abraham; când ochii şi urechile lui vrăjite se umplură de toate aceste impresii, la care se adăuga imaginea negrului înlănţuit, pumnii şi fălcile căpitanului se descleştară. Încă o dată, zâmbi nălucilor ce-şi bătuseră joc de el, şi simţi împunsătura unei remuşcări la gândul că, dându-le crezare chiar şi o clipă, se făcuse, fără voia lui, vinovat de o îndoială păgână faţă de atotveghetoarea pronie cerească.

În răgazul de câteva minute care urmă, baleniera fu adusă, conform dispoziţiilor lui, lângă schela corabiei. În acest răstimp, căpitanul îşi aminti, cu un soi de satisfacţie melancolică, de serviciile pe care le făcuse, în ziua aceea, unui străin. „După o faptă bună, îşi spunea el, conştiinţa nu-ţi rămâne

nerecunoscătoare, chiar dacă omul pentru care-ai făcut acea faptă e un ingrat.”

Pregătindu-se să coboare pe balenieră, îşi puse piciorul pe prima treaptă a scării, deşi continuă să privească spre punte. În aceeaşi clipă, se auzi chemat, politicos, pe nume şi, spre mirarea lui, îl văzu pe Don Benito că se apropie, cu o energie neobişnuită, ca şi cum ar fi vrut, în ultimul moment, să-şi răscumpere lipsa de politeţe de mai înainte. Cu amabilitatea lui înnăscută, căpitanul Delano îşi trase piciorul din scară şi, întorcându-se pe punte, porni în întâmpinarea spaniolului. Graba nervoasă a acestuia spori atunci, dar în schimb energia vitală păru să-l abandoneze, astfel încât, pentru a-l sprijini mai bine, servitorul îi propti mâna cu umărul său gol, slujindu-i astfel drept cârjă.

Şi de data aceasta, spaniolul îi strânse febril mâna americanului, privindu-l în ochi, fără a avea puterea să-i vorbească.

„L-am nedreptăţit, se mustră în sinea lui căpitanul Delano. Aparenta lui răceală m-a indus în eroare; în nici un caz n-a avut intenţia să mă jignească.”

Între timp, ca şi cum s-ar fi temut ca scena asta, prelungindu-se, să nu-l obosească peste măsură pe stăpânul său, negrul se arăta nerăbdător să-i pună capăt. Continuând să-i slujească drept cârjă spaniolului şi mergând între acesta şi căpitanul Delano, înainta o dată cu ei spre pasarelă; Don Benito, stăpânit parcă de o blândă căinţă, nu lăsase mâna căpitanului Delano, pe care-o ţinea într-a lui, peste trupul negrului.

În curând se pomeniră lângă balustradă, deasupra balenierei, al cărei echipaj ridica spre ei priviri curioase. Aşteptând cam stingherit ca spaniolul să-i dea drumul, căpitanul Delano ridică un picior ca să treacă pragul pasarelei. Dar Don Benito îi strângea mereu mâna. În cele din urmă, spuse totuşi, cu tulburare în glas:

- Nu pot merge mai departe. Aici trebuie să-mi iau rămas-bun de la dumneata. Adio, scumpul meu Don Amasa... Du-te! Du-te...

Şi slobozindu-i brusc mâna, adăugă:

- Du-te şi Dumnezeu să te ocrotească mai bine decât m-am priceput eu, bunul meu prieten!

Emoționat, căpitanul Delano ar mai fi zăbovit, dar, întâlnind privirea smerit-poruncitoare a servitorului, îşi luă repede rămas-bun şi coborî în balenieră, însoțit de cuvintele de adio ale spaniolului, care încremenise la marginea pasarelei.

Aşezându-se la pupa, căpitanul Delano schiță un ultim salut şi dădu semnalul de plecare. Lopătarii aşteptau, cu mâinile pe rame. Nostromul împinse baleniera îndeajuns de departe de vas, pentru ca lopătarii să-şi vâre ramele în toată lungimea lor. În aceeaşi clipă, Don Benito sări peste balustradă şi se prăbuşi la picioarele căpitanului Delano, strigând totodată spre vas, cu o voce atât de frenetică, încât cei din balenieră nu pricepură nimic. Totuşi, trei marinari de pe vas, înțelegând pesemne ceva, se aruncară în mare din trei locuri diferite şi depărtate unul de celălalt, şi înotară spre căpitanul lor, ca şi cum ar fi vrut să-l salveze.

Ofițerul care comanda baleniera îl întrebă, uluit, pe căpitanul Delano ce însemnau toate astea? La care, căpitanul răspunse, cu un zâmbet disprețuitor la adresa enigmaticului spaniol, că personal nu ştia nimic şi nici nu-i păsa. Avea, de fapt, sentimentul că Don Benito urmărise să dea oamenilor săi impresia că baleniera încerca să-l răpească din mijlocul lor. Deodată, tresări la auzul unui zgomot infernal ce se stârnise pe puntea vasului, înăbuşind aproape cu totul zăngănitul securilor ciocnite de lustruitori.

- Dacă nu cumva... spuse el, şi exclamă numaidecât: Dați-i drumul, băieți, dacă vreți să scăpați cu viață!

Apoi, apucându-l de gât pe Don Benito, adăugă:

- Piratul ăsta vrea să ne omoare!

În clipa aceea, parcă înadins pentru a adeveri spusele sale, servitorul negru apăru pe balustradă, cu un pumnal în mână, şi-şi făcu vânt să sară, ca şi cum ar fi vrut să-i arate stăpânului său că i-a rămas credincios până-n ultima clipă. În vremea asta, pesemne pentru a-l ajuta pe negru, cei trei mateloți albi se căzneau să se cațere la prova balenierei. Iar pe vas, toată hoarda negrilor, alarmați parcă de primejdia în care se afla căpitanul lor, stătea îngrămădită ca o avalanşă de funingine, deasupra balustradelor.

Toate aceste întâmplări, şi cele care urmară, se petrecură cu o asemenea repeziciune, încât trecutul, prezentul şi viitorul se contopiră.

Zărindu-l pe negru că sare, căpitanul Delano îl trânti cât colo pe spaniol, îndată după ce-l apucase de gât şi, ridicând brațele în aer, printr-o instinctivă

mişcare de recul, putu să-l prindă din zbor pe Babo, care sărise cu pumnalul îndreptat parcă spre inima lui. Smulgându-i-l din mână, îl azvârli pe agresor în fundul balenierei, ale cărei rame, libere acum, începură de îndată să o împingă spre larg cu repeziciune.

Atunci, căpitanul Delano, țintuindu-l pe negru cu piciorul drept, îl apucă din nou, cu mâna stângă, pe Don Benito, fără să-i pese că acesta era pe jumătate leşinat şi-i pierise graiul; în acelaşi timp, apăsând cu mâna dreaptă pe rama de la pupa, spre a mări viteza ambarcațiunii, îşi îndemnă oamenii să vâslească din răsputeri.

Deodată, însă, comandantul balenierei, care izbutise în cele din urmă să-i alunge pe cei trei marinari agățați la prova, şi care trecuse lângă nostrom ca să-i dea o mână de ajutor la vâslit, îl strigă pe căpitanul Delano, atrăgându-i atenția asupra mişcărilor negrului; în aceeaşi clipă un vâslaş portughez îi striga să ia seama la vorbele spaniolului.

Privind la picioarele sale, căpitanul Delano văzu în mâna slobodă a negrului un al doilea pumnal - pe care-l ținuse ascuns în brâul de lână şi care era mai mic decât celălalt; târându-se hoțeşte pe fundul balenierei, Babo țintea spre inima stăpânului său, cu o privire concentrată, în care se citea setea de răzbunare ce-i mistuia sufletul. Pe jumătate sufocat, spaniolul încerca în zadar să se ferească, bolborosind frânturi de vorbe, înțelese doar de portughezul acela.

Atunci, un fulger scăpără pe neaşteptate în mintea îndelung înnegurată a căpitanului Delano, aruncând o nesperată lumină asupra misterioasei

purtări a gazdei sale, asupra tuturor întâmplărilor enigmatice din ziua aceea precum şi asupra întregii călătorii a vasului „San Dominick”. Cu inima bătându-i să se spargă, îl izbi cu putere peste mână pe Babo şi în acelaşi timp slobozi mâna lui Don Benito, faţă de care simţea o nemărginită milă: nu pe el, ci pe bietul spaniol intenţionase negrul să-l înjunghie, când sărise în balenieră.

Apucând ambele mâini ale negrului, căpitanul Delano privi, cu ochii în sfârşit limpezi, spre puntea vasului şi-i văzu pe negri agitându-şi topoarele şi cuţitele, ca o bandă de piraţi dezlănţuiţi: măştile le căzuseră de pe feţe, şi nu mai păreau câtuşi de puţin îngrijoraţi de soarta lui Don Benito. Ca nişte dervişi negri în delir, cei şase *aşanti* dănţuiau pe dunetă. Împiedicaţi de duşmanii lor să sară în apă, muşii spanioli se căţărau în grabă spre vergile cele mai înalte, în timp ce puţinii mateloţi rămaşi pe punte, pesemne din pricina lipsei lor de sprinteneală, se luptau deznădăjduiţi cu negrii.

Între timp, căpitanul Delano ordonase echipajului de pe propriul său vas să deschidă sabordurile şi să scoată tunurile. Dar răsculaţii de pe „San Dominick” desfăcuseră cablul, al cărui capăt izbi, cu un plesnet de bici, bucata de pânză ce învăluia etrava; pânza căzu, dezvăluind brusc, în clipa când carena albă vira spre larg, galionul vasului - un schelet omenesc, sub care se puteau citi aceste cuvinte, scrise cu creta: SĂ-ŢI URMEZI ŞEFUL.

La vederea scheletului, Don Benito gemu, acoperindu-şi faţa:

- E Aranda, el e! Prietenul meu ucis şi neîngropat.

Ajungând la corabia lui, căpitanul Delano ceru un colac de frânghie şi-l legă zdravăn pe negru, care se lăsă legat şi dus pe punte, fără să opună vreo împotrivire. Căpitanul se pregătea acum să-l ajute pe Don Benito să urce pe punte, dar spaniolul, palid şi prăpădit cum era, refuza să se clintească sau să fie clintit, înainte ca negrul să fie dus în cală, departe de el.

După ce se încredinţă că Babo fusese într-adevăr dus acolo, nu se mai împotrivi să fie urcat pe punte.

Baleniera fu numaidecât trimisă înapoi, pentru a-i culege pe cei trei mateloţi care săriseră în apă. Între timp, tunurile fuseseră pregătite, dar întrucât „San Dominick" se deplasase puţin, numai ultimul tun, de la pupa, putu fi pus în poziţie de tragere. Traseră şase salve, în speranţa că vor doborî vergile corabiei fugare, paralizându-i mişcările. Dar nu doborâră decât vreo câteva parâme. În curând, corabia ieşi din bătaia tunurilor, îndreptându-se spre larg; negrii îngrămădiţi în jurul bompresului, ba răcneau insulte la adresa albilor, ba salutau, cu braţele deschise, întinderile cenuşii ale Oceanului: ai fi zis că-s nişte corbi croncănitori, scăpaţi din mâna unui păsărar.

Primul gând al căpitanului fu să ridice ancora şi să pornească în urmărirea fugarilor. Dar, gândindu-se mai bine, hotărî că era mai sigur să-i urmărească cu baleniera şi cu şalupele.

Întrebat ce arme de foc se aflau la bordul lui „San Dominick", Don Benito răspunse că armele nu puteau fi folosite, deoarece în primele faze ale răscoalei, un pasager (mort între timp) stricase pe ascuns piedicile

puținelor puşti existente. Totuşi, cu puterile ce-i mai rămăseseră, Don Benito stărui pe lângă căpitanul Delano să nu-i urmărească pe fugari, nici cu vasul, nici cu baleniera, deoarece negrii erau capabili, în disperarea lor, să-i măcelărească pe toți albii, în cazul unui atac. Socotind, însă, că acest avertisment venea din partea unui om zdrobit de prea multă suferință, americanul nu renunță la ideea lui.

Şalupele fură pregătite şi înarmate. Căpitanul Delano porunci oamenilor săi să coboare, şi se pregătea să coboare el însuşi, când Don Benito îl apucă de braț, exclamând:

- *Señor*! Mi-ai salvat viața, pentru ca acum să ți-o jertfeşti pe-a dumitale?!

La rândul lor, ofițerii, din motive legate de propriile lor interese şi de cele ale călătoriei, precum şi din pricina obligațiilor ce şi le asumaseră față de armatori, se împotriviră plecării comandantului. Cântărind o clipă argumentele lor, căpitanul Delano se simți dator să rămână, drept care îl puse în fruntea expediției de urmărire pe primul său secund, un bărbat vânjos şi hotărât, care fusese corsar pe vremuri. Pentru a-i încuraja pe matelotți, îi informă că, potrivit spuselor spaniolului, vasul lui, care era ca şi pierdut, valora, cu încărcătură cu tot, peste o mie de galbeni, şi că o bună parte din pradă (inclusiv aurul şi argintul ascunse pe bord) va fi a lor. Matelotii răspunseră cu un chiot entuziast.

Fugarii aproape că nu se mai zăreau. Se întunecase de-a binelea, dar luna începuse să se ridice. După îndelungi şi grele eforturi, şalupele izbutiră să se apropie de vas, la o distanță

convenabilă; rezemându-se de lopeți, marinarii începură să tragă cu puştile. Neavând gloanțe, negrii răspunseră cu strigăte războinice. Dar la a doua salvă răspunseră cu securile, întocmai ca pieile-roşii. Una dintre securi reteză degetele unui marinar. Alta nimeri la prova balenierei, tăie odgonul de-acolo şi se înfipse în copastie, ca o bardă de pădurar. Ofițerul smulse şi azvârli înapoi fremătătoarea armă, care se înfipse definitiv în castelatura sfărâmată a corabiei.

Primirea prea călduroasă pe care le-o făcuseră negrii îi sili pe albi să păstreze o distanță mai respectuoasă. Fără să intre în bătaia securilor, încercară, în vederea inevitabilei ciocniri, să-i facă pe negri să-şi piardă armele cele mai ucigătoare, aruncându-le prosteşte în apă, ca pe nişte proiectile. Dar, dându-şi seama de cursa ce li se întindea, negrii încetară în curând să-şi mai azvârle securile, după ce mulți dintre ei le înlocuiseră pe cele pierdute cu nişte drugi de fier - schimbare ce avea să se dovedească a fi în folosul atacatorilor.

Între timp, corabia, împinsă de un vânt puternic, continua să înainteze, iar atacatorii ba rămâneau în urmă, ba vâsleau din răsputeri ca să poată trage noi salve.

Focul lor era îndreptat îndeosebi spre pupa, deoarece acolo se strânseseră mai toți negrii. Dar obiectivul urmărit nu era uciderea sau schilodirea negrilor, ci capturarea lor odată cu vasul. În acest scop, trebuiau să abordeze vasul, ceea ce era cu neputință câtă vreme luneca atât de repede.

Secundului îi veni deodată o idee. Observând că muşii spanioli erau încă sus pe catarg, le strigă să

coboare şi să taie pânzele. Băieţii îl ascultară. Cam în acelaşi timp, doi spanioli în straie de marinari, ieşind prea mult la vedere, fură omorâţi, prin lovituri bine ţintite; de asemenea, aşa cum avea să reiasă mai târziu, uriaşul Atufal şi spaniolul de la cârmă fură doborâţi de o salvă. Rămas astfel fără pânze şi fără cârmaci, vasul scăpă de sub controlul negrilor şi începu să se răsucească greoi în vânt, cu catargele-i scârţâitoare, până când prova lui ajunse în bătaia şalupelor; scheletul de la etravă strălucea acum sub razele orizontale ale lunii, proiectându-şi peste ape umbra uriaşă, sfâşiată de golurile dintre coaste. Unul din braţele nălucii părea să le facă semn albilor s-o răzbune.

- Urmaţi-vă comandantul! răcni secundul.

Şi atunci, şalupele abordară corabia, din faţă şi din spate. Harpoanele şi cuţitele se încrucişară în văzduh cu securile şi cu drugii. Îngrămădite lângă barca de salvare răsturnată pe punte, negresele îngânară un bocet, acompaniat de zăngănitul armelor de oţel.

Câtva timp, lupta rămase fără rezultat; negrii se opinteau ca să-i respingă pe atacatori, iar aceştia, nefiind încă în stare să se urce pe vas, luptau ca nişte călăreţi, cu un picior călare pe parapet şi cu celălalt în afară, mânuindu-şi cuţitele ca pe nişte bice. Dar în zadar. Era cât pe ce să fie înfrânţi, când, strângându-se într-un grup compact, săriră cu un strigăt năprasnic, pe punte, unde se despărţiră numaidecât, fără voia lor. Vreme de câteva clipe se auzi un zgomot surd, ca o răsuflare înăbuşită: s-ar fi

zis că un roi de peşti-spadă a dat năvală într-un banc de scrumbii.

În curând, regrupându-se şi întărindu-şi rândurile cu marinarii spanioli, albii ieşiră la suprafaţă şi-i împinseră pe negri spre pupa vasului. O baricadă de butoaie şi saci fusese ridicată de-a curmezişul, lângă arborele-mare: negrii se opriră acolo, vădit dornici să răsufle un pic, deşi nu voiau pace sau măcar un armistiţiu. Dar neobosiţii marinari săriră peste baricadă şi trecură din nou la atac. Epuizaţi, negrii se băteau cu disperare. Limbile roşii le atârnau, ca unor lupi, din gurile negre. Dar mateloţii albi luptau, cu dinţii încleştaţi, fără să scoată o vorbă. Peste cinci minute, vasul era cucerit.

Aproape douăzeci de negri pieriseră în luptă. În afara celor loviţi de gloanţe, mulţi alţii fuseseră răniţi - mai toţi de tăişurile lungi ale harpoanelor, iar rănile lor semănau cu acelea pe care scoţienii le-au pricinuit englezilor, cu coasele, în bătălia de la Preston Pans[9]. Tabăra albilor nu suferise nici o pierdere, deşi mulţi erau răniţi, ba câţiva dintre ei foarte grav, printre care însuşi secundul. Negrii rămaşi în viaţă fură legaţi fedeleş, iar vasul fu remorcat şi, pe la miezul nopţii, ancoră din nou în port.

Scutindu-l pe cititor de amănuntele privitoare la întâmplările şi la măsurile luate ulterior, vom spune doar că, după două zile, în cursul cărora au suferit reparaţiile necesare, cele două vase au pornit

---

9 Localitate din sud-estul Scoţiei, scena bătăliei din 21 septembrie 1745, în care armata prinţului Charles Edwards a învins trupele regaliştilor comandate de John Cope. (N. tr.)

împreună spre Concepción, în Chile, şi de-acolo spre Lima, în Peru, unde întreaga istorie a fost adusă în fața justiției viceregelui.

Cât despre nefericitul spaniol, păru să-şi recapete sănătatea odată cu libertatea, în timpul călătoriei de întoarcere; totuşi, potrivit propriilor sale prorociri, cu puțin înainte de a sosi la Lima, căzu din nou în starea lui de prostrație şi trebui să fie purtat pe brațe la țărm, din pricina slăbiciunii sale. Aflând de pățaniile şi de starea lui, una din numeroasele instituții religioase din Cetatea Regilor îi oferi un refugiu ospitalier, unde fu îngrijit şi de medici şi de preoți, şi unde un călugăr se oferi să-l vegheze şi să-l ogoiască zi şi noapte.

Următoarele extrase, traduse după un document spaniol oficial, vor arunca, să sperăm, lumină asupra povestirii noastre, dezvăluind, întâi de toate, locul de unde „San Dominick” pornise la drum şi adevărul despre itinerarul străbătut până-n clipa când poposise pe insula Santa Maria.

Dar, înainte de a cita aceste extrase, se cuvine poate să facem o remarcă asupra lor.

Documentul ales, dintre multe altele, pentru a fi tradus parțial, cuprinde prima depoziție făcută de Benito Cereno în fața tribunalului. Unele dintre faptele dezvăluite de el au fost socotite, inițial, îndoielnice - atât pe temeiul bunului-simț, cât şi din motive de ordin juridic. Tribunalul înclina să creadă că spaniolul, zdruncinat de recentele evenimente, vorbea în delir, despre unele lucruri ce nu se putuseră întâmpla aievea. Dar, întrucât declarațiile ulterioare făcute de marinarii rămaşi în viață au confirmat dezvăluirile comandantului lor în multe dintre

punctele cele mai bizare, magistrații au fost nevoiți să dea crezare întregii depoziții. Astfel încât, în decizia lui finală, tribunalul şi-a întemeiat sentințele capitale pe nişte afirmații pe care, în lipsa unei confirmări, ar fi socotit de datoria lui să le respingă.

Subsemnatul Don José de Abos şi Padilla, controlor al Maiestății Sale pentru Veniturile Crăieşti, ofițer al stării civile şi notar public al diocezei „Sfânta Cruciadă” din această provincie.

Declar şi certific, potrivit prevederilor legii, că, în procesul început în a douăzeci şi patra zi a lunii septembrie a anului 1799, împotriva negrilor de pe nava „San Dominick”, a fost făcută în fața mea următoarea depoziție:

Depoziția principalului martor, Don Benito Cereno.

În ziua, luna şi anul mai sus arătate, excelența sa doctor Juan Martinez de Rozas, consilier al Curții regale a acestui Regat, şi expert în Dreptul de Intendență, a ordonat căpitanului navei „San Dominick”, Don Benito Cereno, să se înfățişeze înaintea lui; ceea ce el a făcut, fiind adus pe targă şi asistat de către monahul Infelez, în prezența căruia a prestat jurământ în numele Domnului, făgăduind, sub semnul crucii, să spună adevărul despre tot ceea ce ştie şi va fi întrebat; la interogatoriul ce i s-a luat conform actului de trimitere în judecată, numitul a declarat că în a douăzecea zi a lunii mai trecute, a pornit cu nava sa din portul Valparaiso cu destinația Callao, transportând la bord produse ale țării, treizeci de lăzi de fierărie, precum şi una sută şaizeci negri de ambele sexe, majoritatea aparținând gentilomului don Alexandro Aranda, din oraşul Mendoza; echipajul

vasului fiind alcătuit din treizeci şi şase de oameni, separat de persoanele îmbarcate ca pasageri; *iată lista parţială a negrilor*:

(În original, urmează o listă de vreo cincizeci de nume, cu semnalmentele şi vârstele respectivilor, listă stabilită pe baza anumitor documente ale lui Aranda, coroborate cu amintirile martorului. Dăm mai jos doar câteva extrase din această listă.)

...Un negru în vârstă de optsprezece sau nouăsprezece ani, *pe nume José*, *servitorul lui Don Alexandro*, *pe care l-a slujit patru sau cinci ani*, *ajungând*, *de-aceea*, *să vorbească bine spaniola...*

...Un mulatru, *pe nume Francesco*, *steward*, *frumos la înfăţişare şi cu o voce plăcută*, *întrucât a cântat în bisericile din Valparaiso*; *născut în provincia Buenos Aires*, *în vârstă de vreo treizeci şi cinci de ani...*

...Un negru chipeş, *pe nume Dago*, *în vârstă de patruzeci şi şase de ani*, *fost multă vreme gropar la cimitirul spaniol... Patru negri vârstnici*, *dar sănătoşi*, *între şaizeci şi şaptezeci de ani*, *originari din Africa*, *de meserie călăfătuitori*, *şi purtând următoarele nume*: *primul*, *Mure* (*avea să fie ucis*, *ca şi fiul său*, *Diamelo*); *al doilea*, *Nacta*; *al treilea*, *Yola* (*de asemenea omorât*); *al patrulea*, *Ghofan... Şase negri adulţi*, *între treizeci şi patruzeci de ani*, *toţi sălbatici*, *din tribul* aşanti; *Matinqui*, *Yau*, *Leche*, *Mapenda*, *Yambaio şi Akim - dintre care patru au fost ucişi... Un negru vânjos*, *pe nume Atufal*, *foarte apreciat de stăpânul său*, *întrucât se bănuieşte că a fost căpetenie de trib în Africa... Un negru scund din Senegal*, *pe nume Babo*, *în vârstă de circa treizeci de ani*, *care a trăit câtva timp printre spanioli...*

Martorul declară că nu-şi aminteşte de numele celorlalţi, dar că încă mai speră că se va găsi restul documentelor lui Don Alexandro, şi atunci va putea întocmi lista completă a negrilor, şi o va preda Curţii... Precum şi treizeci şi nouă de femei şi copii de diferite vârste.

(După această listă, depoziţia continuă astfel:)

...Toţi negrii dormeau pe punte, cum se obişnuieşte pe asemenea corăbii, şi nici unul nu purta lanţuri, deoarece, aşa cum îi spunea prietenul său Aranda, erau foarte înţelegători... În a şaptea zi de la plecarea din port, la orele trei dimineaţa, când toţi spaniolii dormeau - afară de cei doi ofiţeri de cart (*bosmanul Juan Robles şi meşterul-dulgher Juan Bautista Gayete*), *precum şi de timonier şi de musul ce-l ajuta -, negrii s-au răsculat fără veste, i-au rănit grav pe bosman şi pe meşterul-dulgher, apoi au ucis optsprezece dintre oamenii ce dormeau pe punte* (*pe unii, cu drugii şi cu securile, pe alţii aruncându-i peste bord, legaţi fedeleş*); *dintre spaniolii aflaţi pe punte, n-au lăsat în viaţă decât vreo şapte, pe care i-au legat, pentru a-i folosi la manevrarea vasului; alţi trei sau patru au scăpat de asemenea cu viaţă, ascunzându-se. Deşi în cursul răscoalei negrii au pus stăpânire pe tambuchiu, şase sau şapte oameni răniţi au putut să se strecoare pe-acolo, nestingheriţi, spre* cockpit[10]; *secundul şi un alt spaniol, de al cărui nume martorul nu-şi aminteşte, au încercat să iasă prin tambuchiu, dar, fiind numaidecât răniţi, au fost nevoiţi să se întoarcă în cabină; în zorii zilei, martorul s-a hotărât să se urce pe*

10 Scobitură la pupa unei corăbii. (N. tr.)

scara cabinei, unde se aflau negrul Babo - căpetenia răscoalei - şi ajutorul său, Atufal, şi să le vorbească; el i-a îndemnat să înceteze atrocităţile şi i-a întrebat ce vor şi ce au de gând să facă, adăugând că el însuşi era dispus să asculte de ordinele lor; cu toate astea, ei azvârliră peste bord, sub ochii lui, trei oameni legaţi, apoi îi porunciră martorului să se suie pe punte, asigurându-l că nu-l vor ucide; după ce el se supuse, negrul Babo îl întrebă dacă se afla prin apropiere vreo ţară neagră unde se puteau duce, iar el îi răspunse că nu; după aceea, negrul Babo îi porunci să-i ducă în Senegal, sau în insulele Sf. Nicolae, în apropiere de coasta senegaleză; el i-a răspuns că acest lucru e cu neputinţă, având în vedere distanţa prea mare, necesitatea de a ocoli Capul Horn, deteriorarea vasului, precum şi lipsa de provizii, pânze şi apă; dar negrul Babo i-a spus că trebuie neapărat să-i ducă, şi că oamenii lui se vor conforma întocmai instrucţiunilor pe care martorul le va da în privinţa raţiilor de alimente şi de apă; după o lungă discuţie, fiind nevoit să le facă pe plac, deoarece ameninţau că-i vor omorî pe toţi albii dacă nu-i va duce în Senegal, el le-a spus că principalul lucru de care aveau nevoie pentru această călătorie era apa, şi că, deci, vor naviga pe lângă coastă ca să şi-o procure, iar apoi îşi vor continua drumul; negrul Babo declarându-se de acord, martorul a îndreptat vasul spre porturile intermediare, în speranţa că va întâlni vreo navă spaniolească sau străină, care-i va salva; peste zece sau unsprezece zile au zărit uscatul, şi şi-au continuat drumul de-a lungul lui, în apropiere de Nasca; martorul a observat atunci că negrii erau agitaţi şi furioşi pe el din pricină că

întârzia să aprovizioneze vasul cu apă; negrul Babo îi ceru, cu ameninţări straşnice, să efectueze această operaţiune chiar a doua zi, dar martorul îi răspunse că acum vedea limpede că ţărmul e abrupt, că râurile însemnate pe hartă nu există, şi alte asemenea argumente potrivite cu împrejurările; cel mai bun lucru era, de aceea, să pornească spre insula Santa Maria, pe care puteau găsi lesne apă şi care, fiind o insulă răzleaţă, era des frecventată de străini; martorul nu voia să îndrepte vasul spre Pisco sau spre vreun alt port apropiat de pe litoral, deoarece negrul Babo îi dăduse a înţelege în repetate rânduri că-i va omorî pe toţi albii în clipa când ar zări un oraş, un sat sau o aşezare oarecare pe coastele spre care navigau; hotărându-se să pornească spre insula Santa Maria, martorul, care spera să întâlnească pe drum sau chiar în apropierea insulei vreun vas ce le putea veni în ajutor, sau să fugă cu o barcă spre ţărmul Araucan din apropiere - luând deci această hotărâre, schimbă numaidecât direcţia vasului, îndreptându-l spre insulă; negrii Babo şi Atufal ţineau zilnic sfat, discutând despre măsurile necesare pentru întoarcerea lor în Senegal, şi întrebându-se dacă să-i ucidă pe toţi spaniolii şi îndeosebi pe martor; opt zile după ce se depărtaseră de Nasca, negrul Babo a venit la martor, care era de cart, îndată după revărsatul zorilor şi curând după consfătuirea zilnică a negrilor, şi i-a spus că hotărâse să-şi ucidă stăpânul, Don Alexandro Aranda, atât pentru că fără asta, el şi tovarăşii săi nu s-ar simţi siguri de libertatea lor, cât şi pentru că voia să-i ţină la respect pe marinari, avertizându-i ce-i aştepta în caz de nesupunere - moartea lui Don

Alexandro fiind cel mai bun avertisment; martorul a înțeles atunci un singur lucru - şi nici nu putea înțelege mai mult -, şi anume că se urmărea uciderea lui Don Alexandro; negrul Babo i-a cerut apoi martorului să-l cheme pe secundul Raneds (care dormea în cabină), înainte de săvârşirea omorului, căci negrul se temea, pare-se, după cum a înțeles martorul, că secundul, care era un navigator priceput, ar putea fi omorât odată cu Don Alexandro şi cu ceilalți; martorul fiind prieten, din tinerețe, cu Don Alexandro, l-a implorat şi l-a conjurat pe negru, dar în zadar: Babo i-a răspuns că nimic nu putea împiedica îndeplinirea hotărârii lui, şi că spaniolii şi-ar primejdui viața dacă ar încerca să-i stea împotrivă, în această chestiune sau în oricare alta; atunci martorul l-a chemat pe secundul Raneds, care a fost astfel salvat fără voia lui, iar Babo a poruncit numaidecât negrilor aşanti *Matinqui şi Leche să săvârşească omorul; cei doi s-au dus, înarmați cu topoare, la cuşeta unde dormea Don Alexandro, pe care-l târâră pe punte, mutilat, dar încă pe jumătate viu; tocmai se pregăteau să-l zvârle peste bord, când negrul Babo i-a oprit, poruncindu-le să-şi desăvârşească omorul sub ochii lui, pe punte; ceea ce ei făcură; apoi, tot din porunca lui, cadavrul fu coborât undeva la prova, iar martorul nu-l mai văzu vreme de trei zile… Don Alonzo Sidonia, un bătrân care locuia de multă vreme în Valparaiso şi care fusese de curând numit într-un post din administrația civilă a Perului - către care se îmbarcase - dormea în cuşeta din fața celei ocupate de Don Alexandro; trezindu-se la auzul țipetelor acestuia, şi văzându-i pe negri cu topoarele însângerate în mâini, bătrânul s-a aruncat în mare*

printr-un hublou şi s-a înecat, deoarece martorul n-a avut posibilitatea să-i dea o mână de ajutor sau să-l readucă la bord... Scurtă vreme după ce l-au ucis pe Aranda, negrii i-au adus pe punte pe vărul său Don Francisco Masa din Mendoza, un om de vârstă mijlocie, pe tânărul Don Joaquin, marchiz de Aramboalaza, recent reîntors din Spania, pe valetul său spaniol, Ponce, precum şi pe tinerii José Morairi, Lorenzo Bargas şi Hermenegildo Gandix, toți trei originari din Cádiz şi angajați de Aranda ca secretari particulari; din motive pe care le vom arăta ulterior, negrul Babo i-a lăsat în viață pe Don Joaquin şi pe Hermenegildo Gandix; dar el a poruncit ca Don Francisco Masa, José Morairi şi Lorenzo Bargas, împreună cu servitorul acestuia, Ponce, cu bosmanul Juan Robles, cu secunzii săi, Manuel Viscaya şi Roderigo Hurta, şi cu patru dintre marinari, să fie azvârliți în mare, deşi nu opuseseră nici o rezistență şi nu cereau altceva decât îndurare; bosmanul Juan Robles, care ştia să înoate, s-a menținut cel mai mult la suprafață, rostind rugăciuni, iar ultimele sale cuvinte au fost un apel către martor, de a se îngriji de o liturghie pentru odihna sufletului său în biserica Maicii Domnului; în cele trei zile ce au urmat, martorul, neştiind ce deveniseră rămăşițele lui Don Alexandro, l-a întrebat deseori pe negrul Babo dacă ele se aflau încă la bordul vasului, în care caz îl ruga să ordone păstrarea lor în vederea unei înmormântări pe uscat; dar negrul Babo nu i-a răspuns nimic până-ntr-a patra zi, în zori, când văzându-l pe punte, i-a arătat un schelet care fusese pus în locul vechiului galion cu chipul lui Cristofor Columb, descoperitorul Lumii Noi; negrul Babo l-a întrebat dacă

ştia al cui era acest schelet şi dacă socotea că-i al unui alb, judecând după culoarea lui; apropiindu-se de martor şi desfăcându-i mâinile în care-şi îngropase fața, negrul Babo i-a vorbit cam aşa: „Slujeşte-i cu credință pe negri până-n Senegal, căci de nu, atât cu trupul, cât şi cu sufletul, ai să-ți urmezi şeful”. În dimineața aceleiaşi zile, negrul Babo i-a dus pe rând pe toți spaniolii la prova şi i-a întrebat al cui era scheletul şi dacă, judecând după albeața lui, îl luau sau nu drept al unui alb; când spaniolii îşi acopereau fața, negrul Babo le repeta cuvintele pe care le spusese mai întâi martorului. După aceea, negrul Babo i-a strâns pe spanioli la pupa şi le-a ținut o cuvântare, spunându-le că, întrucât îşi atinsese scopul, îi dădea voie martorului (în calitate de pilot al negrilor) să conducă mai departe vasul, deşi îl avertiza pe el şi pe toți ceilalți că-i aştepta soarta lui Don Alexandro dacă-i va prinde că vorbesc sau uneltesc împotriva negrilor; amenințarea asta era repetată zilnic... Înainte de evenimentele amintite, negrii îl legaseră pe bucătar cu intenția de a-l arunca peste bord, din pricina nu se ştie căror vorbe rostite de dânsul, dar în cele din urmă negrul Babo i-a cruțat viața, la rugămintea martorului; câteva zile mai târziu, acesta, în strădania lui de a nu lăsa nefolosit nici unul dintre mijloacele apte să-i salveze pe albii rămaşi în viață, îi îndemnă pe negri să se liniştească şi să facă pace, şi se învoi să întocmească un document, semnat de el şi de marinarii ştiutori de carte, precum şi de negrul Babo, în numele tuturor negrilor - document prin care martorul se obliga să-i ducă în Senegal şi să le cedeze vasul, cu încărcătură cu tot, iar negrii se angajau, la rându-le, să nu mai omoare pe nimeni;

această învoială păru să-i mulțumească şi să-i potolească pe moment, dar a doua zi, pentru a preîntâmpina mai sigur fuga albilor, negrul Babo a poruncit să fie distruse toate bărcile, afară de şalupă, care era avariată, şi de un mic cuter în stare bună, pe care-l coborâse în cală, ştiind că-l putea folosi la transportul butoaielor cu apă...

(Urmează diferite detalii despre prelungita şi dramatica odisee a vasului, şi despre dezastruoasa acalmie prin care a trecut. Iată un pasaj în legătură cu această ultimă fază:)

În cea de-a cincea zi de acalmie, cum toți oamenii aflați la bord sufereau cumplit din pricina căldurii şi a lipsei de apă (*cinci dintre ei muriseră, după ce-şi pierduseră mințile*), *negrii deveniră arțăgoşi şi-l uciseră pe secundul Raneds*: *acesta, mânuind un compas, îi făcuse martorului, din întâmplare, un semn ce li se păruse suspect*; *aveau să regrete, însă, foarte curând această crimă, deoarece secundul era singurul navigator rămas pe bord, în afară de martor...*

*

... Omițând alte întâmplări zilnice, care n-ar face decât să evoce zadarnic nefericiri şi incidente de mult uitate, vom spune că, după şaptezeci şi trei de zile socotite din clipa plecării lor din Nasca, şi în timpul cărora au suferit de pe urma lipsei de apă şi a efectelor acalmiei amintite, ajunseră în sfârşit la insula Santa Maria, în a şaptesprezecea zi a lunii august, pe la orele şase după-amiază, şi ancorară într-un golf foarte aproape de vasul american „Bachelor's Delight", comandat de inimosul căpitan Amasa Delano; *la orele*

şase dimineaţa, când zăriră acest vas, negrii, care nu se aşteptaseră să întâlnească pe-acolo o altă navă, intrară în panică, dar Babo îi linişti, asigurându-i că n-aveau de ce să se teamă; el porunci numaidecât ca scheletul de la prova să fie acoperit cu o pânză, ca şi cum galionul ar fi fost în reparaţie, iar punţile să fie curăţate grabnic; după aceea, negrul Babo şi negrul Atufal ţinură sfat; deşi acesta din urmă era de părere că ar fi fost mai bine să plece mai departe, negrul Babo luă de unul singur hotărârea de a rămâne pe loc şi veni la martor propunându-i să spună şi să facă tot ceea ce martorul declară că i-a spus şi i-a făcut căpitanului american... Negrul Babo l-a avertizat că, dacă va trăda prin vreo vorbă sau măcar printr-o privire întâmplările petrecute sau situaţia existentă pe vas, îl va omorî şi pe el şi pe toţi tovarăşii săi; scoţând la vedere un pumnal, pe care-l ţinea ascuns, bolborosi o ameninţare, în sensul că pumnalul acesta poate fi la fel de ager ca şi ochiul lui; după aceea, negrul Babo îşi expuse planul în faţa tuturor oamenilor săi, care-l aprobară, încântaţi; pentru a ascunde şi mai bine adevărul, el scorni numeroase stratageme, unele îmbinând viclenia cu grija pentru apărare, - bunăoară, cei şase aşanti *care-i slujeau drept gealaţi, se aşezară mai întâi la marginea dunetei, prefăcându-se că lustruiesc nişte securi (încărcătura vasului cuprindea şi câteva lăzi cu securi), dar având, de fapt, intenţia de a le împărţi celorlalţi şi de a le folosi în caz de nevoie, la un semn făcut de Babo; tot o stratagemă fusese şi ideea de a-l pune în lanţuri pe Atufal, mâna lui dreaptă, deşi acesta se putea scutura de ele într-o clipă; negrul Babo îl instrui în amănunt pe martor asupra rolului pe*

care i se cerea să-l joace, învățându-l ce trebuia să spună într-o împrejurare sau alta şi neuitând să-l amenințe cu moartea în cazul celei mai neînsemnate abateri; deoarece îşi dădea seama că pe mulți dintre negri nu-i va putea ține în frâu, Babo puse patru negri mai vârstnici, de meserie călăfătuitori, să păstreze oarecare ordine pe punți; de asemenea, îi dăscăli bine şi pe spanioli şi pe camarazii lui, punându-i la curent cu planul şi cu stratagemele sale, precum şi cu povestea pe care urma s-o spună martorul - aşa fel încât nici unul dintre ei să nu o dezmintă măcar cu-o iotă; toate aceste măsuri au fost luate şi chibzuite în cele aproape două ore, ce s-au scurs din clipa când zăriseră pentru prima oară vasul, până-n clipa când căpitanul Amasa Delano pusese piciorul pe covertă (*adică pe la orele şapte şi jumătate dimineața, când căpitanul a sosit în baleniera lui şi a fost întâmpinat de toți cu bucurie*); *martorul s-a străduit să-şi joace cât mai bine rolul de principal proprietar şi de comandant al vasului; la o întrebare a căpitanului Delano, el i-a răspuns că a pornit din Buenos Aires spre Lima cu o încărcătură de trei sute de negri, şi că în largul Capului Horn numeroşi negri muriseră, din pricina unei epidemii de friguri, căreia îi căzuseră victime şi mai toți membrii echipajului, inclusiv toți ofițerii de bord.*

(În continuarea depoziției, se relatează amănunțit povestea născocită de Babo şi impusă martorului, care, la rândul său, a transmis-o căpitanului Delano; de asemenea, se vorbeşte despre propunerile prieteneşti făcute de căpitanul Delano, precum şi despre alte lucruri, pe care, însă, le omitem aici. După aceea, depoziția continuă astfel:)

...Inimosul căpitan Amasa Delano a rămas pe bordul vasului toată ziua şi nu l-a părăsit decât la orele şase seara, între timp martorul vorbindu-i întruna despre pretinsele sale nenorociri, potrivit instrucţiunilor amintite mai sus, deoarece era lipsit de posibilitatea de a-i spune măcar un singur cuvânt sau de a-i face vreo cât de mică aluzie pentru a-i sugera adevărata situaţie; căci negrul Babo, jucându-şi rolul de servitor zelos cu întreaga supunere a unui sclav umil, nu-l slăbea nici o clipă pe martor, pentru a-i supraveghea gesturile şi vorbele (negrul Babo cunoştea bine spaniola, ca şi alţi câţiva negri, care se ţineau scai de martor, pentru a-l spiona); odată, pe când martorul stătea de vorbă, pe punte, cu Amasa Delano, negrul Babo i-a făcut în taină semn (martorului) să-l urmeze vreo câţiva paşi, însă ca din proprie iniţiativă - şi i-a cerut să obţină de la Amasa Delano informaţii amănunţite despre corabia lui şi despre echipajul şi armamentul acesteia; martorul întrebându-l „pentru ce?", negrul Babo i-a răspuns că putea să-şi închipuie şi singur; mâhnit de perspectiva primejdiei ce-l păştea pe generosul căpitan Amasa Delano, martorul a refuzat la-nceput să-i pună întrebările cerute, şi s-a folosit de toate argumentele posibile pentru a-l face pe negrul Babo să renunţe la noua lui stratagemă, dar negrul i-a arătat atunci vârful pumnalului său; după ce a obţinut informaţiile dorite, negrul Babo l-a luat din nou la o parte şi i-a spus că în aceeaşi noapte (martorul) va comanda două vase, nu doar unul singur, deoarece mai toţi marinarii de pe vasul american vor fi duşi atunci la pescuit şi, astfel, cei şase negri aşanti *îl vor captura lesne, fără alt ajutor; în zadar l-a rugat martorul să renunţe, amintindu-i că,*

înainte de venirea căpitanului Delano pe bord, nu fusese deloc vorba de capturarea vasului american; încercările lui de a împiedica realizarea acelui plan erau neputincioase… Martorul mai declară că amintirile lui sunt cam confuze în unele privințe, şi că nu-şi poate aduce aminte precis de fiece întâmplare… La orele şase seara, când, după cum s-a mai spus, a fost aruncată ancora, căpitanul american a pornit înapoi spre vasul său; atunci, supunându-se unui impuls de moment, atribuit de martor lui Dumnezeu şi îngerilor săi, l-a urmat pe căpitanul Delano (după ce-şi luase adio de la dânsul) până la copastie, unde a zăbovit, sub pretextul că-şi ia rămas-bun, până-n clipa când inimosul căpitan îşi va fi ocupat locul în balenieră; în clipa când aceasta s-a urnit, martorul a sărit de pe copastie în balenieră, nimerind în mijlocul ei, nici el nu ştie cum, pesemne prin grija Domnului…

(Aici urmează, în original, o dare de seamă asupra celor petrecute în momentul evadării, asupra felului cum a fost recucerit vasul „San Dominick” şi asupra călătoriei până la țărm - dare de seamă presărată cu expresii ca: „veşnică recunoştință generosului căpitan Amasa Delano”. Depoziția continuă apoi cu o serie de observații recapitulative şi cu o listă incompletă a negrilor, subliniind rolul fiecăruia în evenimentele amintite, cu scopul de a stabili, potrivit instrucțiunilor Curții, datele în baza cărora să poată fi pronunțate sentințele în proces. Iată un fragment din această parte a depoziției:)

…(*Martorul*) *crede că toți negrii au aprobat revolta deşi n-au avut cunoştință despre ea din capul locului… Negrul José, în vârstă de optsprezece ani, aflat în*

slujba lui Don Alexandro, a fost cel care l-a informat pe negrul Babo despre starea de lucruri ce domnea în cabină înainte de izbucnirea revoltei; acest lucru reiese clar din împrejurarea că în nopţile precedente, el obişnuia să iasă din cuşeta lui, aflată chiar sub aceea a stăpânului său, şi să meargă pe punte, unde-l aşteptau căpetenia bandei şi acoliţii săi; el a fost, de asemenea, văzut în repetate rânduri de către secund, discutând în taină cu negrul Babo; într-o noapte, secundul l-a alungat de două ori... Acelaşi negru José, acţionând din proprie iniţiativă, nu din ordinul negrului Babo, aşa cum făcuseră Leche şi Matinqui, şi-a înfipt cuţitul în Don Alexandro, stăpânul său, în clipa când acesta era târât, aproape mort, pe punte... Stewardul mulatru Francesco a făcut parte din primul grup de răsculaţi, dovedindu-se, în toate privinţele, o creatură şi o unealtă a negrului Babo; ca să-i facă plăcere acestuia, el s-a oferit, cu puţin înainte de masa servită generosului căpitan Delano în cabină, să-i otrăvească mâncarea - fapt demn de crezare, deoarece a fost relatat chiar de negri, dar a cărui îndeplinire i-a fost interzisă de către negrul Babo, care avea alte planuri... Negrul aşanti *Leche s-a dovedit a fi unul dintre cei mai înrăiţi, căci, în ziua când vasul a fost recucerit, el s-a opus cu înverşunare, agitând câte o secure în fiece mână, şi rănindu-l la piept cu una dintre ele pe secundul lui Amasa Delano, când încerca să se caţere la bord; această scenă a fost văzută de toţi; chiar sub ochii martorului, Leche l-a izbit cu securea pe Don Francisco Masa, în clipa când îl târa ca să-l arunce de viu peste bord, din porunca negrului Babo; de asemenea Leche luase parte la pomenita ucidere a lui*

Don Alexandro Aranda şi a altor pasageri. Din pricina înverşunării arătate de negrii aşanti *în bătălia cu bărcile, n-au rămas în viaţă decât Leche şi Yau, amândoi la fel de înrăiţi; Yau a fost cel care s-a oferit să execute ordinul lui Babo privind „prepararea" scheletului lui Don Alexandro într-un mod pe care martorul l-a aflat ulterior de la negri, dar pe care nu-l va divulga niciodată, atâta vreme cât va fi stăpân pe minţile lui; tot negrii i-au spus că Yau şi Leche au fost cei care într-o noapte de acalmie au legat scheletul la etravă, iar negrul Babo a scris inscripţia de sub schelet. Babo a rămas de la început până la sfârşit căpetenia răscoalei; el a pus la cale toate crimele şi a fost conducătorul şi sufletul răscoalei; Atufal a fost locotenentul lui în toate privinţele, deşi, ca şi Babo de altfel, n-a săvârşit cu mâna lui nici o crimă... Atufal a fost răpus de un glonte în bătălia cu bărcile, înainte de abordare... Negresele erau la curent cu răscoala şi s-au arătat mulţumite de moartea stăpânului lor, Don Alexandro; dacă negrii nu le-ar fi împiedicat, ele i-ar fi schingiuit până la moarte pe spaniolii executaţi din porunca lui Babo; negresele au stăruit ca martorul să fie ucis; în timpul execuţiilor, ele cântau şi dansau - dansuri solemne, nu vesele -, iar înaintea bătăliei cu bărcile şi chiar în toiul ei, au cântat un fel de bocete, menite să-i aţâţe pe negri mai mult decât i-ar fi putut aţâţa un cântec vesel; toate acestea par să fie adevărate, căci înşişi negrii le-au declarat; pe câte ştie martorul, au supravieţuit numai şase dintre cei treizeci şi şase de membri ai echipajului, precum şi patru muşi, dintre care unul s-a ales cu un braţ tăiat de securile*

negrilor; cât despre pasageri, n-a rămas în viață nici unul.

(Urmează o seamă de amănunte disparate, în legătură cu diferite alte perioade. Iată un extras:)

...În timpul petrecut de căpitanul Amasa Delano pe bordul vasului, mateloții şi îndeosebi Hermenegildo Gandix au încercat să-l facă să înțeleagă adevărata situație, dar încercările lor au fost zadarnice, din pricină că se temeau de moarte, şi mai ales din pricină că, amăgit de stratagemele ce-i ascundeau adevărul, generosul şi piosul căpitan Amasa Delano nu putea concepe ticăloşia rebelilor; Luys Galgo, un matelot în vârstă de aproximativ şaizeci de ani, care slujise pe vremuri în marina regală, a încercat şi el să-i sugereze căpitanului Delano adevărul, dar, deşi n-a fost prins asupra faptului, ci numai bănuit, a fost îndepărtat sub un pretext oarecare şi în cele din urmă târât în cală, unde a fost omorât, după cum aveau să dezvăluie negrii înşişi... Unul dintre muşi, căruia prezența căpitanului Delano îi insuflase oarecari speranțe de evadare, a comis imprudența de a scăpa o vorbă despre aceste speranțe, de față cu băiatul negru cu care tocmai lua masa, şi care l-a lovit în cap cu cuțitul pricinuindu-i o rană gravă (*de care musul este, totuşi, pe cale să se vindece*); *de asemenea, cu puțin înainte ca vasul să fie ancorat, unul dintre marinari, aflat la cârmă, şi-a primejduit viața, trădându-şi fără să vrea, prin expresia feței, o speranță asemănătoare; dar după aceea, grație prudenței sale, marinarul a reuşit să scape... Toate aceste declarații au ca scop să arate Curții că, de la începutul şi până la sfârşitul răscoalei, martorul şi oamenii săi n-au avut posibilitatea de a*

acționa altfel decât s-a văzut; Hermenegildo Gandix, al treilea secretar, care-a fost silit să trăiască printre mateloți şi să se îmbrace şi să se poarte întocmai ca ei - a fost ucis de un glonte tras din greşeală de pe una din bărcile americane, înainte de abordare; cățărându-se, speriat, pe catargul de mizenă, el strigase către oamenii din bărci: „Nu abordați!" - de teama că negrii îl vor omorî în clipa abordării -, iar americanii l-au bănuit că vrea să-i ajute pe negri şi au tras două gloanțe, dintre care unul, nimerindu-l, l-a făcut să cadă de pe catarg şi să se înece în mare; tânărul Don Joaquin, marchiz de Aramboalaza, întocmai ca şi secretarul particular Hermenegildo Gandix, a fost pus să muncească şi să se-mbrace ca un marinar de rând; la un moment dat, negrul Babo i-a poruncit negrului aşanti *Leche să pună la încălzit nişte smoală şi s-o toarne pe mâinile lui Don Joaquin, care se codea să muncească; Don Joaquin a sfârşit prin a fi omorât din pricina unei alte greşeli a americanilor - greşeală inevitabilă, deoarece negrii, văzând că bărcile se apropie, l-au silit pe Don Joaquin să iasă la parapet cu o secure legată de mână; fiind văzut cu această armă în mână, într-o poziție echivocă, el a fost împuşcat ca un trădător; asupra lui a fost găsit un giuvaer, care aşa cum o dovedesc unele hârtii descoperite ulterior, era destinat chivotului din altarul bisericii Sfintei Fecioare din Lima - dar pios, păzit cu străşnicie, pe care-l pregătise anume pentru a-şi exprima, în clipa debarcării în Peru, adânca gratitudine pentru încheierea călătoriei sale din Spania până la țărmul peruvian; giuvaerul se află acum, laolaltă cu alte lucruri aparținând răposatului, în grija monahilor*

de la spitalul Sacerdoților, în aşteptarea unei decizii a onorabilei Curți... Din pricina condiției fizice a martorului, precum şi din pricina grabei cu care bărcile porniseră la atac, americanii n-au putut fi preveniți că în rândurile echipajului se aflau un pasager şi un funcționar, deghizați de către negrul Babo; în afara negrilor doborâți în luptă, unii au fost ucişi noaptea, după capturarea şi ancorarea vasului: fiind puşi în lanțuri pe punte, ei au fost omorâți de către marinari, înainte ca aceştia să poată fi opriți; de îndată ce a aflat de fapta lor, căpitanul Amasa Delano s-a folosit de întreaga lui autoritate şi l-a lovit peste mână pe Martinez Gola, care, găsind un brici în buzunarul unei haine de-a lui, purtată acum de unul dintre negrii înlănțuiți pe punte, încerca să taie cu briciul acela beregata negrului; de asemenea, bunul căpitan Amasa Delano a smuls din mâna lui Bartolomeo Barlo un pumnal ascuns în timpul masacrării albilor, pumnal pe care se pregătea să-l înfigă în trupul unui negru înlănțuit, care în aceeaşi zi, ajutat de un alt negru, îl călcase în picioare... Martorul declară că nu poate relata aici toate întâmplările petrecute în lungul răstimp cât vasul s-a aflat în mâinile negrului Babo, dar că a relatat tot ce era mai important din ceea ce-şi aminteşte în prezent şi că a spus adevărul, conform jurământului depus; după ce s-a dat citire depoziției sale, a întărit-o şi a confirmat-o.

El a mai spus că este în vârstă de douăzeci şi nouă de ani şi că se simte zdrobit trupeşte şi sufleteşte; şi că, după terminarea procesului, nu se va mai întoarce acasă, în Chile, ci va intra în mânăstirea de pe muntele Agonia; drept care s-a iscălit mai jos, şi,

făcându-şi semnul crucii, a plecat aşa cum a venit, pe targă, însoţit de călugărul Infelez, spre spitalul Sacerdoţilor.

Benito Cereno

Doctor Rozas

*

Dacă depoziţia lui Benito Cereno a slujit drept cheie pentru înţelegerea încurcatelor întâmplări care-au precedat-o, putem spune că, acum, cazul vasului „San Dominick” a fost lămurit; coca lui stă deschisă, aidoma unui cavou a cărui poartă a fost dată înlături.

Nu numai că încâlcelile de la începutul acestei povestiri au fost, prin însăşi natura ei, inevitabile, dar a trebuit ca un mare număr de fapte să fie prezentate nu în ordine cronologică, ci oarecum haotic, în ordinea în care le-a scos la iveală memoria. Acelaşi lucru se poate spune şi despre următoarele întâmplări, cu care vom încheia povestirea noastră:

În cursul îndelungatei şi calmei călătorii spre Lima, a existat, după cum s-a mai amintit, o perioadă în timpul căreia Don Benito şi-a recăpătat într-o oarecare măsură sănătatea sau, măcar în parte, liniştea sufletească. Înainte de a fi din nou doborât de boală, el a avut numeroase convorbiri prieteneşti cu comandantul american, sinceritatea frăţească a acestor convorbiri contrastând ciudat cu reticenţele de mai înainte.

Spaniolul repeta mereu cât de greu îi venise să joace rolul impus de Babo.

- Vai, dragul meu prieten, îi spuse într-o zi Don Benito, în clipele acelea, când mă credeai atât de morocănos şi de ingrat, sau când, după cum singur mărturiseşti, îți închipuiai că aş pune la cale asasinarea dumitale - ei bine, în acele clipe sufletul meu era înghețat; nu te puteam privi în ochi, gândindu-mă la primejdia ce te păştea atât pe bordul vasului meu, cât şi pe bordul vasului dumitale, inimosul meu binefăcător! Zău aşa, bunul meu prieten, Don Amasa, nu ştiu dacă simpla dorință de a mă salva mi-ar fi dat curajul să sar în balenieră, dacă n-ar fi fost şi gândul că, întorcându-te neprevenit pe vasul dumitale, puteai fi omorât în somn chiar în noaptea aceea, laolaltă cu cei din jurul dumitale, pentru a nu mai deschide niciodată ochii în această lume. Gândeşte-te că, în timp ce te plimbai pe punte sau şedeai în cabină, lemnăria de sub picioarele dumitale era împănată cu explozibile! Dacă aş fi făcut măcar cea mai vagă aluzie sau vreun pas cât de mic în direcția unei înțelegeri între noi, scena s-ar fi încheiat printr-o explozie mortală, ce ne-ar fi ucis pe amândoi!

- Aşa e! exclamă căpitanul Delano, tresărind. Mi-ai salvat viața, Don Benito, în mai mare măsură decât ți-am salvat-o eu pe a dumitale; mi-ai salvat-o fără ştirea şi fără voia mea.

- Nu, prietene, replică spaniolul cu o politețe ce-l făcea să-şi nesocotească până şi religia. Viața dumitale a fost păzită de Dumnezeu, dar pe-a mea dumneata mi-ai salvat-o! Când mă gândesc la

comportarea dumitale, la surâsurile, la şușotelile, la mutrele şi la gesturile dumitale temerare! Pentru mult mai puțin decât atât, mi l-au ucis pe secundul Raneds; dar dumneata treceai nevătămat prin toate primejdiile, de parc-ai fi fost un trimis al cerurilor.

- Da, ştiu, totul se datoreşte providenței. Dar în dimineața aceea eram neobişnuit de bine dispus, iar priveliştea suferinței din jurul meu - suferință mai mult părelnică decât reală - a adăugat bunei mele dispoziții compasiunea şi caritatea, împletindu-le strâns şi armonios. Să fi fost altfel, desigur că, aşa cum presupui, unele din intervențiile mele ar fi avut un deznodământ destul de nefericit. Şi-apoi, sentimentele despre care-am pomenit mi-au dat putința să-mi birui neîncrederea, în anumite momente, când perspicacitatea m-ar fi costat viața, fără a o salva pe a altora. Abia spre sfârşit bănuielile au pus stăpânire pe mine şi ştii bine cât de departe de adevăr erau...

- Foarte departe, într-adevăr, zise Don Benito, cu mâhnire în glas. Îți petrecuseşi toată ziua alături de mine, vorbindu-mi, privindu-mă, mâncând şi bând cu mine; şi totuşi, ultimul dumitale gest a fost să apuci de gât nu doar un nevinovat, ci pe omul cel mai vrednic de plâns cu putință. L-ai luat drept un monstru, parcă înadins pentru a dovedi cât de eficace pot fi maşinațiunile şi minciunile răuvoitoare. Până şi cel mai bun dintre oameni poate să greşească, judecând purtarea unui semen fără a cunoaşte tainele adânci ale vieții sale. Dar dumneata erai silit să judeci astfel, şi ai fost lămurit la timp. Bine-ar fi să se întâmple aşa întotdeauna, şi cu toți oamenii!

- Generalizezi, Don Benito, iar generalizările dumitale sunt cam sumbre. Dar tot ce-a fost a trecut: ce rost are să filozofezi asupra trecutului? Uită-l! Ia-te după soarele acesta strălucitor, care a uitat totul, ia-te după marea asta albastră şi după cerul acesta senin, care au întors o pagină nouă.

- Pentru că n-au memorie, pentru că n-au nimic omenesc, răspunse Don Benito, posomorât.

- Dar alizeele astea blânde care-ți mângâie obrazul nu-ți dau, oare, senzația unui balsam omenesc? Alizeele sunt nişte prieteni buni şi statornici.

- Statornicia lor mă împinge spre mormânt, *señor*, replică spaniolul, profetic.

- Dimpotrivă, eşti salvat! exclamă căpitanul Delano, din ce în ce mai uimit şi mai îndurerat. Ce anume a putut să arunce o asemenea umbră asupra dumitale?

- Negrul...

Se făcu tăcere. Posomorâtul spaniol se învălui în neştire, încet, în mantia lui, ca într-un lințoliu.

În ziua aceea nu-şi mai vorbiră.

Dar dacă melancolicul Don Benito sfârşea uneori prin a cădea în muțenie atunci când erau abordate asemenea subiecte, despre altele nu vorbea niciodată: vechile lui reticențe păreau să reînvie atunci. Pentru a lămuri lucrurile, vom da un exemplu-două, trecând peste ceea ce este mai groaznic. Îmbrăcămintea atât de costisitoare şi de aleasă, purtată de el în ziua când s-au petrecut evenimentele povestite, nu fusese purtată de bunăvoie. Iar spada aceea cu monturi de argint, simbol aparent al puterii despotice, nu era în

realitate decât un spectru: teaca ei, artificial întinsă, era goală.

Cât despre negru, pusese la cale şi condusese revolta, nu cu trupul, ci cu mintea lui, căci trupul lui firav, disproporţionat faţă de marile-i ambiţii, cedase de îndată, în balenieră, forţei musculare superioare a americanului. Dându-şi seama că totul s-a sfârşit, negrul nu scosese o vorbă, nici măcar cu de-a sila. Înfăţişarea lui părea a spune: „De vreme ce nu pot face nimic, nu voi vorbi”. Legat în lanţuri şi aruncat în cală odată cu ceilalţi, a fost dus la Lima. În cursul călătoriei, Don Benito nu l-a vizitat niciodată. Şi nici atunci, nici după aceea, nu şi-a exprimat dorinţa să-l vadă. În faţa tribunalului, de asemenea, a refuzat să dea ochii cu el. Iar când judecătorii au încercat să-l silească, a leşinat. Identitatea legală a lui Babo a fost stabilită exclusiv prin mărturia marinarilor.

Câteva luni mai târziu, negrul a murit fără glas, în ştreangul la care-a fost târât, legat de coada unui catâr. Cadavrul lui a fost prefăcut în cenuşă, dar capul, atârnat pe un par în Plaza, ca un stup doldora de mierea isteţimii, a înfruntat zile în şir privirea albilor; ochii lui priveau dincolo de Plaza spre biserica Sf. Bartolomeu, în ale cărei gropniţi dormeau şi dorm încă osemintele lui Aranda, dincolo de podul Rimac, spre mânăstirea de pe muntele Agonia, unde, trei luni după încheierea procesului, Benito Cereno, purtat pe raclă, l-a urmat într-adevăr pe cel ce-i fusese şef.